COMPENDIARIA

Et perfacilis

PHYSIOLOGIÆ IDEA,

ARISTOTELICÆ

Forte conformior, Phyſicæ practicæ ac Chymicis experimentis accommodatior & aptior, quam quæ vulgo in Scholis obtinuit, & in amplis *Jeſuitarum* monumentis conſpicitur.

Una cum

Anatome Carteſianiſmi,

In qua *Carteſii* Speculationes Metaphyſicæ examini Subjiciuntur.

Authore.

Alexandro Pitcarnio Scoto

Philoſophiæ quondam Profeſſore, nunc Dronenſis Eccleſiæ Strathernіæ Paſtore.

LONDINI,

Excuſa impenſis *Thom. Parkhurſt*, ad Inſigne Bibliorum & trium Coronarum juxta *Sacellum Mercatorum* in vico vulgo vocato *Cheapſide*, MDCLXXVI.

NOBILISSIMO

Et Conſultiſſimo viro

D. ROBERTO BOYL.

Illuſtrium & Magnificentiſſimorum Comitum de *Burlington* & de *ORERY* fratri Germano,

Fulgentiſſimo *Experimentalis Philoſophiæ* Phoſphoro, Philoſophorum Principi, & Muſarum Patrono,

Clariſſime Domine,

Perſpicaciſſimum & incomparabile tuum ingenium, ſumma veritatis indagandæ cura & incredibiles in literis profectus, Heroicæ virtutes cum dignitate natalium & imprimis *pi-*

Ut inter ſtellas Luna minores,

Non diu mihi (licet tuæ celſitudini ignoto) deliberandum de Patrono *deligendo, cujus nomen prodromo huic tractatui Philoſophico Chariſſimi Parentis (bona cum ipſius venia) præfigerem; cui enim Phyſiologiæ Ideam & medullam potius dicarem quam tibi Philoſophorum maximo, qui non argutis Sophiſmatis, fictis Hypotheſibus aut inanibus Schematiſmis ſed vivis experimentis abditas rerum cauſas perſcrutaris & cui Atheiſmi & Scepticiſmi antidotum potius conſecrarem quam clariſſimo Boylæo, inter nobiles Religioſo, & inter doctos doctiſſimo? Et demiſſe ac obſequioſiſſime contendo*

tendo (ævi prudentia noſtri) *ut clementiſſime patiare opuſculum hoc, quod*

Judicis argutum non formidabit acumen.

Umbone celeberrimi nominis tui obtectum in publicum prodire, ut malevolorum hominum ſpicula facilius declinare vel contemnere queat, & æqui boniq; conſulere non dedigneris hanc debitæ obſervantiæ teſſeram a peregrino tuarum virtutum ſplendore rapto poſitam, ut numeretur inter,

Clariſſimi tui nominis cultores Studioſiſſimos & Servos humilimos.

Alex. Pitcairn Fil.

Elenchus rerum
In Idea tractatarum.

DE corpore & generali ipsius divisione, *Sect.* 1.

De cælo & numero cælorum, *Sect.* 2.

De motu corporis cælestis, & an ipsum cælum an tantum sidera in eo moveantur, *Sect.* 3.

An motus iste sit a principio extrinseco, an intrinseco, *Sect.* 4.

De elementis & an sint corpora simplicia, *Sect.* 5.

De numero elementorum ubi excluditur *ignis*, *Sect.* 6.

De incorruptibilitate & ingenerabilitate elementorum & de ipsorum transmutatione inquiritur, *Sect.* 7.

De qualitatibus elementorum et an gradus admittant, *Sect.* 8.

Quomodo elementa maneant in misto, *Sect.* 9.

De temperie elementorum et amicâ ipsorum conspiratione post conflictum, *Sect.* 10.

De formâ et an sit ab unione miscibilium distincta, *Sect.* 11.

De misto, et an sit unum per se, *Sect.* 12.

De

De reſolutione miſti, an ſit in elementa, an tantum (non obſtantibus corpuſculorum inſenſibilium effluviis) in miſta, *Sect.* 13.
De varietate in miſtis elucente et unde provenit, *Sect.* 14.
De miranda rerum naturalium virtute, ſui conſervationi augmentationi *&c.* ſtudentium, *Sect.* 15.
De principio vegetativo, an proprie an tantum Analogice dicitur *vita*, *Sect.* 16.
De variis nominibus principio huic vegetativo impoſitis, *Sect.* 17.
An principium vegetativum ſit entitas ſimplex, an compoſita, an cum miſto identificetur an ei ſuperaddatur, an rem eſſentialiter conſtituat, an tantum accidentaliter perficiat, *Sect.* 18.
De modo quo miſta inanimata differunt, *Sect.* 19.
De generatione et corruptione miſtorum, *Sect.* 20.
De continuo, *Sect.* 21.
De æternitate, infinitate, et immenſitate, *Sect.* 22.
De vacuo, *Sect.* 23.
De Loco, *Sect.* 24.
De tempore, *Sect.* 25.
De ubicatione et duratione, *Sect.* 26.
De motu, *Sect.* 27.

De tarditate & velocitate motûs, *Sect.* 28.
De rarefactione & condenſatione, *Sect.* 29.
De animis brutorum an generentur vel creentur, *Sect.* 30.
De corpore, *Sect.* 31.
De anima humana & quomodo diſtinguitur ab Angelo, *Sect.* 32.
De voluntate et an ſit cognoſcitiva, *Sect.* 33.
De ſede animæ et de trinis ipſius potentiis umbram quandam *S. S. Trinitatis* exhibentibus, *Sect.* 34.
Ideam hanc non eſſe multum diſſimilem ab Ariſtoteleo ſyſtemate Phyſico. 9. aſſertionibus oſtenditur, *Sect.* 35.
De Carteſiana Philoſophia, *Sect.* 36.
De atomis, *Sect.* 37.

Elenchus

Elenchus ſectionum & Articulorum, quæ in Anatome Carteſianiſmi continentur.

SECT. 1. *Carteſii Achilles cum dedecore exauctoratus, ducem conficit & armis exuit*, pag. 1.

Art. 1. *Achilles ad partes vocatur, & ut perfidus & ignavus miles expungitur*, ibid.

Art. 2. *Miles expunctus in ducem involat, quem proſtratum & multis vulneribus confoſſum armis nudat*, pag. 25.

Art. 3. *Agitatione Phylacterii militis triumphantis, exanimatur dux proſtratus*, pag. 33.

SECT. 2. *Luſtratur exercitus, expunguntur reliqui* Carteſii *milites & in ipſius* Equum Trojanum *inquiritur, in quo nullos milites includi vel occultari poſſe quemq; eſſe futilem machinam nullo artificio ſed inſolenti & fatua arrogantia in opprobrium autoris fabricatam oſtenditur*, pag. 53.

Art. 1. *Proſcribuntur milites ignavi*, ibid.

Art. 2. *Exſibilatur futilis Carteſii machina, explodituꝛ famoſum* ἔυρημα ego cogito, *quod non eſſe principium, nec primum, nec Metaphyſicum, nec*

nec primo cognitum, *& conſequens hinc illatum non ex hoc ſed ex alio antecedente, & non neceſſario nec rite ſequi, & ex eo nullum niſi ridiculum conſequens inferri poſſe oſtenditur*, pag. 67.

Compendiaria, & perfacilis Phyſiologiæ Idea.

SECT. 1.

CORpus eſt ens per ſe extenſum, ſeu conſtans mole impenetrabili & in partes integrales diviſibili: *eſtq;* vel ſimplex, vel compoſitum ſeu miſtum. *Simp ex.* vel eſt conſtitutivum miſti ut elementare, vel per ſe ſubſiſtens, non ſolùm oppoſite ad *ſubjectum*, cui accidat et inhæreat, (nam ſic *Miſcibilia* per ſe ſubſiſtunt) ſed etiam ad *compoſitum* quod conſtituat, eſtq; *Cæleſte.*

SECT. 2.

Corpus *Cæleſte* vel eſt *ſtella*, vel ſtellarum *Campus* in quo ſpatiantur, vel Cælum *Empyreum* quod Deutero. 10. *v.* 14. et 1 Reg. 8. *v.* 27. dicitur *Cælum cælorum*, cujus conſideratio ad Theologos

potius quam Philoſophos ſpectat: videſis *Lamb. Daneum phyſ. Chriſt part* 2. *tract.* 4. *cap.* 12. imprimis *Cun Aſlach. de nat. cæl. lib.* 3. cælum aut *aereum* cum ſit elementare et ad miſtionem ordinetur, non ſpectat ad *primam* hanc, ſed ad *ſecundam* et ſequentem ſpeciem corporis ſimplicis, licet in *Paulino* cælorum catalogo. 2 *Cor.* 12. *v.* 2. Locum habeat, et *primum* cælum (ſumptâ voce cæli pro expanſo ſupra nos) conſtituat. Cælum itaq; *ſtellatum* eſſe *unum & continuum*, et non diſſectum circulis et orbibus ab Aſtronomis confictis, ex *textu citato* colligitur, *qui plures cælos* (inquit *Theodor. q.* 12, *in Gen.*) *numerare conatur, adhæret fabulis poſtpoſita Divini Spiritus Doctrina*; ſed poſito *quod* ſunt plures cæli, quæritur *quot* ſint? vide varias Philoſophorum et Aſtronomorum ſententias, apud *Conimb. cæl.* 2. *cap.* 5. *q.* 1. *Ariſtotelem* nihil definiviſſe ex Met. *lib.* 12. *text.* 45. *ſeq.* manifeſte apparet, et ſi pro *ſeptem* vulgatis planetis, *ſeptem* ponendi ſint orbes, cur non etiam *ſex* alii, pro *ſex* aliis planetis à *Gallilæo* obſervatis, quos (teſte *Hurtado*) in honorem ducis *Etruviæ Aſtra Medica* appellavit et à *junioribus* plures motus in cælis obſervatos prioribus ſeculis incognitos, teſtantur *Conimbricenſes*, ergo ſi pro *numero* motuum aſtrorum multiplicandi ſint cæli, quis audet ſtatuere quot ſunt cæli? hinc.

SECT.

SECT. 3.

Ipſum *cælum* non movetur, ſed *ſidera* in eo, Sacræ enim literæ nuſquam cælo, ſed paſſim ſtellis motum aſcribunt, ut *Pſal.* 19. *v.* 5. 6. *Pſal.* 104. *v.* 19. *Eccleſ.* 1. *v.* 5. *Hab.* 3. *v.* 11. *&c.* Non tamen dico cum *Philaſtrio* in *Catal. Hæreſ.* contrariam et communem ſententiam aſtronomorum, eſſe alienam à fide Catholicâ, non enim jam contra eos, qui ſtatuunt ipſum cælum moveri, contendimus, argumento à teſtimonio poſitivo, uti alibi contra *Copernicanos* dicitantes terram moveri, ſtellas fixas, et ſolem quieſcere, *&c. Hurtad. cæl. diſp.* 2. *ſect.* 1. ponit in cælo, quoſdam ſulculos et canales, in quibus ſtellæ deferuntur: putat enim ille cælos eſſe firmos et ſolidiſſimos, adeoq; rarefactionis et condenſationis incapaces: negat tamen vacuum admittendum in iſtis canalibus, per quos ſtellæ tranſeunt, licet nullum corpus in locum ſtellæ decedentis ſuccedat. *Quia* (inquit) *vacuum eſt locus vacans corpore aptus illo repleri, ſed iſti ſulculi non ſunt ex natur rei apti repleri, ſicut neq; Anguli Cæli Empyrei* (creditur autem hoc cælum verſus partem ſuperiorem eſſe quadratum Conimbr. cæl. lib. 2. cap. 5. q. 1. art. 2.) *tantum enim petunt unum corpus, quo repleatur aliqua ſulculorum pars, & totus ſulculus repleatur ſucceſſive non tamen totus ſimul.* Sed dicerem va-

cuum corporibus incorruptibilibus non esse pertimescendum nec corporibus superioribus et cælestibus quemadmodum sublunaribus, hæc enim à vacuo maxime abhorrent, ne influxum superiorum in ipsa impediret: sed nec minus periculi, si ponamus cælos esse plures et mobiles, nam si sint solidi et ita contigui ut nihil interjici possit, quî poterint moveri idq; motu rapidissimo, nisi sese conterant vel saltem sonum Pythagorico graviorem edant? sed qui cælos ex tenui, molli et fluidâ materiâ compactos volunt, astra in cælis moveri sicut aves in aere vel pisces in aqua, sphærasq; cedere et locum astris transeuntibus relinquere, fissasq; partes rursus instar aquæ aut aeris coalescere, sicq; cælum non minus quam aera aut aquam rarefieri et condensari autumant et *Aslachus* ubi supra cap. 23. contendit hinc probari *cælum sidereum esse immobile, quod sit tenuissimæ & subtilissimæ substantiæ* sed nonnulli apud *Conimbr. cæl. lib. 2. cap. 8. q. 1. art. 1. Volunt cælos esse solidos, interciſos tamen quibusdam canalibus tenui fluxuq; materia quibus sidera illabantur*: sed ut ut est, non orbes sed astra in cælo moveri contendimus, tantum moneo *Danæi* et *Hurtadi* subtilitatem videri nimiam, et sententiam inintelligibilem, uterq; enim docet cælum sidereum esse unum et continuum, hic solidissimum, ille (loc. cit. cap. 12.) tenuissimum, et hac illius mollitie et subtilitate non obstante, cap. 16. Docet et ex *Am. 9. v. 6.*

Pro-

Probare conatur, ſtellas diverſis ſpatiis et ſedibus ſitas et planetas fixis eſſe ſuperiores; videtur ergo cum *Hurtado* ſtatuere, eſſe in cælo (licet velit eſſe fluidum) quoſdam canales et ſulculos; ſed hoc mirari ſatis non queo, quî et hic et ille doceat et cælum et aſtra moveri, quî enim tot & tam varii motus in uno mobili reperiri vel cum motu unius cæli componi poſſint, non video. Unde doct. *Voet.* ſel. diſp. theol. diſ. 38. perlecto forte ſolum capite 16. credidit *Danæum* cum *Tychone* ſtatuiſſe non cælum ſed aſtra in cælo moveri cum tamen cap. 19. *veriſſimum eſſe & cælum & quæ in eo ſunt moveri* & cap. 21. *planetas duplici motu* viz. *ſuo & cæli cieri* docuerit.

SECT. 4.

A page in ſomnium (quod *Aquinati* opuſ. 10. art. 3. & opuſ. 11. art. 2. omnino certum & Phyſicis rationibus demonſtratum & de potent. quæſt. 6. art. 3. ſententia fidei videtur & eſſe creditur) *de intelligentiis* cælorum motricibus orbibuſq; cæleſtibus affixis, tanquam *Ixione* ſuæ rotæ aut *Siſypho* ſaxo redituro volvendo. Hæc fatuitas communiter aſcribitur *Ariſtoteli*, & citari ſolet *Phyſ.* 8. text 52. & *Metaph.* 12. text. 43. ſeqq. Philoſophus itaq; *Phyſ.* 8. ex profeſſo diſputat de primo motore & *text* 52. tantum obiter objectioni occurrens mentionem facit non intelligentiarum motricium, ſed principiorum

seu ἀρχῶν ἐν τῷ οὐρανῷ, quæ non ab aliis sed ab alio ὑφ' ἑτέρου moveri asserit & *Met.* 12. *text* 41. concludit esse unam substantiam æternam, immobilem & immaterialem, & licet *text.* 43. 44. loquatur de substantiis motricibus cælorum, tamen *text.* 45. expresse monet se loquutum fuisse ex sententia Mathematicorum, & *text* 48. licet dicat Mathematicorum opinionem esse probabilem conjecturam rationi consentaneam, suam tamen sententiam in medium proferre noluit *quod* (inquit) *necessarium* (seu verum & tenendum) *est omittatur ut potentiores* (seu qui exactius differere possunt) *dicant & ostendant*, sententiam itaq; hanc *Platonico-poeticam* à masculæ ipsius Philosophiæ genio remotissimam, recte statuit *Voetius*, & quòd cum ipsius placitis & hypothesibus non consentiat statim ostendemus: corpora cælestia (astra intelligo) non moveri à principio extrinseco sed intrinseco, (quòd formam appellare possumus sed virtualem, corpus enim simplex continet in se perfectiones materiæ & formæ identificatas) Moveri colligimus ex *Psa.* 19. *v.* 5. 6. *Psa.* 104. *v.* 19. *Psa.* 136. *v* 8. 9. Collat. cum *Gen.* 1. *v.* 16. Quod enim ab extrinseco movetur, non dicitur oriri, occidere, gyrare, & quis diceret aliquid à creatura primitus exigi ad quod præstandum facultas & vires non sunt concessæ? id ipsum constat ex Aristotelicâ definitione naturæ, *principium motus*, &c, et definitione motus violenti

cujus

cujus principium est extra, &c. Ergo si corpora cælestia sint in statu naturali eorumq; motus naturalis, moventur non à principio extrinseco sed intrinseco: ut taceam, Aristotelem docere omni potentiæ naturali passivæ respondere aliquam naturalem activam, motum non naturalem non durare, esse subjecto incongruum et noxium, unicum esse Deum seu substantiam infinitam et immaterialem, et non tot quot corpora cælestia mobilia, et tamen in isto discursu de *intelligentiis* motricibus cælorum dicit, cælum non moveri nisi à substantiâ immateriali infinitâ et immobili, cælum autem moveri à primo motore seu causâ, non negamus, cum causa secunda non excludat sed necessario exigat concursum causæ primæ, vide quibus rationibus nostram sententiam confirmet, et quomodo objectionibus respondeat *Camerarius* nostras, *select. disp. part. 2. quæst.* 25.

SECT. 5.

Ut cælum, ita et *Elementa* sunt corpora simplicia, non solum quatenus simplex opponitur misto, sed etiam quatenus opponitur composito, non quovis modo sed Physice & essentialiter, seu composito ex *materia & forma*; habet enim corpus simplicissimum partes entitativas, integrantes, quantitativas seu impenetrabiles, in quas dividi poterit: non solum dari corpora

ſimplicia (ut contra *Hurtadum* aſtruunt *Arriaga* & *Oviedo* ſed cælos de facto eſſe corpora ſimplicia tuentur non pauci haud ignobiles ſcholaſtici, & *Scotus in* 2. *diſt.* 14. *q.* 1. *laudat Averroem* quod mentem *Ariſtotelis* melius aſſequutus ſit quam alii qui dixerunt cælos ex materiâ & formâ componi. Eandem ſententiam nuperrimè defendit *Comptonus*, *Carletonus*: & *Ariſtoteles* eodem argumento quo probat cælum eſſe corpus ſimplex, etiam probat *Elementa* eſſe corpora ſimplicia, his non minus quam illi motum ſimplicem aſcribens quin imo *Ariſtoteles* non uno in loco cælum appellat *Elementum. cæl.* 3. *cap.* 1. (ubi illud vocat *primum Elementum Metaph.* 1 cap. 3. & initio lib. de color: hinc antiquioribus Philoſophis & Theologis, mundus Elementaris, dicitur conſtare ex cælo & vulgatis elementis; cælum itaq; non dicitur elementum quaſi ex eo miſtum componatur, ſed quia eſt corpus ſimplex, ingenerabile & incorruptibile ut & Elementa Elementa itaq; (de vulgatis loquimur) dici poſſent Materia omnium miſtorum, non Materia aliqua incompleta, quæ eſſentialiter dependet à formâ ut comparte eſſentiali, ſed materia completa ex qua perfectè & adæquate componitur miſtum, materia incompleta qualem vulgus propugnat, non poteſt (inquiunt) nudata omni formâ ſubſtantiali naturaliter exiſtere, cum tamen in omni generatione & corruptione, (juxta hypotheſes iſtius ſententiæ) materia exiſtat nudata omni formâ, 1. Quia conten-

tendunt in omni corruptione fieri reſolutionem uſq; ad materiam (ſive primam & nudatam etiam formis accidentalibus, ſive ſecundam non moramur) Ergo nulla forma relinquitur in materiâ. 2. In inſtanti corruptionis materia vel nullam habet formam vel duas incompoſſibiles, Quæritur itaq; utra ex iſtis formis, an recedente an accedente tunc informetur, non recedente, quam perire ſupponimus, non introducendâ, quia ſupponitur nondum introducta, ergo neutra & ſi alterutrâ, cur non utrâq;? non enim eſt major ratio cur unâ quam alterâ gaudeat. *Dices*, in eodem inſtanti expelli veterem, & introduci novam *Reſ.* Ergo. 1. In eodem inſtanti materia informatur duabus formis diſparatis. 2. Ergo generatio non ſequitur corruptionem ſed ſunt ſimul, nec expellitur forma A. antequam introducatur forma B. hinc 3. Nulla fingi poteſt ſucceſſio generationis & corruptionis, cum ſupponantur eſſe ſimul & in eodem inſtante, quis (quæſo) capere poſſit, quî in eodem inſtante expellatur una forma & introducatur alia? Sed ſi forma corrumpenda expellatur in inſtanti A non poterit forma ſuccedens introduci in eodem ſed in inſtanti B. immediatè ſequenti, (ſupponimus enim ex diſp. de cont. inſtans inſtanti immediatè ſuccedere) jam quæritur à quo ſub iſto tranſitu conſervetur materia incompleta? & cur in hac tranſmutatione, materia non expiret quaſi inter amplexus formæ recedentis, ut

eadem

eadem sit urna viri & uxoris ita à marito pendentis, ut per eum quasi subsistat ?

SECT. 6.

Tria tantum sunt elementa *Aer*, *Aqua*, & *Terra*. Ignis autem non est corpus simplex, sed mistum ardens ; & cur corpus ardens potius quam lucidum constituat speciale elementum non video ? est quidem *ignis* subjectum caloris intensissimi, sed quare calor intensissimus vendicet sibi subjectum primum & simplex non ostenditur ? *Dices* calorem esse qualitatem primam, ergo postulat subjectum primum *Resp.* calorem esse qualitatem primam, fortè conaberis ostendere, quia est in subjecto primo, & sic per eandem ibis & redibis viam ; sed si calor sit qualitas prima, an lux est secunda, & orta, à qua quæso qualitate, vel à quarum permixtione orietur ? experientiâ enim constat ipsam esse caloris fontem, & calorem à luce procreari. 2. *Resp.* Calorem à sole ut primo fonte & origine manare sicq; esse qualitatem adventitiam, & profluere à causâ extrinsecâ, efficiente & conservante, & non ab intrinsecâ, nisi in corporibus animatis & paucis inanimatis, & in his non à simplici natura alicujus elementi, sed à natura misti & variis qualitatibus hoc aut illo modo in eo permistis, qua qualitatum temperie alterata minuitur, & tandem extinguitur calor. *Dices.* Ignem

nem ſubminiſtrato pabulo non deficere. *Reſ.* Ergo ignis eſt voracis naturæ, & calor qualitas activa apta producere calorem in materia idonea; in nova itaq; materia ſeu pabulo, ſemper producitur novus calor priori (corrupto pabulo) pereunte, non enim poteſt accidens è ſubjecto in ſubjectum migrare. ſicq; caloris intenſiſſimi (de quo præcipuè jam inquiritur) nullum datur principium intrinſecum, effectivum & conſervativum, ſeu ſubjectum primum à quo neceſſario dimanet, & cum quo reciprocatur; nam miſtum priuſquam arſerit non corripiebatur, & quando ardere deſinit non amplius corripitur iſto calore, & ſi ab intrinſeco inflammetur, à putredine & tali vel tali diſpoſitione & variarum qualitatum permiſtione, non poterit dici prima: ternarium itaq; elementorum numerum colligimus ex Sacra Hiſtoria. *Gen.* 1. ubi *v.* 20. Omnia numerantur, *terra* & *aqua* expreſſe & *aer* dicitur *expanſum in quo aves volitant* ſed de *igne* altum ſilentium, & ex textu (ſubveniente ratione & experientia) ſic arguitur, *elementa* ſunt matres, nutrices & domicilia omnium rerum ſublinarium, ſed ex *igne* nihil fit, *ignis* nihil nutrit & perficit, ſed potius omnia deſtruit & in igne nihil conſervatur. 2. Cui natura nullum locum vel motum ad locum conceſſit, non poteſt ſtatui corpus primum & elementare, ſed igni nullum proprium locum vel motum conceſſit natura, ignis autem in concavo lunæ acutum

rum ſit rationis inventum naturæ tamen appa ſet portentum, non eſt autem *ignis*, qui aſcendit, ſed *flamma* quæ paululum rare facta & elevata extinguitur; *ignis* autem ſurſum deorſum, ante retro, & verſus quamlibet poſitionis diſferentiam ubicunq; pabulum reperit ſerpit, & quis crederet magnum philoſophum putaſſe ignem aliquem fatuum in concavo lunæ exiſtere, licet diſputando & inquirendo videatur cum communi ſententia interdum conſpirare maximè cum Meteor. 1. cap. 4: expreſſe aſſerat, *ſupra aquam eſſe aerem non ignem, licet vulgo ignis vocetur* & Gen. 2. cap. 3. (ubi ex profeſſo de elementis ſeu principiis miſtum conſtituentibus diſſerit) diſerte affirmat & probat, *ex igne nihil gigni, ignemq; non poſſe miſtum componere & conſtituere* & loquitur univerſaliter de omni igne & oſtendit nullum (ſive dicatur *ſuperætherius ſive culinaris*,) poſſe concurrere ad generandum miſtum; non ergo decet diſcipulum *Ariſtotelis* ignem in numerum elementorum referre, ſupponamus itaq; dari ignem ſuperæthereum, per quos quæſo currus, vehicula aut canales ad nos deſcenderet? *Quod autem* ignis noſter (qui culinaris vel focalis appellatur) nullius miſti compoſitionem ingrediatur, adeoq; nec elementis annumerari poſſit, apparet, quia licet calor intenſiſſimus qui reperitur in miſtis ardentibus poſſit extrinſecus cauſari, & variorum mixtorum ortum & interitum cauſare, non tamen poteſt in-

intrinſece conſtituere nec concurrere ad compoſitionem miſti; per ſe enim tendit ad deſtructionem miſti, & per accidens tantum ipſius vi generatur unum vel plura miſta; deſtruit enim vincula & uniones rerum adeóq; ad deſtructionem & non ad conſtitutionem rerum per ſe tendit & hæc eſt expreſſa ſententia Ariſtotelis ὕδὲν (inquit *Gen.* 2. *cap.* 8.) ἐκ πυρὸς γίνεται ubi ignem cum glacie comparat, & dicit utrumq; eſſe qualitatis exceſſum, *viz.* glaciem frigoris, ignem caloris, ergo neutrum eſt ſubſtantia, corpus vel elementum licet miſto ſubſtantiali inſint & denominationem quandam accidentalem ei tribuant, quod ibid. probat Philoſophus noſtro argumento, quia *viz.* exceſſus qualitatis per ſe tendit potius ad corruptionem quam generationem et licet miſto accidere poſſit, non tamen illud conſtituere. *Dices* calorem intenſiſſimum conſtituere miſtum ardens ſeu ignem. *Reſ.* Negando miſtum ardens, eſſentialiter diſtingui a miſto non ardente, facit quidem miſtum ardere ſed miſtum non conſtituit, ſed quam cito poſſit illud deſtruit, hinc potius dici poterit præda quam ſubjectum caloris intenſiſſimi, certum eſt ſummum calorem conſtituere ſumme calidum ſeu ignem ſed hoc nihil aliud eſt quam ſummum calorem, eſſe ſummum calorem, quando itaq; ſummum calorem concedimus igni, hoc comparate accipi velim, non quod calor ignis non admittat gradus, nam in

materia

materia solidiori, compactiori, ampliori seu majori, sulphurea, &c. Est major et intensior, sed quia calor ignis est intensior quolibet alio calore, et nihil dicitur ardere donec intensiore calore quam in aliis conspicitur, corripiatur; ignem non ingredi compositionem misti manifeste apparet ex voraci ipsius natura, instabili conditione et indigentia pabuli, in parva enim et minuta materia statim perit, quî igitur poterit conservari in minimis particulis sensum effugientibus et per mistum diffusis, cum ne separationem et alterationem mistioni præviam sustinere possit, et si permaneret, quî poterint particulæ proximæ et viciniores, ab ipsius voracitate custodiri? *Dices*, Ignis omnia format, conservat et fovet. *Resp.* Esto, quid inde sequitur, τὸ πῦρ μάλιστα ποιεῖν καὶ κινεῖν non diffitetur Philosophus. *Gen.* et *Cor.* 2. 1. 9. *text.* 55. et *Plato* in *Timeo* dicit; *ignem esse quasi agentem, & terram quasi materiam.* Vult enim ignem esse maxime activam & terram maxime passivam, hinc terra *Mundi uterus* (in quem *viz.* rerum gignendarum semina transmittuntur) nuncupatur. *Zeno teste* Cic. *lib.* 2. *de nat. deorum*, dixit naturam nihil aliud esse nisi *ignem artificiosum*, & ignis vocatur *artium Magister*, non quod natura simplici, sed quia calore qualitate actuosissima, & ad res efficiendas & corrumpendas aptissima constat. unde Philosophus de sensu & sensib. cap. 4. Docet, *ignem* non nisi *quatenus* cali-

calidum agere ac ſi dixiſſet quando de ἐνέργεια & virtute activa ignis agitur, nihil attinet inquirere qua natura quave ſubſtantia conſtet, ſi enim ſpectetur in ordine ad actionem, ξηρὰ ἢ τῷ πυρὸς φύσις ἴδιον τὸ θέρμον ἐϛι ſive naturam, ſive proprietatem ignis qua talis inquiras, ſolam ſiccitatem et calorem reperies: miſſa itaq; ſiccitate ut qualitate minus excellenti; uſum, neceſſitatem, et præſtantiam caloris eleganter et paucis prædicat, Jo. de Mey com. Phyſ. part. 2. cap. 5. loc. 19. *Principem* (inquit) *tenere locum inter omnes qualitates calorem, uemo inficias iverit, qui præſtantiſſima ipſius effecta inſpexerit, minime comparanda cum aliarum qualitatum effectis; deprehenduntur autem ea, cum in natura, tum in arte; in natura, dum generandarum rerum omnium ſolertiſſimus eſt artifex, generatarum & præſertim animatarum, benigniſſimus conſervator & motor, &c. calor corporibus* (inquit Patricius) *& conſtitutionem præbet, & eſſentiam conficit, & vires indit, & actiones cum in ſe agitat, tum extra ſe egerit, & vitam propriam exercet, ſine enim calore, corpus naturale non fieret, nec fluor flueret, nec in ſe denſaretur, nec corpus ullum ſolidum aut liquidum ſine calore aut factum eſt unquam, aut fieri potuit, aut poteſt: in artibus quoq; adeo inſignia occurrunt præſtantiæ ejus teſtimonia, ut veteribus artium Magiſter fuerit nuncupatus. Quis metallorum jam foret uſus niſi caloris ope domita, polita & ad varias opportunitates accommodata haberemus,*

quam

quam multa naturæ ſecreta perpetua morte ſepulta jacerent, niſi calore in lucem fuiſſent protracta &c. Ubi quædam rhetorice potius quam logice dici, claret: ſed de calore loquitur et non de ſolo intenſiſſimo ignis calore, qui rebus potius reſolvendis quam conſtituendis, et corrumpendis potius quam generandis (niſi per accidens quatenus *viz.* corruptionem unius comitatur generatio alterius) inſervit. hinc principium potius ἀναλυτικὸν quam συνθετικὸν et reſolutionis ac corruptionis potius quam generationis ac compoſitionis ſtatui debet adeo ut *Empedocles.* (teſte *Plutarcho de prim. frig.*) calorem vocaverit, *litem* omnia ſuperantem; compoſitum itaq; ſubſtantiale per calorem conſtitui, quis præter *Heraclitum* σκοτεινὸν qui ex ignominia (ne elementis exceptis) nata fuiſſe credidit) ſerio dixerit? et calorem conſervare et fovere frigida et humida, iiſq; non eſſe mala et nociva, quis aſſeret, niſi qui ludendo cum *Carpentario*, ignem eſſe *humidum*, vel inſaniendo cum *Libycis* ignem eſſe *deum*, vel cum aliis deliris homunculis ignem eſſe *animam* mundi ſtatueret

Scal. exercit. 258.

SECT. 7.

Omnia elementa ſunt *incorruptibilia*, et *ingenerabilia*, ubi enim non eſt tranſmutationis ſubjectum, locum non inveniunt generatio et corruptio,

ruptio, ſed in elementis utpote corporibus ſimplicibus, nullum eſt ſubjectum tranſmutationis ſeu materia manens eadem ſub variis formis, Ergo; cum enim ſunt entia ſimplicia, non poſſunt incipere vel deſinere niſi ſecundum ſe tota; ergo non niſi per creationem & annihilationem, hinc *Spanhemius* & alii Theologi quibus probabilius videtur, cælos in conſummatione ſæculorum mutationi non ſubſtantiali, ſed tantum accidentali & perfectivæ obnoxios fore, licet miſta (utpote naturâ ſuâ corruptibilia) in elementa ex quibus conflata ſunt reſolvenda ſtatuant, ipſa tamen elementa non minus quam cælos in perpetuum duratura autumant, & hinc conſtat ignem non eſſe elementum, & licet purgationi & renovationi cæli & terræ, & reſolutioni miſtorum in elementa inſerviat ignis, 2 *Pet.* 3. *v.* 7. 10. Factâ tamen noviſſimâ purgatione, ut ignis nullus uſus ita & nullum pabulum & nullus locus, & cum ignis jam paſſim generetur & corrumpatur, & à variis cauſis oriatur, ut ex conflictu ſilicis & ferri, vel variorum lapidum à luce & radiis ſolaribus in ſpeculo unitis & reverberatis, ab alio igne, *&c.* Et ad ejus productionem requiratur materia idonea & combuſtibilis, *viz.* Sulphurea, pinguis, *&c.* Et ex defectu pabuli ſeu alimenti extinguatur & pereat, generationi & corruptioni obnoxius eſt non minus, ſed potius magis quam alia miſta, *Pices* aquam per calorem ignis deſtrui

& corrumpi & ex vaporibus generari. *Reſ.* Humiditatem aquæ per calorem ignis multum minui, & ipſam aquam in vapores reſolvi, qui (ſubſidentibus partibus terreis) cum aereis particulis ſurſum elati & uniti ac compactiores adeoq; & fortiores redditi ſuam priſtinam frigiditatem recuperant & per guttas pluviales in ſuum locum tendentes deſcendunt. *Dices*, Ariſtotelem, *Gen. 2. cap. 4.* aſtruere reciprocam elementorum tranſmutationem, ita ut ex quolibet elemento igni poſſit quodvis aliud, & ibid. ſtatuere decuplam proportionem inter elementa ſuperiora & inferiora, ita ut ex una parte terræ decem aquæ, & ex una aquæ decem partes aeris igni poſſent. *Reſ.* Philoſophum loqui de elementis non in ſtatu *puro* & ſimplici, ſed quem in mundo obtinent qui eſt ſtatus *miſtionis*, nam licet terram appellemus quod locum infimum poſtulat & in quo terra ita Dominatur, ut alia ei permiſta ſenſibus vix obvia ſint, & aquam in quo aqua, ac aerem in quo aer ita prævalet ut ea cum quibus miſcetur vix appareant, tamen nullum & nullibi datur elementum purum, ſaltem ubi viciſſitudini, generationi & corruptioni locus conceditur, (ſi enim aer in ſuprema regione & terra apud centrum dicatur pura, ibi nulli tranſmutationi eſt obnoxia.) Et ſi fortè exiſteret elementum aliquod purum, licet eſſet ornamento, nulli tamen commodo & univerſi emolumento inſerviret; hinc Philoſophus.

Gen.

Gen. 2. cap. 3. Diſerte affirmat nullum dari elementum purum, ſed omnia eſſe miſta, & quod appellamus aera rectius vocari *aereum*, aquam *aqueum*, *&c.* Hinc claret quî poſſet ex quolibet elemento ſic aliis permiſto, quodlibet gigni, & cum partes aquæ permiſtæ terræ, ut & partes aeris permiſtæ aquæ, ſint ſolidiores & multo compactiores ſeu denſiores, & partes aquæ & terræ permiſtæ aeri ſint multo tenuiores & rariores, quam in ſuis locis ubi ita dominantur & prævalent, ut alia iis permiſta vix diſcerni poſſent, hinc probabili quadam conjecturâ experientiæ innixâ, decuplam elementorum tranſmutationem ac proportionem aſtruere potuit; cum itaq; *v. g.* aer dicitur ex aqua gigni, tantum extrahuntur partes aereæ fortè cum partibus aquæ ſubtilioribus adhæreſcentibus, ſicq; quod extrahitur apparet eſſe aer, ſed impurus, & ſi multæ & aliquantum craſſæ partes aquæ adhæſerint, cenſetur vapor, & ſic in aliis elementorum tranſmutationibus, ſervatâ ratione accommodatâ & debitâ proportione, Philoſophandum; ubi obſervabis ſemper ex uno miſto fieri aliud vel alia miſta, hoc vel illo elemento ita prædominante, ut alia vix appareant; miſtio tamen interdum eſt perfectior, ut quando omnia elementa extrahuntur ad novum miſtum conſtituendum, interdum imperfectior ut in mereorologicis impreſſionibus, ſi quæratur utrum hæc elementorum tranſmutatio dicenda

ſit generatio an alteratio? *Vogelius* in ſua Epitome textûs Ariſtolelici *Gen. 2. cap. 5.* Dicit Philoſophum docere elementorum tranſmutationem non eſſe generationem ſed alterationem, ſed eo loci videtur potius ad hominem & arguendo hoc inferre quam ex ſua ſententia ſtatuere; nam licet in hac tranſmutatione, ut in quavis alia miſtione miſcibilia tantum alterentur, cum tamen fiat varia & multiplex ſeparatio, nova permiſtio, & nova miſcibilium unio, dici poterit nova generatio licet nova forma ſubſtantialis non adveniat, cum generatio' qua talis & per ſe nec ad materiam nec formam ſed ad unionem partium terminetur, ut ſtatim oſtendemus.

SECT. 8.

Qualitates elementares ut in miſtis, ita etiam in ipſis elementis *gradus* admittunt; manet aquæ natura licet frigus & ſenſibilem humiditatem amittat, ſiccitas & frigiditas terræ non excludit humiditatem & calorem, & quis dixerit aerem eſſe incapacem vel caloris vel frigoris vel humiditatis vel ſiccitatis, cumq; mutatis iſtis qualitatibus non mutetur natura elementorum, tandem datâ occaſione, & hoſtibus devictis, recuperant ſuas nativas qualitates, & ad gradum naturæ ſuæ convenientem provehuntur. Sed ſi cum qualitatibus ipſa *natura* (ut creditur) periret,

periret, nulla apparet causa, origo & principium recuperatarum qualitatum, hinc.

SECT. 9.

Cum miscibilia, ruptâ *unione*, suas nativas virtutes & virtutum perfectiones recuperent, argumento est ipsorum naturam cum qualitatibus non fuisse *fractam* & debilitatam, quando post conflictum inito quasi fœdere ad constituendum mistum conspirârunt, & supposito quod elementa maneant formaliter & essentialiter in misto, facilè intelligitur (quum alias vix possit ostendi,) quomodo mistum in elementa resolvatur; nec video quî possent virtutes seu qualitates elementorum manere, pereunte ipsorum radice & fundamento; vel cur mistum non possit tam dici corpus simplex quam ipsa elementa, Si (ut vulgo creditur) cum hæc tum illud constent materia & forma simplici. Licet itaq; elementorum naturæ non frangantur nec remittantur, non tamen possunt in tam parva & exigua quantitate omnes suas vires exerere, & à communi vinculo & instinctu totius determinantur ad studium concordiæ; imo dum totius etiam sui quodammodo conservationi student, nam vis unita fortior; cumq; particulæ elementares, vix possint naturaliter conservari per se in tam parva quantitate hinc appetunt cum aliis conjungi, & ab iis ægre divelluntur & in

ipſa ſeparatione quantum poſſunt conjunguntur, & inter ſe ſeparatæ aliis nubunt & copulantur, hinc.

SECT. 10.

Elementa, fractis viribus, & qualitatibus ad *temperiem* redactis, non amplius pugnant; ſed potius pro conſervatione totius quod conſtituunt amicè conſpirant, ut in moralibus & ex conſilio agentibus, fractis utrumq; copiis, rumpi ſolet contentionis funis, & fœdere inito diffidentes ad ſeſe defendendos contra communem hoſtem conſpirant, maximè ſi expulſis vel ligatis rebellibus & contumacibus, belli domeſtici incendium extinguatur.

SECT. 11.

Miſtum qua tale nullam videtur poſtulare *formam* ab unione miſcibilium *diſtinctam*, cum enim miſcibilia ſuam naturam retineant, & in miſto varie alterentur, ab hac alteratione peti poterit omnis varietas quæ in miſtis qua talibus conſpicitur, hinc miſtio definiente Philoſopho, *eſt miſcibilium alteratorum* (non corruptorum) *unio*; terminus igitur miſtionis non eſt nova *forma* ſed nova *unio*, licet itaq; in miſtione non procreetur nova aliqua forma (prout vox formæ vulgo ſumitur,) eſt tamen *miſtio* ſuo modo *generatio*, cum generatio, qua talis, & per ſe,

tantum

tantum terminetur ad unionem partium, nullamq; formam vel ſubſtantiam generari, vel à cauſa creata produci non ita pridem evicimus, & in generatione hominis rem ita ſe habere in confeſſo eſt; *dixi* tamen miſtionem tantum ſuo modo eſſe generationem, quia licet ad unionem terminetur, iſta tamen unio eſt potius partium integrantium quam ſtrictè eſſentialium & fit per immediatam partium approximationem, & non per intimam partium penetrationem. *Dices*, generationem & corruptionem ſic confundi cum accretione & decretione. *Reſ.* In novo miſto cum nova materia, eſſe novam naturam reſultantem ex unione & miſtione, ad quam terminatur generatio & non accretio, *generatio* itaq; licet terminetur ad unionem, non tamen quamlibet, nec quomodocunq; ſed ad unionem, ex qua reſultat nova res & *nova natura*, ſed in accretione non fit nova res, nec uniuntur partes diverſæ naturæ concurrentes ad conſtituendam novam rem, ſed adduntur & adunantur partes ejuſdem rationis & naturæ cum toto; hinc *accretio* ſupponit rem jam productam, ſed *generatio* eſt ipſa rei productio *Hurtadus*, *Oviedo*, *Comptonus* & alii diſtingunt augmentationem & diminutionem ab accretione & decretione quod hæc ad quantitatem, illa ad ſubſtantiam terminentur, ſed hæc diſtinctio cum nitatur diſtinctione quantitatis a ſubſtantia materiali, ſi hæc di-

cantur realiter, illa etiam realiter, ſi hæc tantum formaliter & ratione, illa etiam eodem modo cenſenda ſunt diſtingui, & quicquid dicatur, nec *augmentatio* nec *accretio* propriè & abſolutè dici poterit *generatio*, cum per eam non fiat nova res & natura, ſed res prius exiſtens fiat major, cum addito tamen augmentatio dici poſſet *partialis* generatio ſeu adgeneratio, (nutritio ut communiter, ita & antonomaſticè ſic appellatur) cum novæ partes ſubſtantiales ſuperaddantur rei prius exiſtenti.

SECT. 12.

Miſtum qua tale eſt *unum* per ſe, eſt unum non ſimplex ſed compoſitum, eſt unum non quia caret partibus ſed quia ejus partes ſunt unitæ; eſt igitur unum unitate continuationis & adunationis, eſtq; unum per ſe, non minus quam ipſa elementa per ſe extra miſtum exiſtentia, vel materia miſti juxta eos qui mixtum ex materia et forma componi aſtruunt; cum igitur fateantur unum continuatione partium eſſe unum per ſe, non eſt cur vereantur dicere miſtum eſſe ens unum per ſe; vel ſi fateantur materiam miſti, eſſe ens per accidens, quî poterit miſtum ex câ conſtans dici ens unum per ſe? ſed hoc fortè *ſcrupulum* injiciet quod elementa ex quibus conſtat miſtum, ſint entia completa, ex entibus autem completis non poteſt fieri ens unum

unum per ſe. *Reſ.* Elementa ut ſint in miſto licet eſſentialiter & Metaphyſicè ſunt completa, non tamen entitativè & Phyſicè, cum ſint in tam parva quantitate, ut phyſicè non poſſint per ſe exiſtere, ut ergo ſunt in miſto ſunt entia incompleta & partes, & licet per ſe exiſtere poſſent, cum tamen ut ſunt in miſto ita ſint attemperata & comparata ad totum conſtituendum, ut naturam totius amittant & naturam partium induant, pro partibus & entibus incompletis haberi debent; *Ariſtoteles* in ipſa definitione *quanti.* Met. 5. cap. 13. ſtatuit illud *conſtare ex iſtiuſmodi partibus, quorum unaquæq; apta eſt per ſe & ſeparatum exiſtere ut totum:* at quantum (inquiunt) eſt ens unum per ſe & prædicamentale, ergo ſimiliter, *&c.*

SECT. 13.

In corruptione miſti vix unquam fit *reſolutio* in elementa, ſed omnis miſti reſolutio eſt in miſta, & licet in continuis effluviis & evaporationibus ſpirituum & corpuſculorum inſenſibilium, minima naturalia ſeparabilia & per ſe exiſtere valentia extrahi vel extrudi concipiamus, nunquam tamen extrahitur pura alicujus elementi particula, adeoq; nec in tam parvâ quantitate ac in miſto exiſtit, hinc diximus elementa ut in miſto exiſtunt comminuta, induere naturam partium & entium quaſi incompletorum per ſe exiſtere vix valentium.

SECT.

SECT. 14.

Cumq; tanta ſit *varietas* permiſtionis elementorum & particularum elementarium, tot & tam variis qualitatibus præditarum, quæ pro variâ cum aliis permiſtione novas & novas qualitates & diverſum temperamentum acquirunt & impertiunt partibus cum quibus conjunguntur & uniuntur, nec ex toto amittunt quando ſit ſeparatio, adeoq; nova & diverſa unione facta, novum & diverſum oritur temperamentum, qualitatum permiſtio, & novarum qualitatum, virtutis & proprietatum ortus, cumq; plurimæ virtutes quaſi ſopitæ deliteſcant, donec commiſtione cum aliis exuſcitentur; *Hinc* ſtupenda apparet copia, magnificus apparatus et ſplendidus ornatus rerum ſublunarium tot diverſis coloribus, odoribus, ſaporibus, *&c.* Fulgentium; quando igitur dicimus pro diverſitate permiſtionis elementorum et particularum elementarium eſſe tantam varietatem in miſtis eorumq; temperamentis, virtutibus, operationibus, effectibus, *&c.* Hoc non ita intelligi volumus, ac ſi in hac parte miſti ſit hæc, et in illa parte alia qualitas, ſed quod in ſingulis partibus miſti ſit variorum qualitatum pro diverſâ miſtionis ratione, conjunctio et temperamentum, hinc recte docuit Philoſophus. *Gen. 2. cap. 7.* Quamlibet partem miſti eſſe miſtam, non quod

plura

plura elementa in qualibet parte miſti exiſtant (nam ſive dicantur corpora ſimplicia ſive compoſita, et ſi formis conſtent ſive illæ dicantur manere ſiue perire hoc fieri non poterit ſine dimenſionum penetratione.) Sed quia in qualibet parte miſti commiſcentur variæ qualitates reſultantes, non ex penetratione miſcibilium (nam ſic non conſtituerent majus, et miſtum non eſſet majus qualibet ſui parte) ſed ex immediata approximatione, unione, conjunctione et cohabitatione elementorum multimodis complicatorum; nam ad actionem et reactionem ſufficit approximatio, et ex conflictu agentium contrariorum oritur permixtio et temperamentum qualitatum nam viribus in pugna fractis et pereuntibus exceſſibus, fit mutua communicatio virtutis et qualitatum, et ex commiſſurâ qualitatum reſultant aliæ et novæ qualitates activæ, variarum operationum et effectuum principia et cauſæ; cumq; tanta ſit permiſtionis varietas, hinc tot et tam variæ virtutes in miſtis, et tanta diſparitas et diverſitas proprietatum et operationum et effectuum, ut ab hominibus brevis ævi & aliud ferè ſemper agentibus vix obſervari & deſcribi poſſit, ſed quod plures rerum δυνάμεις vires & uſus non obſervârant, ipſorum negligentiæ & oſcitantiæ aſcribendum, paſſim enim qualitates occultas crepant, ſed quod operationes & effectus lateant occultæ virtutum & potentiarum naturæ minimè

mè aſcribendum eſt, nam de maximè manifeſtis vix aliud cognoſcimus, niſi quod ſint principia & fontes talium vel talium operationum & effectuum. Sumantur maximè manifeſtæ, & quæ ſenſibus clariſſime percipiuntur, quid enim eſt calor, niſi quod calefacit? Frigus quod frigefacit, *&c.* Ut enim aliarum rerum, ita & qualitatum *eſſentiæ* (ut dici ſolet) *latent in profundo puteo.* Sed rivuli fontem referunt & ex operationibus & effectibus ducimur in cognitionem cauſæ, & ſi homines experientiis & obſervationibus ſedulò incubuiſſent, de qualitatibus quas vocant occultas, magnâ ex parte ſcire potuiſſent quæ operationes & effectus ab eis profluant, & ita occultæ ſuo modo manifeſtæ evaſiſſent, & fruſtra prætenderetur defectus vocabulorum, quam tali caſu ὀνοματοποίειν utiq; licuiſſet, ſi modum quo iſtæ qualitates oriantur, quod temperamentum exigant & quibus ſubjectis inſunt, ſedulo obſervaſſent Philoſophiæ ſtudioſi.

SECT. 15.

Miranda eſt *virtus* rerum naturalium ſui conſervationi, augmentationi, vegetationi, fœcundationi *&c.* Studentium; hinc vacui ſtupendum effugium, venuſtus aſcenſus gravium, & deſcenſus levium, admirabiles ſympathiæ & antipathiæ effectus, operationes & indicia, & quaſi ſtupendus

dus magnetiſmus & vis ſimilis attractrici, retentrici & expultrici in animalibus, (nam hæc etiam in animalibus non dirigitur ab animâ, ſed naturaliter operatur) hinc ex unâ parte arcendo fugiendo, nocendo, tranſmutando, & deſtruendo; ex altera attrahendo, fovendo, adjuvando, conſervando, corroborando & perficiendo res naturales inter ſe quandam quaſi hoſtilitatem & amicitiam fovere videntur, hinc *Quæritur* unde dirigantur in iſtis operationibus & à quo principio et radice iſtæ profluant? et 1. conſtat varium et permagnum eſſe influxum aſtrorum et corporum cæleſtium, maximè quoad fœcundationem terræ et aquæ, et vegetationem plantarum mineralium, *&c.* 2. imprimis agnoſcenda eſt manus et providentia Dei omnia ordinantis, regentis, ſuſtentantis, et corroborantis, qui ut ſolo verbo et voluntatis nutu omnia creavit, *Gen.* 1. *v.* 3. Seqq. et virtutes indidit *v.* 11. 12. 20. Seqq. ſic ſemper facit quicquid vult in cælis terra et mari, *Pſa.* 35. *v.* 6. Ipſe igitur influentias cæleſtes et virtutes rerum ſublunarium ita moderatur, ut omnia ejus nutui obtemperent: ſed jam non inquiritur de cauſâ primâ, nec de cauſis univerſalibus, ſed de cauſis propriis et proximis operationum et effectuum naturalium et rei naturali intrinſecis, et miſſis aliis dubiis quæ moveri poſſent, tantum quæritur an ſit aliqua ſubſtantialis forma in miſtis, à qua ut radice et principio iſtæ operationes oriantur? ut reſpondeatur ſit hæc. SECT.

SECT. 16.

Principium vegetativum tantum impropriè et Analogicè dicitur *vita*, non quòd litem eis movere velim qui iſtiuſmodi principium vitam et animam appellant, ſed quo ſenſu hoc intelligendum ſit, explicandum cenſeo. *Vita* itaq; et *anima* ex ſuo eſſentiali conceptu dicit principium cognoſcitivum et appetitivum face cognitionis luſtratum; quis *Oedipus* dabit unam vitæ rationem et conceptum communem plantis, Deo, Angelis et animalibus? ſed principium cognoſcitivum omnibus viventibus convenit. Ergo. 2. Ex hac falſa hypotheſi quod vegetabilia credantur vivere, videtur manâſſe ridiculus error *Pythagoreorum* vegetabilibus etiam ſenſum aſcribentium, et *Manichæorum* contendentium ea non ſolùm vitâ et ſenſu, ſed et ratione pollere. 3. Anima unita corpori conſtituit animal, ſed quod conſtat principio tantum vegetante non dicitur animal. *Confir.* Denominatio animalis non petitur à corpore, ſed ab animâ ut patet; Ergo quod conſtat animâ et corpore eſt animal, ubi enim eſt ſubjectum et forma denominans, nihil prætendi poterit quod denominationem impediat. 4. Hæc theſis divino nititur teſtimonio, nam licet Analogicè in Scripturis vites dicantur occidi. *Pſa.* 78. *v.* 47. quod ſeminatur vivificari. 2 *Cor.* 15. 36. *&c.* ut et Metaphorice ma-

re

re dicitur vidisse *Psa.* 114. *v.* 3. Terræ præcipitur ut audiat. *Isa.* 1. *v.* 2. *Jer.* 6. *v.* 19. *&c.* Propriè tamen solis animalibus vitam ascribunt Sacræ literæ, et plantis, arboribus, et omnibus aliis rebus corporeis denegant, *Gen.* 1. *v.* 29. 30. Ubi Deus omnibus in quibus est *anima vivens*, concedit herbas ad vescendum, sed ipsæ herbæ et arbores non vescuntur herbis nec comedunt; et *Gen.* 7. Sæpius repetitur et ita expressè asseritur sola animalia inter res corporeas seu quæ sunt super facie terræ vivere, ut mirari subeat, cur vulgò non advertatur, *omnia enim in quibus est spiraculum vitæ venerunt ad Noachum v.* 17. Quibus exceptis, *omnia in quibus erat spiritus vitalis perierunt v.* 4. 21, 22, 23. at herbæ, arbores *&c.* non venerunt ad *Noachum*, nec deleta sunt diluvio. 5. Si principium vegetationis esset vita et anima omnia dici poterint vivere, nam licet vegetatio in quibusdam luculentius, in aliis obscurius appareat, in omnibus tamen non pauca vegetationis indicia conspici possent, et in Historiâ creationis. *Gen.* 1. Legimus principium vegetans et fœcundans, ipsis elementis inditum fuisse, quin imo quæ maximè emortua et languida apparent, quandam tamen in se virtutem vegetativam habere, qua sui conservationi si non etiam fœcundationi student, sedulis indagatoribus constabit; Ergo licet gradus admittat istiusmodi principium, videtur tamen esse naturæ innatum et ab eâ inseparabile, cumq; gradus admit-

mittat, et sit perfectius in uno quàm in alio, hinc arbores herbæ et alia quæ vulgo vocantur vegetabilia, antonomasticè dici possent virtute vegetativâ pollere, et Analogicè vivere; Sed cur his mineralia non connumerantur vix video. *Dices* mineralia non augeri per intus sumptionem alimenti. *Resp.* Undè igitur quæso tanta in iis soliditas, densitas, durities, *&c.* 2. Licet vulgò supponatur, à nullo tamen profertur ratio cur omnia porosa non possent suo modo nutriri per intus sumptionem, licet sola animalia ut proprie nutriuntur, ita propriè et per os intus sumant alimentum, quod tamen etiam diffunditur per poros ut nutriat, in his igitur etiam juxtapositio (si strictè loquamur) est prævia nutritioni, nam nisi sanguis alimentaris approximetur parti nutriendæ, quî poterit eam nutrire & in substantiam aliti converti ?

SECT. 17.

Principiò huic vegetativo varia *nomina* imposuerunt authores; communiter vocatur *forma* item *natura* et res *ex instinctu naturæ* dicuntur hoc & illud agere, à *Comenio* & *Jo. de Mey* appellatur *spiritus* ab *Helmontio Archæus, faber, idea magna e magnum, forma, fermentum.* Non me latet *Helmontium* velle inter hæc distinguere sed frustra tantum enim varia munera unius & ejusdem principii explicat, sed diversos fontes non monstrat;

ſtrat; ſed jam notio *fermenti* multis arridet, quod in odoribus vel fracedine ſubjectari cut autument, non aſſequar; fermentum enim vulgare potius in acetoſitate vel qualitate acidulâ conſiſtit, & in principio vegetativo, hinc aliquid analogum apparere non inficior, et vocem fermenti penitus non repudiamus, licet ſit auguſtioris ſignificati quam ut naturam principii vegetantis exprimat, & vix ad totam congeriem qualitatum in mixto extendi poterit; licet itaq; temperiem qualitatum ſupponat, qualitates tamen quæ dicuntur primæ cum multis aliis non complectitur, et ut aliquid ab eis diſtinctum ſignificetur uſurpari ſolet; hinc *Helmontius* concoctionem & digeſtionem cibi in ſtomacho aſcribit fermento quod ipſo igne potentiùs operatur, & digerit ea quæ nullâ coctione magnâ maximè ebulliente & calidiſſimâ diſſolvi poſſint, ergo licet calor concurrat & etiam excitet principium vegetans (quod in ordine ad hunc effectum appellari fermentum permittimus) cibi tamen digeſtio calori, ut cauſæ principali ac adequatæ aſcribi non debet, licet itaq; homines ſuperbientes ut aliquid novi parturiiſſe videantur, novis & peregrinis vocabilis delectentur, ſicq; apud ſciolos nomen obtineant, doctis tamen & ſapientibus ſunt ludibrio, quando nihil niſi ridiculum novæ vocis murem naſci reputant; *cum tamen* (ut monet *Cicero*) *intelligitur quid*

significetur, minus laborandum est de nomine. Κενοφώνες rideo nisi rejectis usitatis vocabulis, res eis significari solitas rejiciant, vel cum *Cartesianis* modos pro rebus substituant, sed quis diceret in numero Philosophorum habendos, qui proprietates & virtutes rerum naturalium in quasdam Schematismos, & Physicam in Magicam transformârunt.

SECT. 18.

Cum *Principium vegetativum* naturæ innatum & insitum sit, ac in mistis novarum & variarum qualitatum accessu mutetur, augeatur & perficiatur, hinc *quæritur* an sit aliqua *forma substantialis* superveniens, quæ cum subjecto mistum essentialiter constituat & componat? vel an tota *varietas*, quæ in mistis inanimatis conspicitur, possit oriri ex variâ permistione elementorum, & mixturâ ac temperamento variarum qualitatum resultantium ex conflictu elementorum ante mistionem, et ex mistione post conflictum & unionem? 1. Responderi poterit, cum ornatus & varietas in mistis non ex uno aliquo capite sed multis & variis, *viz.* à diversis qualitatibus earumq; temperamento, & à variâ elementorum permistione arcessenda videatur; nulla novi principii constituentis vel formæ actuantis & distinguentis apparet necessitas. 2. *Resp.* liber-

bertatem Philoſophandi in hoc & aliis apicibus, modo in effrænatam novaturientium licentiam non degeneret; nulli invidentes per nos licebit hic inquirere 1. an principium activum & vegetativum, ſeu *Archæus faber* (ut cum *Helmontio* loquamur) ſit una ſimplex entitas? (ſive oriatur ex miſcibilibus hoc aut illo modo permiſtis, & qualitatibus hoc aut illo modo temperatis & reſultantibus ex hac aut illâ miſtione, ſive à Deo producatur pro exigentia miſti ſic diſpoſiti, illiq; inferatur ad perfectionem naturæ,) vel an ſit entitas compoſita, ſive ſubſtantialis, (& ex omnibus naturis permiſtis) ſive accidentalis (& ex qualitatibus in miſto reſultantibus)? hinc 2. inquiri poterit, an ſit forma ſubſtantialis vel ſimplex, & ſuperaddita miſcibilibus? an compoſita ſeu natura miſti ex particularibus naturis permiſtis compoſita? vel an ſit temperamentum qualitatum, vel principium aliquod accidentale ex qualitatibus ortum? *licet* momentoſæ videri poſſent hæ quæſtiones, ſi tamen utrinq; candidè & libere concedatur, id quod natura omnes cordatos docere nata eſt, quod ſua luce claret & à nullo ſobrio Philoſopho negari poteſt, quod diſceptandum relinquetur non erit tanti quin placide & ſine animorum exulceratione, ſcientiarum diſpendio, invaſione vel everſione principiorum Philoſophicorum agitari poſſit; ſed Scioli novaturien-

tes nullum modum tenere ſciunt, ſed mare cælo miſcent & omnia perturbant, *cardo* itaq; controverſiæ in hoc verſari videtur, an principium vegetativum, activum & cauſale quod in mixtis conſpicitur, (& à nullo ſi non fatuo negari poterit) ſit ſubſtantiale an accidentale? 2. an ſit quid innatum & identificatum cum mixto? an quid diſtinctum et ſuperadditum? de hoc ſecundo ab aliis inquiri vix ſolet, et nobis finem contentionis potius rumpere quam protrahere volentibus ſufficiat verbo illud attigiſſe, quod ad primum *Helmontius* contendit omnes formas materiales eſſe creaturas quaſdam neutras ſeu medias, inter ſubſtantiam et accidens de proſapia luminis, et à patre luminum ex nihilo creari, alii dicunt has formas eſſe ſubſtantiales, et ex potentia materiæ educi et generari; ſed quid ſit ex materiæ gremio educi, niſi in materiam aptam et diſpoſitam ad hanc aut illam formam recipiendam induci, explicatu eſt difficile, ſed miſſa quæſtione de ortu, de entitate formarum jam maxime diſceptari ſolet, licet itaq; cum *Helmontio* medium inter ſubſtantiam et accidens non agnoſcamus, fatemur tamen difficile eſſe accurate et Metaphyſice diſtinguere inter principia activa materialia, et qualitates accidentales a ſubjectis inſeparabiles, cum illa non minus quam hæ ſubjectis inſint, et à ſuis ſubjectis in fieri, conſervari et operari dependeant: *non eſt* (inquit

quit *Comptonus*) *accidens propterea præciſe accidens quia ineſt*, (quia non ſolius accidentis eſſe eſt ineſſe) *ſed quia accidit ſeu advenit rei jam in ſuo eſſe plene conſtitutæ.* Sed an principium hoc vegetativum rem eſſentialiter conſtituat, an tantum accidentaliter perficiat, quæſtio eſt à priori vix diverſa, et de utraq; placide inquirere permittimus modo à Χιαμαχία et λογομαχία caveatur; tantum itaq; ſtatuimus principium hoc eſſe et rectè dici naturam, eſt enim *principium internum motus & quietis*, *Dices*, principium hoc non eſſe primum et per ſe. *Reſ.* cum hæ et illæ operationes per ſe neceſſario et adæquate oriantur ab hoc aut illo principio activo, nullumq; aliud principium per ſe admittant, (licet virtualiter et remote ab elementis abſolute ſpectatis dici poſſent oriri) cur illud principium dici non poſſit primum et per ſe non video? *Dices* naturam eſſe principium ſubſtantiale. *Reſ.* ſed 1. an principium activum ſit re ipſa diſtinctum à paſſivo inquirere licet. 2. an principium hoc activum ſit ſubſtantia an accidens aliis deſpiciendum relinquimus. *Dices.* Subſtantiam non poſſe intendi et remitti, ſed hoc principium modò eſt perfectius modò imperfectius. *Reſ.* An ſubſtantia poſſit intendi et remitti adhuc ſub judice lis eſt, *maximum* (inquit Hurtadus) *fundamentum communis ſententiæ eſt communis Philoſophantium conſenſus vulgariſq; locutio.* Monet

 tamen

tamen *nullum unquam affirmasse intensionem reperiri in prædicamento substantiæ*, ergo *Averroes*, *Alexander*, *Joannes Grammaticus*, *Zaberalla* & alii Philosophi & Medici statuentes elementa remissis formis manere in misto, *Hurtado* sunt nulli : Sed testimoniis non contendimus, tantum petimus à communis sententiæ fautoribus ut ostendant, quare id dici non posset intendi & remitti quod admittit plures vel pauciores gradus ejusdem perfectionis, & cur natura non possit dici modò perfectior modò imperfectior, cum modò perfectiorum modò imperfectiorum operationum & effectuum existat principium, & nihil assignari possit à quo cohibeatur, ne omnes suas vires exserat.

SECT. 19.

Suppositò quod nulla forma substantialis superaddatur miscibilibus, mista inanimata ex eisdem principiis et partibus composita rigorosè & Metaphysicè vix differrent essentialiter & specie ; cum tamen Physice entitativè & inadæquatè differant, aliquatenus & suo modo dici poterint essentialiter & specie differre, quando enim omnia elementa ingrediuntur constitutionem misti perfecti, eadem specie sunt principia constituentia; cum tamen variè permisceantur & vel hoc vel illud elementum prædominetur & modo

modò in majori modò in minori mole concurrat & cum in quantitate & qualitatibus tanta appareat diverſitas, hinc miſtum diverſam fortitur rationem & denominationem & cenſetur eſſe diverſæ naturæ; non dicerem tamen in Metaphyſicâ Categoriam miſtorum inanimatoum deſcribendam, vel ſeriem generum & ſpecierum attexendam, licet quæ multum & notabiliter differunt juxta craſſam & popularem loquendi rationem cenſeri poſſent ſpecie & eſſentialiter diverſa, miſtum itaq; perfectum eſſentialiter (licet inadæquate) differre à perfecto patet.

SECT. 20.

Miſta tamen proprie dicuntur generari & corrumpi, quia generatio eſt productio totius ſed non totaliter & per ſe, non terminatur ad productionem ſed ad unionem partium, in confeſſo enim eſt hominem generari, licet nec materia nec forma hominis per generationem cauſetur, & in nullâ generatione materiam produci fatentur omnes. *Miſtio* itaq; recte definitur à Philoſopho *miſcibilium alteratorum unio*? ex conflictu itaq; elementorum & activarum qualitatum reſultat temperamentum & diſpoſitio ad unionem requiſita, ſicq; naturaliter uniuntur & quodam quaſi glutine, & mutuo amplexu ſeſe fovent ſui conſervationi & uni-

versi seu naturæ commodo studendo in qua unione faciendâ & conservandâ relucet ἐνέργεια virtutis vegetativæ modo descriptæ, nec potest hæc unio formæ (quæ supponitur adveniens) ascribi, cum dicatur non prius esse quam uniatur, & cum non existentis nulla sit operatio, non poterit sui unionem cum materia causare nisi existat, at non existit nisi unita, ergo forma existente nulla requiritur nec supersit unio quæ à forma profluat. *Si quæratur* quo pacto coeant elementa ad constituendum mistum? *Resp.* ut nihil jam dicamus de influxu cœlorum, impulsu ventorum, motu & operationibus animalium aliisve causis extrinsecis, generatio oritur à corruptione, & corruptio à generatione, *generatio* (ut ait Philosophus) *unius est corruptio alterius & contra*: in nullo enim mixto (supponimus omne mistum esse corruptibile) reperitur tam exactum temperamentum qualitatum nec tam firmum fœdus inter qualitates activas & passivas, quin data occasione & opportunitate erumpat hostilitas, & ne fortiores in impotentiores suas vires exerant, maxime si cum novis viribus novum prætextum pugnæ à violato fœdere inveniant, cum jam singulæ partes non studeant conservationi totius nec habitationem commodam obtineant sed suis rebus consulant, de vi et injuriis frustra conqueratur. Rumpitur itaq; pactum non solum ab extrinsecis quæ nunquam

quam fœdus icerant ſed etiam a fœderatis, imo & conſervatoribus pacis qui totius ſaluti & incolumitati qua poſſent proſpicientes, de amicorum & ſociorum bonis prædantur, ut *v. g.* in animali calor naturalis humore radicali paſcitur, dum ſui et totius conſervationi ſtudet; et humido ſic abſumto ettandum deficiente calor extinguitur et mors ſubſequitur, facta itaq; reſolutione partes ſeparatæ in ſua loca tendentes, et ab hoſtibus fugientes, et cognatis coniungi cupientes hoſtibus occurrunt, cum quibus poſt aliqualem conflictum pactis induciis ad conſtituendum novum compoſitum conſpirant. Sicq; ex reſolutione unius miſti oriuntur plura; ſi enim reſolutio ſit totalis et quaſi ultima, cum partes ſunt diverſæ naturæ diverſa petent loca nec omnes ſimul, ſed quæ prius ſeparantur primo cum hoſtibus congrediuntur, vel toti cum quo conjungi appetuit adhæreſcunt, et ſubſequentes cum aliis et novis hoſtibus congredientes aliud et novum compoſitum conſtituunt.

SECT. 21.

Finitum conſtans infinitis partibus eſt chimæra, Omniſcientem non comprehendere nec poſſe numerare, et Omnipotentem non poſſe exhibere vel ſeparare omnes partes minimi corpuſ-

culi, quid implicantius aut magis abſurdum fingi poterit; *Ariſtoteles* definiens continuum eſſe *diviſibile in ſemper diviſibilia* ſpectavit Mathematicorum fictas hypotheſes & figurarum proportiones, quæ ut relationes logicales, ſine termino multiplicari poſſunt ut diſp. de compoſ. cont. oſtendimus; jam tantum moneo ſedulò diſtinguendum eſſe inter Phyſicam & Metaphyſicam diſtinctionem partium continui, omnis itaq; unio excludit diviſionem & ſeparationem, ſed unio quantitativa & Phyſica etiam diſtinctionem, non eſſentialem & Metaphyſicam ſed quantitativam & Phyſicam, quæ *viz.* ab agente naturali diſcerni, & actione Phyſicâ attingi poſſit. *Dices* continuum Phyſicè dividi, Ergo actione Phyſicâ diſcernuntur & dividuntur partes Phyſicè unitæ. *Reſ.* Agens Phyſicum non attendere ad partium diſtinctionem quam in continuo non reperit, ſed facit ubi terminatur ejus actio, ſed ſi eſſet talis diſtinctio debuit agens Phyſicum advertere, & ſedulo obſervare ubi ſit unio, ut eam dirimat, ne incaſſum laboret, unde unio hæc licet cauſaliter & ſubjectivè ſit Phyſica, quia *viz.* ab agente Phyſico cauſatur & deſtruitur, & in re Phyſicâ ſubjectatur; tamen formaliter & terminative potius dici debet Metaphyſica, quia non eſt inter partes Phyſicè & quantitative ſed tantum Metaphyſicè ſeu eſſentialiter diſtinctas: diverſitas figuræ, ſitus

Phyſico

& deſignationis extrinſecæ per intellectum, *&c.* non arguit entitativam, Phyſicam & quantitativam diſtinctionem. Corpus Mathematicum à Phyſico diſtinctum, eſſe Mathematicorum figmentum. *Diſp. cit.* oſtenditur, & ſi daretur, corpus eſſet in corpore & corpus penetraret. Philoſophus categoriam quantitatis juxta Mathematicorum hypotheſes deſcripſit, nuſquam tamen aſſeruit categorias realiter diſtingui, quid de fictitiis Mathematicorum lineis ſuperficiebus & punctis & demonſtrationibus, putidis iſtis fulcris innitentibus judicandum ſit loc. cit. expenditur: vide quibus rationibus *Ariſtoteles*, *Met. 3. cap. 3. 4, 5.* oſtendit abſtractiones & hypotheſes Mathematicorum eſſe λόγους πλασματίους ſeu rationes commentitias & figmenta.

SECT. 22.

Æternitas, *infinitas* & *immenſitas* ſunt proprietates Dei incommunicabiles, qui dicit creaturam potuiſſe ab æterno exiſtere tenetur aſſignare primum æternitatis inſtans in quo creetur, maxima magnitudo & multitudo poteſt fieri major, hæc additâ novâ unitate, illa additâ novâ parte extenſâ, Ergo maxima quam imaginari poſſumus eſt finita nam infinito nihil addi poteſt.

SECT.

SECT. 23.

Natura *vacuum* ut ſibi maximè inimicum maxime abhorret, hinc maxime contraria amicitiam colent, & junctis copiis ſeſe cuilibet periculo exponent, ut huic hoſti capitaliſſimo ſe opponant; hinc in corporibus maxime inimicis & oppoſitis ineſt quædam vis magnetica adhærendi & attrahendi corpus contiguum et vicinum, ita ut contigua nulla agentis naturalis virtute divelli poſſent, niſi alia immediate ſuccedant et conjungantur huic a quo illud vel illa ſeparantur; hinc unio recte appellatur naturæ conſervatrix, non ſolum quia vis unita fortior eſt, ſed quia hoſte ſemel admiſſo ad reſtim res rediit: hinc corpora caduca et infirma cum tanto hoſte congredi non valentia, corporibus incorruptibilibus et cœleſtibus velut firmiſſimis aggeribus muniuntur ab inani quaſi extrinſeco et hoſte pernicioſiſſimo, et ne ex propriis viſceribus pulluleſcat, omni ſtudio impedire conantur et ut impediant viribus ſatis inſtructa ſunt; hoc vident ingenioſi experimentiſtæ quibus compertum eſt qua quaſi arte natura ludat, quot vultus et formas induat, quibus quaſi ſtratagematis utatur, ut ab hoc hoſte caveat, quot ſtupenda naturæ opera ab hoc uno fonte profluunt: conſule medicos imprimis chymicos et quot-

quot

quot Phyſicæ experimentali operam navant et te docebunt an natura vacuum fugiat. Ridiculi ſunt Atomiſtæ diſtinguentes inter vacuum *diſſeminatum* et *coacervatum* ut taceam, terminos hoſce non videri plene oppoſitos vel ſatis appoſitos, imprudentiæ naturam arguunt, quæ velit cum hoſte extra mænia congredi quem placide in urbem admittit et in ſinu fovet, et ſi non audeat cum hoſtibus diſperſis et vage disjectis concertare quî poterit cum eis unitis et ordinate diſpoſitis contendere, et ſi non cum hoſte minimo et debiliſſimo quî poterit cum majori et fortiſſimo pugnare, ſed forte novit debiles iſtos leonis catulos cicurare a quibus ſi ſemel adoleverint, caveret.

SECT. 14.

Quid ſit *locus* et *tempus* oſtendit Philoſophus Phyſ. 4. Sed multi ſuis commentis (potius quam commentariis) doctrinam *Ariſtotelis* corruperunt, et rem in ſe vix difficilem tenebris involverunt. 1. Quod ad *locum* communiter definitur *ſuperficies corporis continentis*, *&c.* ſed *Ariſtoteles* non dixit locum eſſe ἐπιφάνειαν ſeu *ſuperficiem* ſed πέρας ſeu *terminum* et extremum corporis continentis; nec dixit hunc terminum eſſe *poſitivum* et *realem*, ſed non poſſe eſſe realem multis oſtendit, quando naturam et proprietates

etates loci explicat. 1. Itaq; docet locum non posse esse in loco, sed omne ens reale est in loco; quod enim nullibi est, non est. 2. docet locum esse primum, proprium et æqualem locato, sed omne corpus continens necessaria est majus contento. *Dices* superficiem tamen concavam corporis continentis esse æqualem superficei convexæ contenti. *Repl.* Sed manifeste implicat contentum esse æquale rei continenti. 2. Si istæ superficies sunt æquales, erunt in eodem loco. Et hinc. 1. *Quæritur* quis erit iste locus communis utriq; si enim superficies continentis postulat aliam superficiem in qua sit ut in loco, hæc postulabit aliam et sic in infinitum. 2. Si superficies corporis continentis et contenti sunt æquales et in eodem loco, sese penetrabunt; at quantitatum penetratio est impossibilis. 3. Philosophus docet locum esse durabilem, et pereunte sive locato, sive locante, non perire, sed pereunte locante, perit superficies locantis et omnis terminus positivus et realis ipsius. 4. Docet locum esse fixum et immobilem et nec cum locante nec locato moveri, sed superficies corporis continentis. 1. mutatur, licet locatum non mutet locum, turris enim, *v. g.* manet immota, licet aer, quo ambitur, et superficies aeris passim mutetur. 2. Moto utre aqua pleno aqua locum mutat, sed non mutatur superficies utris continentis. 3. Quando corpus mutat locum, sæpe

ambitur

ambitur novo corpore et ſuperficie, ſed *Ariſtoteles* vult locum non moveri moto corpore locato, ſed manere idem et immobile a quocunq; corpore occupetur; hinc Conimbricenſes acerrimi vindices Ariſtotelicæ doctrinæ, licet autument cum vulgo Philoſophum per τὸ πέρας intellexiſſe terminum realem et ſuperficiem, tamen fatentur *Ariſtotelem* ſtatuiſſe hunc terminum immobilem non in ſe *ſed qua ratione comparatur ad ſuperficiem ſeu ſpatium imaginarium omnis motus expers* ſed (inquam) quî poteſt ſuperficies continentis corporis, reſpondere ſuperficei immobili, intervallo ſeu ſpatio maginario, cum hoc maneat immotum, illud mutetur. *Dicendum* igitur eſt Philoſophum non per ordinem ad hoc ſpatium definiviſſe locum, ſed definiendo locum oſtendiſſe eum nihil aliud eſſe, *niſi ſpatium fixum & permanens adæquatum & æquale contento quod illud occupat, contentum undiq; terminans & ambiens.* *Dices* Ariſtotelem diſputare contra hoc ſpatium et intervallum cap. 4. et 5. *Reſ.* Philoſophum diſputâſſe contra chimæricum intervallum a veteribus confictum, quod ſit corpus aliquod reale veris dimenſionibus præditum et immenſum quaſi chaos. *Rogabis* igitur quid ſit hoc ſpatium ſeu intervallum, per quod naturam loci explicandum contendimus? *Reſ.* Licet non ſit aliquid poſitivum et reale, (hinc vulgo vocatur imaginarium,) non tamen eſt pura negatio,

ſed

ſed negatio per modum privationis, nam licet non ſit reale nec in ſubjecto reali, eſt tamen terminus et fundamentum variarum habitudinum et denominationum realium, hinc habet ſuas quaſi proprietates, eſt enim. 1. Permanens et invariabile, 2. Fixum et immobile, 3. Undiq; diffuſum, 4. Aptum corporibus repleri, et 5. Incapax ut occupetur a pluribus corporibus ſimul, et in eadem ſui parte. *Dices* locum et tempus eſſe proprietates corporis naturalis, ergo, *&c. Reſ.* Non locum et tempus, ſed eſſe in loco et tempore demonſtrari de corpore; privatio itaq; cum ſit principium et terminus Phyſicæ effectionis et generationis, cur non poterit ſpatium ſive loci ſive temporis, licet non ſit quod poſitivum, eſſe terminus Phyſicæ affectionis et proprietati. *Confirmatur* et ulterius explicatur natura hujus ſpatii, *poſſibilitas rei* (de qua fuſe alibi) non eſt aliquid reale et poſitivum ſed tantum non repugnantia ad exiſtendum, nemo tamen dixerit eſſe quid fictum vel puram negotionem quinimo res poſſibilis ſtatuitur eſſe eodem cum exiſtenti, licet non ſit ſed eſſet, Ergo capacitas hujus ſpatii ut occupetur a corpore etiamſi a nullo corpore occupetur, (ut extra mundum a nullo occupetur) eundem conſtituit, afficit et denominat locum, qui poſtea occupatur vel occupari poterit, Ergo idem eſt locus ſive occupetur ſive non.

SECT.

SECT. 25.

Tempus definiente Philoſopho, eſt *numerus motus ſecundum prius & poſterius* per numerum nonnulli intelligunt numerum intrinſecum quem vocant numeratum, hinc tempus quoddam intrinſecum comminiſcuntur, ſicq; menſuram cum menſurato confundunt, ſed res ipſa loquitur & *Ariſtoteles* ſe ſatis explicat, nam *Text* 113. Expreſſè docet tempus eſſe μέτρον Κινέσεως. Quando itaq; *Text.* 103. dixit tempus eſſe numerum numeratum, tantum oſtendit tempus eſſe continuum, & non numerum numerantem ſeu diſcretum, ſed nos per numerum numerantem nihil aliud intelligimus, niſi numerum numerantem & menſurantem motus aliarum rerum, & talis eſt motus ſolis & lunæ, quæ à Deo in firmamento poſita fuiſſe, ut ſint in tempora, Dies & annos teſtatur Sacra pagina *Gen.* 1. *v.* 14. & quemq; docet ſua experientia, cur ergo ad obſcurum primi mobilis motum recurri ſoleat non video, niſi quia *Ariſtoteles*, *Text.* 133. dixit motum primum & maximè æquabilem eſſe tempus, ſed aliud eſt motus primus, & motus primi mobilis, nam Philoſophus loquitur de motibus aptis metiri, & dare rationem menſuræ, ſed obſcurus primi mobilis motus non eſt ejuſmodi & motus ſolis & lunæ eſt pri-

mus inter omnes motus alia metiri aptos. *Dicit* Philoſophus tempus eſſe numerum ſeu menſuram motûs, fortè quia naturam per motum definivit, & eſt præcipua corporis naturalis affectio, ſed non excluſit quietem, nec durationem ſubſtantiarum & rerum permanentium, ſed *Text.* 117. Seqq. oſtendit *quietem & omnia quæ in tempore continentur eſſe in tempore*, licet motus ſit menſuratum maximè homogenium menſuræ; licet itaq; motus cæleſtis multo rectius dicatur tempus, quam ſuperficies corporis ambientis locus, ratio tamen temporis adæquatè & eſſentialiter non conſiſtit in hoc motu, nam ſuppoſito quòd nullus ſit motus cæleſtis: corpora cæleſtia & ſublunaria poterint durare, eorumq; motus ſecundum prius & poſterius numerari. 2. Motus cæleſtis non eſt ita ſtabilis & invariabilis, ut requiritur in perfectâ menſurâ, ut conſtat ex *Joſh.* 10. *v.* 13. *Jeſa.* 38. *v.* 8. Hinc *Auguſtinus Sol* (inquit) *ſtabat* (viz. pugnante *Joſhua*) *tempus ibat.* viz. tempus imaginarium, quod concipimus ab æterno in æternum fluere, & in quo apprehendimus prius & poſterius ſine fine ſibi ſuccedentia, & in ordine ad quod tanquam menſuram certiſſimam & invariabilem prius & poſterius, in omnibus motibus & corporibus illi coexiſtentibus metimur.

SECT.

SECT. 26.

Explicatis terminis ubicationis & durationis cum propriis & per ſe, tum communibus & magis obviis, quid ſit *ubicatio* quid *duratio* haud difficile erit explicatu, licet *Oviedo* (de duratione loquens) credat *difficultatem hic occurrentem eſſe adeo gravem ut eos tantum non oppreſſerit, qui illam non tetigere.* Sed cauſa difficultatis ut & deceptionis eſt, quia ignorata natura denominationum relativarum (quæ non petuntur ab unâ aliquâ formâ, ſed à pluribus, inter quæ eſt quidam quaſi ordo, habitudo vel reſpectus.) Vulgo ſupponitur denominationem relativam importare aliquid unum, & fortè diverſum ab omnibus quæ concurrunt ad iſtam denominationem tribuendam; hinc ubicationem & durationem finxerunt conſiſtere in quodam modo reali & ſuperaddito rei duranti & alicubi exiſtenti, quem dum venantur & explicare cupiunt, in labyrinthum inextricabilium difficultatum incidunt. *Duratio* itaq, tantum dicit rem exiſtere (& priùs extitiſſe ſi ſtrictè loquamur) & coexiſtere tempori ſive reali ſive imaginario. Et *Ubicatio* dicit rem eſſe, & eſſe in hac vel illâ parte ſpatii ſeu loco ſive reali, & gremio alicujus corporis ambientis, ſive non reali, fixo & immobili; hunc itaq; locum neceſſario & per ſe con-

notat τὸ *ubi*: illum vero tantum juxta popularem loquendi modum & accidentaliter, annihilatis itaq; omnibus corporibus ambientibus, & destructo sole & lunâ, vel ipsis immotis, res sublunares non minus ac nunc durarent & essent in loco, *quod enim est nullibi vel nunquam, non est* & ipsum tempus reale durat sed non connotat seu existit alteri tempori reali; & locus realis cum sit res & verè sit, est in loco, & si in alio reali, dabitur progressus in infinitum; ergo. *Duratio* et *ubicatio* tantum accidentaliter connotant tempus et locum realem.

SECT. 27.

Aristoteles motus naturam ita accuratè descripsit et species exhibuit et distinxit, ut qui sobriè Philosophari velint ne contrahiscere ausint. Cartesiani ut naturam *motus* ignorant, ita omnes illius species latione excepta negant. Hinc naturam evertunt et cum deliris quibusdam veteribus, omnem causalitatem causis secundis eripiunt; nam motus localis non est effectivus, per eum tantum acquiritur novum *ubi*, quod non distinguitur a loco et locato: nihil enim de novo producitur per hoc, quod res locum mutet, et licet motum localem crepent, nescio quid monstri illius loco substituunt, et nullum ipsius principium nec remotum nec proximum agnoscunt, cum

cum formas ſubſtantiales & accidentales & naturam cum potentiis ſuperadditis reijciant, & novos & inauditos terminos ſuo motui locali (cui omnia accepta referunt) aſcribunt, nam cum naturâ gravitatem & levitatem, quæ ſunt principia motus ſurſum & deorſum, & animam ſenſitivam quæ in brutis eſt principium motus progreſſivi repudiant, & res ipſos in quoſdam ſchematiſmos (quos à ſuo hoc locali motu profluere dictitant) *Naſonica* quaſi Metamorphoſi transformarunt.

SECT. 28.

Arduum problema de *tarditate* & *velocitate* motus explicandum, nec per μώρας *Arriagæ*, & *Carteſii* morulas, nec per Mathematicorum infinitas finiti partes implicatorias, ſed per veram continui rationem & quantitativam indiſtinctionem partium ſpatii, & inæqualem ſeu majorem aut minorem correſpondentiam temporis & ſpatii diſp. de comp. cont. oſtenditur. Quando itaq; ad imaginaria inſtantia temporis, & puncta ſpatii recurritur, dilabimur in labyrinthum Mathematicarum proportionum, qui nullum admittit exitum; & ſic eadem eſt difficultas de ipſo motu, quæ de tarditate & velocitate motus, quî, *viz.* poſſit mobile in eodem inſtanti occupare plura loca ſeu eſſe in ſpatio ſibi inæ-

quali; dicimus itaq; mobile non *esse* simul in pluribus locis, sed simul seu in eodem instanti imaginario *moveri* è loco in locum; non *esse* in spatio sibi inæquali, sed *pertransire* spatia sibi æqualia, & quo velocior fuit motus plus spatii percurrit mobile, *si dixeris* mobile priùs relinquere terminum à quo quam acquirit terminum ad quem, & prius per currere partem A. quam partem B. *Resp.* Mobile priùs percurrere partem A. prioritate rationis, naturæ & ordinis, vel prius prioritate motûs qui mensuratur, non prioritate temporis quod mensurat, cum in eodem instanti & hanc & illam partem spatii pertranseat mobile, in instanti enim non datur prius & posterius, nisi fortè secundùm Mathematicorum fictiones & rationes proportionales, & ut Mathematicæ proportiones sine termino multiplicari possunt, ita & hypotheses inter se minimè cohærent, ut in casu objectionis, supponunt enim Mathematici instans esse indivisibile, & non posse in eo prius & posterius assignari, cum tamen juxta ipsorum proportiones teneantur dividere instans in infinita pene instantia.

SECT. 29.

Licet *quantitati* essentiale sit extendi ad locum impenetrabiliter, hæc tamen localis extensio non consistit (ut ita loquor) in indivisibili, maximo

maximo tamen & minimo definitur (licet illa à nobis facile deſignari non poſſent,) unde *rarefactio* & *condenſatio* conſiſtunt in extenſione ejuſdem quantitatis modò ad majorem modò ad minorem locum, ita ut licet duo quanta, vel duæ partes ejuſdém quanti in eodem loco ſine penetratione exiſtere nequeant, una tamen abſq; diviſione ſui locum duarum, & duæ locum unius ſine penetratione occupare poſſunt: quis diceret magis ridiculos eſſe veteres (ab *Ariſtotele* Phyſ. 4.cap. 9. refutatos) ſtatuentes *rarefactionem* fieri per *Vacuitates* inter partes relictas, et condenſationem per *excluſionem* vacuitatum & conſtipationem partium, quam modernos Jeſuitas *riagam*, *Carteſium* & *Oviedonem* aſſerentes rarefactionem fieri per interpoſitionem quorundam *corpuſculorum*, & condenſationem per eorundem excluſionem; tantum obſervo accutiſſimum Philoſophum hanc ſententiam vidiſſe & exploſiſſe, antequam patronum nacta fuerit argumentis efficaciſſimis, *viz.* 1. Quia corpuſculum expulſum movebit ſibi proximum, & hoc aliud, donec totus orbis fluctuet. 2. Eadem poteſt eſſe materia *rari* & *denſi*; Ergo rarum nullam novam materiam admittit, quam denſum excludit, ex quo loco *Conimbr. Hurt. Compt. Ovi. Tol.* & alii rarum & denſum ſic definiendum colligunt, *rarum eſt quod ſub magnis dimenſionibus parum habet materiæ*: denſum *quod ſub parvis di-*

menſionibus multum habet materiæ. Sed ſic comparatur *rarum* cum *denſo* realiter diverſo, ſed cum idem corpus poſſit modo rarefieri, modo condenſari, iſtiuſmodi rarum et denſum definiri poterit. *Quod ſub magnis & parvis dimenſionibus eandem habet materiam.*

SECT. 30.

Licet minimè putemus *animas bellinas* à Parentibus oriri et cauſari tamen An. *animæ brutorum* generentur vel creentur quæſtio eſt de nomine, cum enim ſint *materiales* & ita dependeant à corpore ut extra illud nec fieri, nec operari poſſent, illiq; ut ſulcro & ſubjecto ita innitantur, ut non poſſint produci, niſi illi ingenerentur, ſicq; concurſum materiæ neceſſariò poſtulent, dici poſſent *generari*; ſed cum ex *nihilo* fiant, & à ſolo *Deo* efficienter cauſentur, dici etiam poterint *creari*; *animam* viliſſimorum animalculorum, quæ ſine *ſemine* producuntur à ſolo *Deo* effici in confeſſo eſt, cur non etiam *animæ* perfectiores ab eadem cauſa orientur? quis ſobrie philoſophando diceret animam a ſemine (in quo nec formaliter nec eminenter continetur) effici? nos ſoli cauſæ primæ cujuſvis ſubſtantiæ productionem acceptam referendam eſſe cenſemus, & alàis evicimus.

SECT.

SECT. 31.

Corpus non poteſt in recto dici de animali, cum ſit pars Phyſicè & intrinſecè conſtituens animal. *Dices* non corpus ſed corpus animatum De animali prædicari. *Repl.* ſed corpus animatum & animal ſunt idem & æque late patent, & ſic dicere poteris. Non animam, ſed animam incorporatam ſeu corpus informantem de animali prædicari; & cum anima ſit pars nobilior, ipſa potius quam corpus de animali dici poterit, maximè cum non à corpore ſed ab anima ita denominetur.

SECT. 33.

Anima humana non diſtinguitur ab *Angelo* per τὸ *rationale*, ſed per incompletam naturæ rationem & exigentiam, ut cum corpore uniatur, & ab *anima bellvina* per ſpiritualem ſuam naturam æterna & ſpiritualia reſpicientem; inveſtiganti igitur *differentiam ſpecificam* animæ rationalis, fingendum erit nomen ſpiritum incompletum ſignificans, quod in concreto de homine dici ejuſq; differentia ſpecifica ſtatui poterit; ſic πνευμαψυχία dici poterit differentia hominis ſpecifica, & πνευμαχψυχικὸς in concreto de homine prædicari poteſt.

SECT.

SECT. 33.

Voluntas non eſt *potentia cæca*, inutilis enim eſſet omnis conſultatio & deliberatio, ſi quod eligit & quare eligat neſciret voluntas; cæco enim perinde eſt an facem accenſam an extinctam ſeu nullam præferas, & quî poterit voluntas dici potentia rationalis aut libera, ſi rationem non percipiat, & inter objecta propoſita ab intellectu diſtinguere nequeat? & perridiculum ſane eſſet ejus imperium, ſi quod aliis imperat ignoret, & ipſius ſententia & decretum quaſi judicium cæci de coloribus flocci faciendum eſſet, & cum *ignoti nulla ſit cupido*, nihil poterit appetere & amare, ſi fingatur non niſi oculis alienis (figmetum ſane dignum *Naſone*) videre, & quid cauſæ, cur diceretur potentia vitalis, niſi intentionaliter in ſuum objectum (illud, *viz.* Repreſentando & apprehendendo) feratur? *Dices* ſufficere, quod homo per intellectum videat, & per voluntatem appetat. *Reſ.* Per te, homo eſt tantum principium quod, & remotum, non quo & proximum; quinimo non principium ſed ſubjectum, quia non eſt homo, qui intelligit, ſed intellectus hominis, non eſt homo qui appetit, ſed voluntas hominis, licet ipſe homo denominetur ſciens et volens ab actibus intellectus et voluntatis; cumq; ſit vo-

voluntas quæ appetit, neceſſe eſt ut ſciat quid appetat, et ſi ſit rationalis etiam ſciat quare appetat, et hoc potius quam illud eligat; amor enim. *v. g.* in quo non imbibitur, et in quo eſſentialiter non includitur apprehenſio, repreſentatio et idea rei amatæ, odium in quo intrinſece non imbibitur idea rei odio habitæ, (et ita de aliis) mihi videtur chimæra; voluntas igitur eſt cognoſcitiva, et volitio cognitionem includit et vocari poterit cognitio Ὀρεκτικὴ ne cum pura intellectus cognitione confundatur.

SECT. 34.

Licet anima *ſit tota* in qualibet parte corporis non tamen *totaliter*, cum ita ſit in una, ut etiam ſit in aliis cumq; ſit immaterialis & non habeat partes integrantes, non poterit dividi & per unam ſui partem eſſe in hac & per aliam in alia parte corporis; cumq; tota ſit in qualibet parte, ſi ſuppeneremus eam à Deo deſtrui ſeu annihilari, in qualibet parte totaliter deſtrueretur; nam totam deſtrui & totam non deſtrui repugnat; non enim ſunt plura tota, nec eſt alia anima quæ eſt in capite ab ea quæ eſt in pede. *Dices* animam eſſe tantum in una aliqua principali parte corporis, ſcil. *cerebro* vel *corde*, & hanc informando actuare & vitaliter influere in omnes partes corporis. *Reſ.* Hac ratione

nec

nec tolli nec minui difficultatem, niſi dixeris animam tantum exiſtere in puncto indiviſibili; nec expeditior eſt quæſtio de exiſtentia *Angeli* in loco extenſo, ejuſq; coextenſione ad ſpatium diviſibile; ſed quidditativa ſpirituum cognitio vix cadit in viatores; donec itaq; (ut ex multis unum attingamus) comprehenderimus quomodo intellectus, voluntas & memoria, (non addo potentiam exequutricem & motricem, non quod putem eam eſſe materialem, ſed quia alibi probavimus eam à voluntate non diſtingui;) inter ſe & ab animâ diſtinguantur, à ſcrutinio altiſſimi myſterii. S. S. Trinitatis abſtineamus; hominem intelligere, appetere, & reminiſci, ac potentiis intelligendi, appetendi, & reminiſcendi pollere quid certius, licet modum quo inter ſe vel ab animâ diſtinguantur explicare non valeamus? ſufficiat igitur ſcire hominem ad *imaginem* Dei factum trinis pollere potentiis, umbram quandam S. S. *Trinitatis* exhibentibus, ut in divina veritate in ſacris Scripturis de uno Deo & tribus perſonis revelata, planè acquieſcamus.

SECT. 35.

Quamvis per tranſennam aſpicientibus videri poterit hæc idea Ariſtoteleo Syſtemati Phy-

Phyſico multum diſſimilis, interius tamen et propius intuentibus alia fortè erit mens. *Ob.* Itaq; eſt libros *Ariſtotelis* qui ἀκροαματικοὶ ſeu auſcultatorii nuncupantur, cum maximâ attentione legendos eſſe, et non niſi à peritis indagatoribus intelligi poſſe, hinc fertur *Ariſtoteles* matutinum tempus acroamaticæ diſciplinæ exercendæ in Lyceo dediſſe, et octo libros qui inſcribuntur περὶ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως et in quibus agitur de principiis corporis naturalis eſſe eos, de quorum editione *Alexander* M. cum *Ariſtotele* expoſtulavit, non video cur quis dubitet? nobis itaq; maximè perpendendum eſt quid *Ariſtoteles* reſcripſerat *Alexandro*, (cupienti cæteris mortalibus non ſolum imperio, ſed et ſcientiâ præcellere) *viz.* ſe ita de abditis rerum principiis ſcripſiſſe, ac ſi non ſcripſiſſet; legenti igitur hos libros in cortice verborum non eſt ſiſtendum; ſed ſummâ attentione et diligenti ſcrutinio inquirendum, quæ ſit mens Philoſophi et pro explicatione doctrinæ Ariſtoteleæ in his et aliis libris Phyſicis, ſit hæc.

Elementa ſunt materia omnium miſtorum, et utraq; materiæ definitio ab *Ariſtotele* allata Elementis convenit, ut et definitiones elementorum materiæ, ſunt enim *Elementa primum ſubjectum ex quibus inexiſtentibus miſtum fit, & in quæ ultimo reſolvitur.* quæ eſt prima materiæ definitio Phyſ. 1. cap. 6. Et elementa *neque*

ſunt

ſunt quanta nec qualia, nec aliquid eorum, quibus ens determinatur, quemadmodum materia definitur Metaph. 7. cap. 3. Si enim elementum conſideretur quatenus eſt in miſto non eſt quid, hoc eſt quid completum per ſe exiſtens, neq; ſpectatur quantitas vel qualitas elementi ſed temperamentum qualitatum ex miſtione reſultantium; quod vero ſufficiat diverſus ſtatus, habitudo ſeu conſideratio ad hanc definitionem conſtituendam patet, quia alioqui materia juxta communem notionem ex ſe eſt quid, ſeu ſubſtantia, et quanta et ſemper veſtitur aliquibus qualitatibus et Ariſtoteles Phyſ. 1. cap. 7. Aſſerit diſtinctionem formalem ſeu rationis, ſufficere ad diſtinguenda ipſa principia, et hinc ut obiter moneam in ipſis elementis notio materiæ et formæ, locum habere poterit, nam ratio determinabilis et determinantis potentiæ et actus, *&c.* Adeóq; etiam materiæ et formæ non excluditur per eorum ſimplicitatem, utq; definitiones materiæ elementis accommodari poſſunt, ita viciſſim definitiones elementorum materiæ; utq; materiam ſic elementa duabus definitionibus deſcribit; de cæl. 3. cap. 3. ſic, *elementum eſt in quod reliqua corpora reſolvuntur in quibus ineſt potentia vel actu*, (an elementa maneant formaliter an tantum virtualiter in miſto in definitione elementi noluit ſtatuere) ipſum autem eſt indiviſibile in diverſa ſecundum ſpeciem. Deinde

inde Met. 5. cap. 3. Definit elementum sic, *est id ex quo primum insito ac indivisibili specie aliquid componitur*, utramq; definitionem convenire materiæ fatetur *Hurtadus*, et consideranti manifestum esse poterit, nisi quod in priori supponatur elementum esse corpus, at nostræ et veræ notioni materiæ hoc non obstat, cum nullam materiam incompletam agnoscamus, nullam (inquam) essentialiter incompletam, licet fatemur eam posse ulterius compleri adventu formæ substantialis ut in mistis animatis, et permistione et unione cum aliis ut in mistis inanimatis, utq; elementa dici possunt materia misti, ita & duplex notio materiæ elementis convenit; nam vel considerantur absolutè & secundum suam naturam & ut sunt indifferentia ad quamcunq; mistionem & compositum constituendum, sicq; dici poterint materia prima; vel considerantur ut his vel illis particularibus qualitatibus & temperamentis afficiuntur in misto, & sic induunt rationem materiæ secundæ.

Ass. 2. In libris acroamaticis traduntur principia corporis misti, præcipuè animati; Philosophus tantum loquitur de principiis corporis generabilis (hinc tradit ipsius generationis principia,) et corruptibilis, at sola mista et propriissimè animalia generantur ut et corrumpuntur.

Ass. 3.

Aſſ. 3. In miſtis inanimatis, ut elementa ſunt teria, ita unio miſcibilium dici poterit forma ab Ariſtotele deſcripta. 1. Quia generatio teſte Philoſopho terminatur ad formam, ſed miſtio ſeu generatio miſti terminatur ad unionem; hinc miſtio definitur *unio* (virtualiter ſeu unitio ad unionem terminata) *miſcibilium.* 2. Forma, definiente Philoſopho, Phyſ. 2. cap. 3. Met. 44. cap. 2. Gen. Animal. 1. cap. 1. eſt *ratio eſſentiæ*, ſed ratio eſſentiæ in miſto, petenda eſt ab unione miſcibilium; hinc Meteor. 3. cap. 1. Definit generationem miſti ſeu miſtionem, (quam vix mereri nomen generationis, Gen. 2. cap. 10. affirmat,) *eſſe mutationem a qualitatibus activis habentibus convenientem proportionem cum materia ſubjecta naturæ.* Ubi per materiam, intelligit elementa ſeu miſcibilia; & per naturam rationem eſſentiæ (quam formam appellare poſſumus) reſultantis in miſto, ex hac & illa permiſtione & unione miſcibilium.

Aſſ. 4. Generationem eſſe mutationem totius in totum *&c.* Docemus cum Philoſopho Gen. 1. cap. 4. Mutatur totum compoſitum, quia mutatur unio partium; & ſæpè ipſæ partes acceſſione novarum, & receſſu priorum: ſed per generationem non mutatur totum compoſiti, nemo enim dixerit materiam generari; & generato homine animam non generari, fide certum

tum eſt. *Dices* Philoſophum ibidem docere *nullum ſubjectum ſenſibile manere idem.* *Reſ* Licet elementa eſſentialiter non mutentur nec ſunt re, tamen ratione ſunt diverſa, ob diverſam permiſtionem & unionem, quam obtinent in miſto genito, et omnes fatentur materiam cum quibuſdam accidentibus ſenſibilibus, manere idem in genito quod fuit in corrupto; hinc in definitione generationis, non ſimpliciter negatur idem ſenſibile ſubjectum manere, ſed non manere *ut ſubjectum idem*; vult igitur ſubjectum eſſe aliquâ ratione, licet non omnimodè diverſum.

Aſſ. 5. Generationem unius eſſe corruptionem alterius et vice verſâ, cum Philoſopho aſſerimus, quia uno corrupto, generatur aliud totum diverſæ rationis et denominationis, & hoc generato, illud amittit priorem partium miſtionem et unionem, rationem et denominationem: quod effatum ſi extendatur ad corruptionem animalis quæ antonomaſticè dicitur corruptio, ut et ipſius ortus generatio) in ſenſu conſecutivo et cauſali admitti poterit, (et nemo dixerit in ſenſu formali admitti poſſe in ullo caſu;) quia ex morte hominis virtualiter diſpoſitive, et tandem ſequitur corruptio et reſolutio corporis; et hunc ſenſum nemo reſpuet, qui non fingit deformem quandam cadavereitatis formam moriente homine, in ipſius corpore reſultare, ut in miſtis inanimatis corruptionem ſtatim et immediatè ſequitur generatio.

Aſs.6. In elementis, datur principium activum et paſſivum motûs et quietis, *&c.* Ergo et ratio naturæ ab Ariſtotele deſcriptæ, Ergo et analogica quædam notio materiæ et formæ, quæ licet in diſputationibus Phyſicis vix uſurpari debeat, ſi tamen in omni corpore etiam ſimplici inveſtiganda ſit ratio materiæ et formæ, ſufficere poterit, teſte ipſo Philoſopho, qui expreſſe docet non requiri ut principia ἀριθμῷ ſeu numero differant, ſed ſufficere ſi εἴδει καὶ λόγῳ ſeu formaliter, ratione & ſpecie diſtinguantur, Phyſ. 1. cap. 7. Qui textus ſatis eſt obſcurus, ſi ad materiam & privationem extendatur (ut eo loci extendi videtur) ſed ſi materiæ et formæ in corpore ſimplici applicetur, ſatis commodum admittit ſenſum.

Aſs. 7. Tranſmutationem elementorum ab Ariſtotele aſſertam, nihil aliud eſſe niſi generationem et corruptionem miſtorum, in quibus hoc aut illud elementum notabiliter prædominatur. *Sect.* 7. Obſervavimus.

Aſs 8. Licet Ariſtoteles in definitione elementorum, conſulto nihil ſtatuere velit de modo, quo elementa permanent in miſto; in definitione tamen miſtionis, aſſerit miſcibilia non corrumpi ſed alterari, et Gen. 2. cap. 7. expreſſe aſſerit, *qualitates elementorum activas & paſſivas eſſe eorum principia & primas differentias* non quod ſunt principia conſtitutionis ſed tranſmutationis

nis, quibus elementa transmutantur; et ipsæ quoad gradus et permistionem cum aliis, varias mutationes subeant; & pro earum varietate, ipsa elementa concurrunt ad conferendam novam rationem & denominationem misto; sicq; sint differentiæ, sed non distinguentes elementa secundum se spectata, sed distinguentes elementa, ut concurrunt ad nova & varia mista constituenda. Sed quando *Aristoteles* dicit formas elementorum vel in transmutatione elementorum, vel in generatione & corruptione mistorum mutari: hinc conjicere licet de quibus formis loquatur; *viz.* Non de formis substantialibus & constitutivis, (quas esse invariabiles dictitant acerrimi assertores istiusmodi formarum) sed de formis accidentalibus, & principiis transmutationis; & hoc forte multis imposuit, cum nomen *formæ*, *differentiæ*, & *principii* passim apud *Aristotelem* occurrat, putârunt illud formam essentialem, & principium constitutivum significare; & hinc in omni corpore etiam simplici, principia constitutiva finxerunt: & ex materiâ & formâ componi crediderunt, cum Philosophus tantum loquatur de causis & principiis transmutationis, seu de qualitatibus activis & passivis cumq; materiam quandam incompletam excogitârunt (quia nullum aliud subjectum commune, quod *viz.* permaneret idem & intrinsecè invariatum,

in omni transmutatione cum substantiali cum accidentali invenire poterit) pro formis digladiari tenentur cumq; forma det esse, distinguat, *&c.* & mistum sit ens unum, hinc contendunt *Aristotelem* voluisse elementa non manere formaliter in misto : operæ pretium igitur foret hanc deceptionis ansam precidere inductione locorum demonstrando, si quid ratum & fixum sit apud *Aristotelem* hoc imprimis, Elementa actu & formaliter manere in misto, quod legenti, *cap.* 10. *lib.* 1. *Gen.* (ubi ex professo explicat modum quo fiat misto) adeò manifestum apparebit, ut ulteriori probatione non indigeat, nam primo *Text* 82. docet miscibila non corrumpi, & quæ non sunt non posse dici misceri ; hinc *Text* 83. distinguit mistionem à generatione & corruptione, & miscibile à generabili & corruptibili, (ergo Philosophus nullam generationem, nisi animalium voluit esse propriam) & *Text* 88. affirmat guttam vini non misceri decies millenis mensuris aquæ, quia forma seu ratio, τὸ εἶδος vini perit, & *Text* 90. definit mistionem esse *miscibilium alteratorum unionem* & cæl. 1. cap. 2. Text. 7. & 12. docet mista moveri virtute dominantis elementi. Nunc amabò quî poterit elementum dominari in misto illudq; movere, si in eo non esset ? & *Metaph. lib.* 5. *cap.* 3. & *lib.* 7. *cap.* 17. definit elementum esse, *ex quo inexistente aliquid fit* :

ergo

ergo dum fit aliud ſeu miſtum, in eo exiſtit elementum : & tandem (ut alia miſſa faciam) *anim.* 2. *cap.* 4. affirmat elementa ex nativâ propenſione in ſua loca tendentia, niſi anima (à quâ cohibentur à diſſipatione) eſſet in corpore, ſtatim rupto fœdere fore diſſipanda ut ſua loca occupent.

Aſſ. 9. In quibuſdam miſtis inanimatis ab elementis notabiliter diverſis in quibus nova & eximia vegetationis indicia apparent, an novas formas ſubſtantiales ab unione miſcibilium diſtinctas admiſerit Philoſophus, vel an admitti debeant, inquiri permittimus ; neceſſitatem formarum ſuperadditarum in iſtiuſmodi miſtis nos vix videre profitemur; autoritas tamen Philoſophorum, qui pro eis digladiantur, ſuum habet pondus, & Carteſianorum argumenta contra has formas facile in ipſos retorqueri poterint, (licet ipſis ut authoribus aſcribi non poſſent,) & facilem habent ſolutionem ut alibi oſtendimus : tantum moneo *Ariſtotelem* dixiſſe, *miſtionem eſſe miſcibilium alteratorum unionem*, ſed quis locum monſtrabit ubi ſcripſerat miſtum inanimatum conſtare formâ ſubſtantiali, ab unione & qualitatibus alteratricibus diſtinctâ.

Licet unum *Ariſtotelem* inter Philoſophos mirari ſoleam, nolim tamen quenquam in ejus verba jurare, Peripatetici ad unum omnes (quicquid malitioſè & inſcitè ogganniant novato-

res,) *Pythagoricum*, αὐτὸς ἔφη Philosophantium scholis explodendum censent, licet *Aristotelem* benè interpretandum, illiusq; sensum collatis textibus & adhibito judicio inquirendum, & non à quovis ignaro & protervo tyrone invidiosè & imperitè vexandum judicent, non itaq; contendo hanc ideam in omnibus apicibus Aristotelicæ conformem esse, licet *Aristoteleam* doctrinam maximè redoleat: illiq; consimilior sit, quàm quæ in Jesuitarum sive veterum, sive recentiorum rivulis, (quos ex fontibus Aristotelicis saliisse creditur) & amplis commentariis conspicitur, licet authoritatem magni Philosophi contra veritatem non esse premendam judicem, tamen hoc unum magnopere contendo, *viz.* Philosophiam & imprimis Physiologiam methodo Aristotelicâ in scholis tradendam, ut hac methodo instructi ad judicandum de constitutione, naturâ & proprietatibus corporum naturalium, eorundemq; generatione, corruptione, mistione, alteratione, temperamento, virtutibus, *&c.* Paratiores & exercitatiores sumus, ut sedula lectione assueti, & variis experimentis muniti, majorem indies fructum capiamus: & novas rerum virtutes & usus addiscamus & inveniamus, laudo equidem Doctiss. *Verulami*, *Boyli* & aliorum ingeniosorum virorum institutum, & eximiis experimentis multum tribuo, sed nihil indignius ferendum

rendum, quàm ut *scioli* nullis experimentis instructi, & qui ne terminos nôrunt in magnum Philosophum debacchentur, & insolenti fastu sibi arrogent privilegium novâ Philosophiæ principia cudendi, in scholarum opprobrium, doctrinæ & scientiæ internecionem, & sui ludibrium; quis enim Philosophiam *Aristotelis* contemneret, nisi qui eam nunquam legerit vel intellexerit, vel ita novitatis fluctio abripiatur, ut nihil ipsi placere possit quod aliis placuit?

SECT. 36.

Cartesianorum *materia* iners & incompleta à parte rei existens omni forma substantiali nudata, ut et corpus compositum essentialiter ex materiâ, et accidentalibus quibusdam modis seu schematismis est chimæra; & futiles isti *Agyrtæ* Philosophiæ fundamenta, naturæ Phænomena & ipsam naturam evertunt; ntllum enim internum (imo nec externum) principium motûs & quietis agnoscunt, omnes virtutes activas & causalitatem creaturis eripiunt, nullam generationem vel corruptionem, nullam mistionem aut alterationem in rebus inanimatis, nullas qualitates, & nullum motum nisi localem admittunt; cognitionem, sensum & appetitum brutis adimunt, in principia lumine naturæ nota impingunt, & nihil ita ratum & firmum, nihil ita ratione & experientiâ certum & manifestum,

ut superciliose & insolenti arrogantiâ ab istis sciolis non reijciatur & proteratur: qui licet scientias vix à limine salutarunt, tamen ut à Socratis *Dæmonio* edocti, mysteriorum naturæ epoptæ videri velint; sed dum montes parturiunt, nascitur tantùm ridiculus *Parmenidis* & *Melissi* mus, Licæo multis retro sêclis exulare jussus & ipsorum Pythagoras *Ren. des. Cartes*, licet in suis meditationibus Metaphysicis & Physicis aliquid novi se peperisse vulgo & imperitis persuadere velit & persuaserit, tantum *Bassonis* (ut hic *Melissi* somnia interpolavit) & scepticorum deliria adoptat, si excipias futile ipsius inventum *cogito ergo sum*, quod suis coloribus depictum puerorum irrisioni aliàs exhibuimus. Opportunè sanè *Cartesium* hortatur *Schoockius*, *ut in antro secure quiescat usquedum antiquam Philosophiam* (quam sibi ignotam adeò contemnit) *probe intelligat, utq; paulatim in terminorum cognitionem provehatur suadet, ut diligenter* (si forte capere possit) *perlegat Castanei distinctiones, & Goclenij Lexicon Philosophicum* & juniores novitatis studiosos monitos velim, si à laqueis diaboli cavere velint, ut seriò advertant, an aliquid monstri & mysteri ὠδὲς lateat, quando *Cartesius* de atheismo etiam suis discipulis suspectus, totus est in *Geometria* & *Algebra* prædicanda, & omnia quibusdam *modis* & *schematismis* ascribat, quis nescit *Caballistas* in nu-

numeris omnia naturæ *myſteria* & arcana inquirere, omneſq; *Magorum* filios, lineas & figuras admirari; & quid Carteſiani ſchematiſmi à magicis differant, oculatiſſimi ſe non videre agnoſcunt.

SECT. 37.

Atomiſtæ (qui ſecundam novaturientium aciem inſtruunt,) infamis *Epicuri* (qui teſte *Cicerone ex animis hominum radicitus extraxit religionem*,) ſententiam interpolantes, dum ſibi ut ſolis naturæ myſtis παγσοφίαν arrogant, omnium doctorum fiunt ludibrium; nihil enim dicunt, nihil explicant, nihil probant 1. nihil dicunt pro ſuis atomis, pugnent Peripateticis non contradicentibus, dummodo in iis myſteria non venentur; quis enim negat effluvia corpuſculorum tenuiorum & ſubtiliorum ex corporibus humidis calefactis animatis, *&c.* quot quæſo & quam minuta corpuſcula, luce ac ſplendore radiorum ſolarium detecta in aere conſpiciuntur? & ex inſenſili augmentatione arborum & animalium, (quæ creviſſe potius quam creſcere cognoſcimus,) apparet minutiora eſſe quædam corpuſcula, quam ut ullo ſenſu deprehendi poſſent: quis enim deſcribet terminos illius quod ſingulis momentis adjcitur, eis quæ continuò, ſenſim & tarde augentur? vel quid

quid detrahatur eis quæ sic minuuntur? quinimo *Ken. Digbey* ad *Aristotelem* ut atomorum patronum provocat: passim enim disputat Philosophus contra atomos *Democriti*, sed non contra *atomorum* existentiam, sed contra *atomos* saltantes & pugnantes, ex quarum fortuito concursu omnia oriantur: contra *atomos* à particulis elementaribus vel mistis (ex elementis constantibus) distinctis, & contra *atomos* ut principia & causas generationis & corruptionis, ergo (inquies) licet alii *atomos* admittant, non tamen admittunt *atomos Democriti* vel *Epicuri*, nec concedunt eas esse principia & causas rerum; ergo (inquam) Atomistis 1. probandum, quod sint. 2. explicandum, quomodo & quatenus sint rerum causæ, quorum neutrum ab eis expectans dum facile ostenditur. Nam 1. ab atomistis semper petitur τὸ ἐν ἀρχῇ; hoc enim est τὸ κρινόμενον à quo principio, à qua virtute, potentiâ vel qualitate oriantur hi & illi effectus & operationes, nihil enim attinet dicere eas provenire ab atomis vel montibus, à corporibus parvis vel magnis; nam quæstio non est de mole & quantitate corporis, sed de virtute & principio activo; ut igitur atomorum effluviis aliquid ascribatur, explicandum & demonstrandum fuit 1. quare hæ & illæ, & non aliæ atomi effluant ab his & illis corporibus, potius quam ex aliis. 2. Quare his & illis, potius quàm aliis ato-

atomis, inſint hæ & illæ virtutes: & à quo principio oriantur. 3. Quæ & quid ſint iſtæ virtutes quas atomis aſcribunt; ſed hæc non inquirenda, ſed ſilentio involvenda cenſent atomorum patroni. Secundò corpora dura & compacta ex quibus iſta minuta corpuſcula non effluunt, ſuas habent proprietates, virtutes & operationes. Ergo iſtorum corporum effectus & operationes, non poſſunt aſcribi atomorum effluviis. 3. Quid certius eſt quàm miſta non reſolvi in atomos inſenſibiles, ſed eandem materiam ſenſibilem quæ fuit in corrupto manere in genito: Ergo miſtorum generatio & corruptio, non poterit aſcribi atomis. 4. Quando ex corpore tenui vel humido atomi effluunt, non tamen ſeparantur, licèt enim à corpore à quo effluunt divellantur, tamen inter ſe conjungi appetunt, et atomi ſicciores et duriores, ut terrei pulviſculi, quales in aere volitare conſpicimus, nunquam ſint adeo minuti, quin ex minimo aliquot forte *myriades* atomorum *Epicuri* extrahi poſſint, (nam *Charletonus* (qui *Archimedem* citat) contendit minimam particulam elementarem poſſe dividi in decem myriades atomorum.) Et ſicciores iſtæ atomi non poſſunt uniri ad conſtituendum aliquod totum, niſi accedente humido ut glutine, imò et parte conſtituente, vacuitates (ut vulgò dicuntur) implente et occupante. 5. Influxus cœleſtes, quos qui-

quivis idiota in ſe, ſuo horto, agris, ſatis, &c. percipit agnoſcere non poſſunt, niſi dixerint aſtra eſſe corruptibilia imo & generabilia: nam niſi loco atomorum effluentium continuo aliquid adijciatur, fingantur quantavis magna, tamen multis ante annis in atomos reſoluta fuiſſent: hinc atomiſtæ omnia naturæ *Phænomena* ab influxu cæleſti pendentia (quæ quam plurima, varia & maximè inſignia ſunt,) obſcurant evertunt, et licet conſpicua ſint, negare tenentur ut illuminationem inſtantaneam vel breviſſimo tempore factam, quinimo et productionem caloris, frigoris, odoris, aliarumq; qualitatum quæ producuntur, (ſive univoce et à qualitatibus ejuſdem naturæ, ſive æquivoce a qualitatibus vel principio, in quo eminenter continentur,) ſine ullis atomorum effluviis; et in corporibus ſolidis, in quæ ſine dimenſionum penetratione ingredi non poſſent atomi, licet minimæ. 6. Omnes atomi, vel ſunt ejuſdem naturæ & virtutis, vel diverſæ: ſi ejuſdem ergo. 1. nullus eſſet conflictus et pugna atomorum, (nam ſimile non agit in ſimile) et nihil ex eis generari poterit. 2. Nulla poterit eſſe diverſitas in miſtis, (nam ſi partes componentes ſunt eædem etiam et tota et compoſita) et nulla perfectio, vel qualitas oriri poterit ex earum permiſtione, et quælibet pars eſſet ejuſdem rationis, perfectionis, et virtutis ac totum et corpora compacti-

ora

ora et duriora, essent perfectiora et magis activa et plurium virtutum, quam tenuiora et subtiliora: cum solidiora plures atomos contineant vel potius (sed Atomistis optio concedatur) erunt minoris virtutis, cum pauciores atomi ex eis effluant. Secundo si atomi sint diversæ rationis, naturæ, perfectionis & virtutis, explicandum ex quo capite oriatur ista diversitas, & Peripateticorum qualitates in se vel in effectibus conspicuæ agnoscendæ sunt deinde si sint diversæ, ergo in minimo pulviſculo sunt multæ *myriades* diversarum naturarum & virtutum, *viz.* pro numero atomorum. 3. Si sint diversæ, ostendant unde oriatur hæc diversitas, si inter Philosophos numerari velint. 7. Atomi vel sunt Sphæricæ vel angulares, si Sphæricæ non poterint uniri, nec unum continuum constituere, nisi totum sit instar cribri. Si angulares, ergo anguli poterint amputari, sicq; atomi seu corpora indivisibilia essent divisibilia. 8. Isti atomi naturaliter vel exigunt uniri vel separari, si uniri, quid impediret perpetuam eorum unionem? Si separari a quo & per quid poterint uniri, cum atomis omnia accepta referant: 9. Atomi ab elementaribus particulis diversæ, naturaliter vel tendunt in eundem locum, vel in diversa: si in eundem, quæso, dicant quis & ubi sit iste locus; si singulæ habeant suum locum proprium, quot *myriades* locorum postulabut atomi in minimo pulvi-

vis-

viſculo. 2. Explicandum unde oriatur iſta diverſorum locorum exigentia, & per quas cauſas & principia ferantur in ſua loca, gravitas enim eſt principium motûs deorſum, ut & levitas motus ſurſum; ſed quis *Oedipus* ſingulis atomis proprium & particulare principium motûs, in ſuum proprium locum aſſignabit?

Quamvis *atomiſtæ* & *Carteſiani* inter ſe multum diſſentire videantur, tamen ſatis concordes ſunt ſicq; licet *Carteſius* defendat Mathematicum continuum diviſibile in ſemper diviſibilia, tamen mira aſcribat particulis inſenſibilibus, unde *Charletonus* non ſolum pleno ore *Carteſium* laudat, ſed etiam ipſius argumento pro atomis contendit, & atomiſtæ non ſolum cum Carteſianis conſpirant ad convellenda inconcuſſa Phiſoſophiæ principia, ipſam naturam evertendam, & omnem cauſalitatem creaturis eripiendam; ſed etiam in numero, poſitura & figura atomorum myſteria venantur, & cum hi tum illi, ſuos ſchematiſmos prædicant, & neſcio quam magicam virtutem eis attribuunt.

FINIS.

Candide Lector,

Cum per Authoris à prelo diſtantiam, & Autographi nonnullis in locis ἀδηλότητα, Typothetæ nonnunquam hallucinati ſint in punctis notùliſve, fortè & in vocibus, præſertim verò in locorum Citationibus; ingenuè rogatus es, ne tanti operis Authorem de Erratis damnes: ſequentia corrige.

Emendanda & addenda in Idea.

PAg. 2. lin. 4. leg. *autem.* p. 3. l. 21. leg. *natura* p. 6. l. 2. leg. ὑφ' ἑτέρᾳ. p. 11. l. 24. leg. *ſublunarium.* p. 12. l. 2. leg. *apparet* & l. 3. leg. *ſed* p. 33. l. 7. leg. *anguſtioris.* p. 42. l. *ult.* dele *Phyſico.* p. 46. l. 5. leg. *neceſſario.* p. 47. l. 13. leg. imaginario. p. 55. l. 15. leg. *Arriagam.* p. 56. l. *ult.* leg. *alias.* p. 57. l. penult. leg. πνευμα-ψυχικὸς. p. 61. l. 22. poſt hæc verba *ſit hæc.* adde *aſſert.* 1. p. 64. l. 2. leg. materia.

In Anatome.

PAg. 1. l. 19. leg. *thronum.* p. 3. l. 9. l. Sec. p. 4. in marg. ad l. 17. adde, *exegeticum enim* τὸ, *ſeu non eſſe adjicitur non argumento, ſeu priori proceſſui, ſed confirmationi, quæ eſt ſyllogiſmus virtualis non abſimilis Carteſiano med.* 5. p. 66. & ibid l. 21. leg. ridiculam & l. 28. *l. ſcilicet.* p. 5. in marg. l. 1. *L. Sect.* p. 6. l. 20. *L. oppoſito.* p. 7. l. 7. *L. quæritur.* p. 8. l. 29. *L. hæc.* p. 9. l. 1. leg. *Sext.* ibid. l. 24. *L. contra.* exiſtentiam. p. 13. l. 11. l. 25. & in marg. *L. Sec.* p. 14. in marg. leg. quæſt. p. 20. l. 7. l. *eo* p. 23. l. 11. leg. *alas* & ibid. l. 17. leg. *famoſus ſyllogiſmus.* p. 24. l. 19. lege κοιναὶς ἐννοίαις p. 26. l. 13. leg. *alteratio.* p. 27. l. 10. leg. *imaginari.* p. 31. l. 22. leg. ἄρνησις. ibid in marg. dele & p. 32. in marg. leg. *unquam* ibid. l. 15. dele &c. & adde *vel ſtellarum fixarum (non eſt enim hujus loci inquirere quot ſunt cæli, vel utrum ipſi an ſtellæ in ipſis moveantur)* p. 35. l. 8. poſt hæc verba & *evidentiam* adde *ſuorum ſomniorum, an prius certitudinem & evidentiam* p. 37. l. 10. leg. *poſſumus.* p. 39. l. 21. leg. *marinam.* p. 43. l. 27. dele *vel* ibid. l. 28. leg. *naturalem figuram (licet forte artis directione impreſſa fuerit)* p. 46. in marg. leg. *Mathematicorum* p. 50. l. 12. leg. *pacto.* p. 53. l. 15. leg. *huic.* p. 60. l. 8. leg. *attributa.* ibid. l. 21. leg. *ob. defectum termini ad quem.* p. 61. l. 1. leg. *evidentiſſime* p. 62. l. 8. leg. *conſequentiarum.* p. 86. l. 22. leg. *quo.*

Anatome Carteſianiſmi,

PARS PRIMA,

CARTESII

Speculationes

METAPHYSICAS

COMPLECTENS.

Studio

Alexandri PITCARNII,

Philoſophiæ quondam Profeſſoris.

LONDINI,

Excuſa impenſis *Thom. Parkhurſt*, ad Inſigne Bibliorum & trium Coronarum juxta *Sacellum Mercatorum* in vico vulgo vocato *Cheapſide*. MDCLXXVI.

Anatome Carteſianiſmi.

Sect. I. Carteſii Achilles cum dedecore exauctoratus, ducem conficit & armis exuit.

Art. I. Achilles, ad partes vocatur, & ut perfidus, ac ignavus miles expungitur.

Sect. 1. CArteſium cum Cæſare Vanino, atheiſmi patrono (qui publicè Toloſæ combuſtus eſt, non ſolùm quòd atheus eſſet, ſed quòd Atheiſmi venenum aliis affricare ſtuduerit ;) paria facere, & iiſdem artibus Atheiſmum ſubdolè diſſeminare, variis indiciis oſtendere conatur clar. D. *Schookius*, imprimis, quòd ut hic, ita & ille ſpecioſis verborum ampullis Atheiſmi ſuſpicionem à ſe avertere laboraverit, quando in imperitorum animis Atheiſmi theonum erigere conabatur ; ut enim Carteſius, ita & Vaninus Atheis bellum indixerat & contra

Acur. meth. nov. Phil. præf. & ſect. 4. cap. 3.

eos disputaverat, & editis libris scripserat, sed ut hic, ita & ille, submotis argumentis solidis & nervosis, straminea & infirma substituebat: quo autem animo scripserat Cartesius, non inquiro, sed quo argumento contra Atheos contendat jam despiciendum; cum enim nihil magis veritatem suspectam, aut præjudiciis ac adversariorum insultationi, ac irrisioni obnoxiam reddat, quàm statuere eam argumento infirmo niti, illúdque ut Achilleum & irrefragabile jactare; quis igitur æquo animo feret Cartesium dictitantem non alio argumento nisi triviali sophismate, multis retrò seclis scholis exulare jusso, cum Atheis decertandum esse? meminit, fateor, unius, aut alterius argumenti ab idea Dei in intellectu nostro existentis, & à nostra indigentia causæ conservantis, de quibus sect seq. Sed hoc primò & præcipuè urget, sæpiùs repetit, & diversimodè proponit.

Sect. 2. Nunc igitur in aciem prodeat hic Cartesii Achilles sic med. 5. pag. 66. seq. instructus, *Non magis potest existentia ab essentia Dei separari, quam ab essentia trianguli tres anguli æquales duobus rectis; sive ab idea montis, idea vallis: adeo ut non magis repugnet cogitare deum*, (hoc est ens summè perfectum, cui desit existentia, quàm cogitare montem, cui desit vallis, *&c.* Existentiæ enim Dei necessitas me determinat ad hoc cogitandum

Forte legendum esse *non minus.*

dum, neque enim mihi liberum eſt Deum abſque exiſtentia cogitare.) Reſp. ad prim. Object. pag. 124. iſtiuſmodi perſonam induit, *Quod clare & diſtincte intelligimus ad alicujus rei eſſentiam ſive formam pertinere, id poteſt de ea re cum veritate affirmari; Sed clare & diſtincte intelligimus ad Dei eſſentiam pertinere, ut exiſtat; Ergo de Deo cum veritate affirmari poteſt quod exiſtat*, & poſt reſp. ad ſect. object. pag. 186. hunc vultum præfert. *Idem eſt dicere aliquid in rei alicujus natura ſeu conceptu contineri ac dicere id ipſum de ea re eſſe verum; Atqui exiſtentia neceſſaria in Dei conceptu continetur; Ergo verum eſt dicere neceſſariam exiſtentiam in Deo eſſe, ſive ipſum exiſtere.* Hoc ſophiſma, 400. & plurbus antè annis vidit, & exploſit *Aquinas*, & licèt in omne latus ſe vertat Cart. in eo exornando, ipſi primæ vum vultum & veterem pulchritudinem reſtituere non potuit; ſed ægrè fert authorem primarum objectionum, ipſius Achillem, cum triviali hac argutia contuliſſe; & craſſam ignorantiam, & ſtupendamimpudentiam & ſuperbiam prodit, ut ſe iſtius ſophiſmatis architectum oſtentet, diſſimulare enim non potuit illud *Thomæ* eſſe tritum et antiquum, ſed negat *Thomam eo uti, ut ſuo*; Ergo (inquam) fuit *Thoma* antiquius. 2. Ergo impudenter negat Cart. ſe ulla in re à *Thoma* diſſentire, cum

pag. 104.

pag. 123, 124.

hunc spurium incerto patre natum adoptet, quem *Thomas* hospitio extrusit: deinde addit, *argumentum* Thomæ, *aliud concludere quam suum, & in forma peccare*, ut oscitantiam Cartesii (qui quicquid dicat nihil pensi habet) ostendam, ipsum *Thomam* argumentum Cartesii contra suam sententiam objicientem audiamus; *illa dicuntur per se nota, quæ statim cognitis terminis cognoscuntur; sed intellecto quid significat hoc nomen Deus statim habetur quod* Deus est, *significatur enim hoc nomine, id quo majus cogitari non potest: majus autem est esse in re quam non esse, seu esse in intellectu tantum*, (*addit* Thomas *magis esse in re & intellectu quam solum in intellectu, quod* (*quatenus addit τὸ esse intellectu, τῷ esse in re*) *cum parum argumento conferat missum facio*) *Ergo Deum esse, est per se notum*, nullum verbum addidi, & quis non videt nullum in formâ esse vitium; sed quod in confirmationem minoris adduxit *Thomas*, loco minoris substituit Cartesius; & nescio quam ridiculum conclusionem huic intulit: quam oscitantiam magis miraberis, quod hæc scripserat postquam autor primarum objectionum, hoc *Thomæ* argumentum simul cum sua confirmatione in forma sic proposuit; *Deus est quo magis significari non potest, Sed illud quo majus significari non potest includit existentiam; Ergo Deus* (*ipso sic licet nomine & conceptu*) includit existentiam, seu sine existentia concipi non potest; *nunc* (inquit) *amabo*

bo vos nunquid ipſum hoc argumentum eſt D. Carteſii? cumque res ipſa loquatur, fruſtra conſenſum commentatorum perferrem, unum *D. Bannez* citaſſe nunc ſufficiat; *illud* (inquit) *eſt per ſe notum, quod nemo poteſt negare; Sed nullus poteſt cogitare* Deum non eſſe; Ergo eſt per ſe notum; prob. min. Nulla res poteſt intelligi cum oppoſito ejus quod eſt de ſuâ quidditate; Sed eſſe eſt de quidditate & eſſentia Dei; Ergo nullus poteſt negare Deum eſſe, niſi ignoret quid importetur per ſubjectum ſeu vocem Deus, nam Deus eſt id quo melius excogitari non poteſt, ſed illud eſt melius de quo non poſſumus cogitare quod non ſit, *&c. Confirm.* Deus intelligitur a nobis ſicut quid perfectiſſimum omnium; Sed id quod *eſt*, perfectius eſt quàm id quod *non eſt*; Ergo non poſſumus cogitare de Deo cum aſſenſu, quod non ſit, nam ſi concipiamus Deum non eſſe, quomodo ſummam perfectionem ei tribueremus? Nunc judicet lector utrùm Carteſius, an alii hoc ſophiſma nervoſiùs formârunt, licèt ille ut ſuum & firmam demonſtrationem oſtentet, illúdque ita exornet ut ipſius antagoniſtæ negare non poſſint, ipſum ſemel argumentum formâſſe, licet argumenti nec formam nec materiam proferre ſoleat; ſed fictis hypotheſibus quibuſcumque ſimilibus obtorto collo applicatis,

Ban in loc. 5. arguitur, 3.

Sect. confirmatur 2.

loco ſolidarum rationum paſſim utatur.

Sect. 3. Sed jam deſpiciendum, quid reſpondeat *Aquinas*, 1. negat omnibus notum eſſe, per hoc nomen *Deus* ſignificari aliquid, quo majus cogitari non poteſt, cum quidam crediderint Deum eſſe corpus. 2. (inquit) licèt agnoſcant omnem perfectionem, adeóque & exiſtentiam per hoc nomen importari; *non tamen propter hoc ſequitur, quod credant id quod ſignificatur per nomen, eſſe in rerum natura. Sed tantum in apprehenſione; nec poteſt argui quod ſit in re, niſi daretur quod ſit in re aliquid quo majus cogitari non poteſt, quod non eſt datum a ponentibus Deum non eſſe*, Reſp. Bannez. *nullam rem poſſe intelligi cum oppoſito ejus quod eſt de ejus eſſentia, ab eo qui intelligit quid res illa ſit, cæterum cum naturaliter non cognoſcatur quid ſit Deus, poſſumus intelligere Deum, cum oppoſitio ejus, quod eſt de ſua quidditate & eſſentia.* Nos itaque reſpondemus, eſſe elenchum a petitione principii; cum Carteſius ſuo more ſupponat, id quod probandum foret, & quod in queſtionem vocatur, ſupponit enim ille exiſtentiam eſſe de eſſentia Dei, quando diſputat contra Atheos negantes Deo exiſtentiam competere. Dices hoc verè ſupponi, ſed contra, nihil ad Rhombum, ſive verè, ſive falsò, cum jam res ſit cum iis qui hoc negant; non eſt ſupponendum ſed aliundè probandum dices,

Ban. loc. cit. *Sect.* ad 3.

tenentur

teneantur hoc non negare. Reſ. Sive teneantur, ſive non, certum eſt, quod omnes Athei de facto negent, & contra eos jam diſputatur, non poſſint (inquies) hoc negare; Ergo (inquam) non poſſunt eſſe athei, & fruſtra contra eos diſputas; dices ergo non formatur perfecta idea ejus de quo queritur. Reſp. Nec mirum, cum de non minima illius perfectione, *viz.* exiſtentia, inquiratur.

Sect. 4. 2. Hoc, ut & alia Carteſii argumenta, falſâ ſuppoſitione niti apparet; niſi enim contra rationem, experientiam & unanimem conſenſum ſcholaſticorum ſupponamus; omnes perfectiones divinas eſſe per ſe, & naturaliter notas; quâ rationis ſobrietate contendere poterit, exiſtentiam Dei non poſſe ab Atheis in controverſiam vocari? Sed amabò te Carteſi, rationem reddas cur Vorſtiani poſſent negare & oppugnare divinam immenſitatem, immutabilitatem, & omnipotentiam; Sociniani præſcientiam, Anthropomorphitæ ſpiritualem naturam, *&c.* Si athei non poſſent negare exiſtentiam Dei, an exiſtentia eſt magis (ut ita loquar) eſſentialis Deo, quam immenſitas, potentia, *&c.* quin imo ex immenſitate potentiæ exiſtentiam Dei probandam eſſe contendit. Reſp. ad prim. object. pag. 119. & reſp. quart. pag. 274. *putat omnibus manifeſtum eſſe, conſiderationem cauſæ efficientis eſſe primum* in 2. q. 2. art. 1.

&

& præcipuum, si non unicum medium quod habemus, ad existentiam Dei probandam, ubi infert, *Deum positive se efficere & conservare*, quod nullo sesamo condiri poterat ut non fœteat, & palato hominis sobrii, nedum Christiani ingratum non sit, sed hic ἀβλεψίαν & oscitantiam theologorum observare licet, qui cum juxta methodum Cartesianam, uno athete, omnia Socinianorum, Vorstianorum, &c. Munimina concutere & evertere potuerint, frustrà in tot argumentis colligendis desudârunt, quid plura? Immensitas, simplicitas, omnipotentia, præscientia, &c. continentur in conceptu entis perfectissimi; Ergo de eo negari non possunt, hæc licèt verè contineantur in conceptu entis perfectissimi, & licèt ex conceptu essentiali rei, rectè arguatur contra eos qui fatentur rem esse & existere; i que hoc pacto orthodoxi rectiùs arguerent contra istos hæreticos, quàm Cartesius contra Atheos negantes ens perfectissimum existere vel existere posse; non tamen sistunt orthodoxi in ratione peritâ ab essentiali conceptu entis perfectissimi? Sed ex Scripturis, & ratione ostendunt, Deum esse ens perfectissimum, & perfectiones immensitat s, omniscientiæ, omnipotentiæ, &c. ei verè competere, sed quis sobrius negabit, nos posse de unâ aliquâ rei perfectione disputare, quamvis hac, non minùs quàm aliæ, in quidditativo illius conceptu contineatur; unde sui Achilles

oblitus

oblitus: Resp. sept. pag. 492. fatetur nos posse præscindere & abstrahere unam formalitatem ab alia, cum qua identificatur. & exempli loco addit, *ut sane* (inquit) *immensitas Dei potest intelligi, quamvis ad ejus justitiam non attendatur; potestque etiam existentia Dei recte cognosci, quamvis personæ Sacro-Sanctæ Trinitatis ignorentur, quamvis inter ipsas non sit realis distinctio ratione essentiæ*

Sect. 5. 3 Existentia non magis dici poterit, esse de essentia Dei, quàm reliqua attributa divina quæ logicè & metaphysicè ab ea distinguuntur & simplici mentis apprehensione ab ea abstrahi possunt, ita ut unum sine alio concipi & intelligi possit, ut Cartesium fatentem audivimus; est quidem essentia cujuslibet rei in re eadem cum existentia, potest tamen essentia ab existentia abstrahi, sed cum implicet Deum non existere, hinc speciali ratione dicitur existentia esse de essentia Dei, quod non est intelligendum logicè sed physicè: quia *viz.* in re separari non possint, licet objectivè, & in intellectu possunt, cumque ab intellectu concipi possit essentia non conceptâ existentiâ, hinc Athei existentiam Dei disputant, nec Cartesianâ methodo refutari poterint:

Sect. 6. 4. Quoniam exemplis loco demonstrationum (& si ex mathematica petantur, crepat se mathematicè demonstrasse) contendat, non alio quàm quod ab ipso profertur, jam utemur,

mur *quemadmodum* (inquit) *est de essentia trianguli, quod habeat tres angulos æquales duobus rectis, ita & de essentia Dei est, quod existat.* Sed (inquam) quòd de essentia trianguli, sint tres anguli æquales duobus rectis, non est per se notum; & peritissimis mathematicis non innotuit, donec *Pythagoras* Samius è tenebris (in quibus semper jacuit) in lucem vocavit, qui quando hanc obscuram propositionem reperit, *tantis (ut ait Fournier) elatus est lætitiis, ut Musis centum boves immolarit.* Et inventum non alia ratione demonstrare potuit *Euclides elem. 2. prop. 32.* nisi quia producto uno latere, angulus externus est æqualis duobus internis; quæ si in modo & figurâ extruatur, advocandæ sunt propositiones nondum inventæ, ut evidentibus præmissis constet; eat igitur, & larvâ demonstrationum mathematicarum sciolis imponat, dic sodes mi Carteſi si *Pythagoras* iste tuo contra Atheos argumento hanc propositionem discipulis suis demonstrare conatus fuisset; quòd *viz.* de essentia trianguli esset, quod habeat tres angulos æquales duobus rectis, an non Sardonico risu illum excepissent?

Præf. in Elem. Eucl.

Sect. 7. 5. Moneo existentiam non esse specialem aliquam perfectionem, sed quid omnibus imò & ipsi essentiæ commune, unde inquiri poterit an hæc uni alicui perfectioni vel an omnibus conveniat, vel non conveniat, & hoc

est

eſt quæſitum, quando contra Atheos diſputatur; inquiritur enim an infinitis perfectionibus, quæ enti infinito convenire imaginamur, conveniat exiſtentia? Seu an ſit & exiſtat illud ens primum & perfectiſſimum? Seu quod idem eſt, an iſtæ infinitæ perfectiones, verè & re ipsâ conveniant alicui enti quod Deum appellamus? Nam Deum exiſtere, eſt infinitas perfectiones in aliquo reperiri; unde, ut monui, exiſtentia non eſt tam ſpecialis aliqua perfectio, quàm veritas, & realitas omnium; adeóque de una & omnibus inquiri poterit; ſed Carteſius fingit Atheos quaſi mentis alienatione laborantes, negare id exiſtere, in cujus primo & eſſentiali conceptu exiſtentiam includi fatentur; ſeu negare id exiſtere, quod agnoſcunt non poſſe non exiſtere.

Sect. 8. Dices queſtionem moveri de ente perfectiſſimo, Ergo de ente includente omnes perfectiones, Ergo & exiſtentiam quæ eſt prima, & quaſi eſſentialiſſima perfectio, ſine qua omnis alia perfectio nulla eſt. Reſp. Atheos nullam perfectionem divinam concedere, cum enim exiſtentiam negent, nullam (ut monui) agnoſcere poſſunt; adeóque de omnibus diſceptatur, quando de hac ſolâ directè & expreſsè; non itaque concedunt dari aliquas perfectiones divinas & infinitas, ſed quærunt, an infinitæ perfectiones, quas imaginamur, verè conveniant alicui enti? Seu an exiſtat ens illud perfectiſſimum?

mum? licet itaque loquantur Athei de Deo & ente perfectiſſimo, ejúſque infinitas perfectiones mente apprehendant, non tamen ſequitur has perfectiones verè & actu eſſe & primo enti convenire, & hîc opportunè obſervandum, ipſum Carteſium quando examini ſubjicit ſuum hoc argumentum ut ab Aquinate propoſitum, omnes nervos iſtius Sophiſmatis incidere, *concludi* (inquit) *tantum debuiſſet. Ergo intellecto quid ſignificet hoc nomen Deus, intelligitur ſignificari Deum eſſe in re, ſeu exiſtere,* & ſic nihil concludi autumat, *quia* (inquit) *quod verbo ſignificatur, non ideo apparet verum.* Sed (inquam) per accidens eſt, ſive verbis, ſive conceptu ſignificetur & repreſentetur; Ergo ſive hoc, ſive illo modo repreſentetur, non ſequitur ita eſſe in re; Ergo licet concipiamus exiſtentiam Dei eſſe neceſſariam, & de ipſius quidditate; inquirendum eſt an iſte conceptus ſit conformis rei? & num exiſtentia Deo verè conveniat? At poſito ſemel quòd exiſtat, faciè probari poterit quòd ſemper & neceſſariò exiſtat, ſeu non poſſit non exiſtere, ſolidiori argumento quàm hoc Carteſii; *viz.* quia ſi ſemel non fuiſſet, a nullo potuiſſet habere eſſe, non ab alio ut conſtat, nec a ſe, quia quod non eſt, non poteſt dare ſibi vel aliis eſſe ſeu aliquid cauſare; ejuſdem commatis eſt & Phylacterium quòd ſuo huic paralogiſmo aſſuit.

Loc. cit. pag. 124.

Reſp.

Resp. sect. pag. 124. quodque ex suo πολυφυλλητῷ *quod clare & distincte percipio, necessario est verum* intulit; & nos inde Cartesianam demonstrationem irrefragabiliter retorquemus sic, quod clarè & distinctè percipimus, necessariò est verum; sed clarè & distinctè percipio Atheos, clarè & distinctè non percipere essentiam Dei, nec quod ad illius essentiam pertineat quod existat; alioqui ipsum existere negare non poterint; nemo enim ita desipuit ut negaret id rei convenire, quod scit & agnoscit esse ei essentiale; Ergo verum est Atheos clarè & distinctè non percipere ad essentiam Dei pertinere quòd existat, Ergo corruit Cartesii demonstratio quæ principio huic oppositio nititur.

Med. 5. pag. 71. resp. prim. pag. 125. & alibi passim.

Resp. ad sect. object. pag. 122. fatetur. *Se cum omnibus Theologis concedere Deum ab humana mente capi non posse.*

Sect. 9. 6. Tandem licèt largiamur Cartesio & illius alumnis Atheos supponere existentiam esse de quidditate & essentia Dei, juxta placita Cartesii facile Cartesianæ demonstrationis laqueos declinare poterint cum post sect. res. axi. 10. fateatur, *in omnis rei idea seu conceptu contineri existentiam quia* (inquit) *nihil possumus concipere nisi sub ratione existentis; Sed in conceptu rei limitatæ continetur existentia possibilis*, vid. etiam resp. prim. pag. 125. nobis verò videtur esse

esse repugnantia in adjecto dicere *existentiam possibilem*, omnes enim concipiunt existentiam esse actualitatem rei, qua intelligitur posita in rerum natura & extra causam, si ullam habeat, & sit quid creatum: sed Cartesio respondebunt Athei se fateri existentiam possibilem esse de essentia Dei (ut blasphemè loquuntur) imaginarii & se negare existentiam actualem ei competere.

Sed missis Cartesianis hypothesibus respondebunt existentiam objective & in actu signato (ut loquitur Cajetanus respondens huic argumento cum Aquinate) Deo attribui quando desceptatur, utrùm physicè & in actu exercito ei conveniat.

In 1. quest. 2. art. 1.

Sect. 10. Quocunque igitur se vertat Cartesius hoc trito Sophismate nihil proficiet; meliùs igitur suis rebus consuluisset, si in dubitatione, quam non dissimulat semper mansisset, *neque* (inquit) *diffiteor hoc argumentum tale esse, ut qui non omnium, quæ ad ejus probationem faciunt, recordabuntur* (hæc omnia satis superque perpendimus & frivola esse comperimus) *facile illud pro sophismate sunt habituri, & ideo me initio non nibil dubitasse, an illo uti deberem, ne forte iis, qui ipsum non caperent, occasionem darem de reliquis etiam diffidendi*, detectâ igitur imbecillitate istius paralogismi

Resp. prim. p. 139.

post-

posthac diffidite Cartesii Alumni reliquis præceptoris vestri argumentis & hypothesibus : & fortè non malè ominatus est *Renatus*, maxime si hoc ipso infirmo sophismate evertantur omnes ipsius hypotheses, ita ut non sit nuda & indirecta occasio, sed causa directa & per se non solùm diffidendi, sed & fastidiendi omnia ipsius philosophemata & an verum de hoc omine ominemur sequenti articulo constare poterit : hîc tantùm moneo Cartesium non consuluisse Aquinatem (quem ab alio citatum non intellexerit, vel (ut ostendimus) se intellexisse dissimulaverit) sed abundè hoc sophisma mutuatum fuisse, alioqui sequens non minùs validum, sed ejusdem commatis non suppressisset, quod est hujusmodi *veritatem esse, est per se notum (& si quis negaverit veritatem esse, fateatur oportet saltem hoc verum esse, nullam dari veritatem) Deus autem est ipsa veritas*, Jo. 14. 6. *(veritas enim non minus quam existentia includitur in conceptu entis perfectissimi) Ergo Deum esse est per se notum.*

Sect. 11. Sed objicit vir Doct. Deus est ens summè perfectum, non enim dubitatur quid sit sed, an sit seu existat Deus ; Ergo

Quo autore diatriben hanc conscripsi ; cum enim virum disertum acutè hoc sophisma urgere audiveram, omnes istius argutiolæ nervos incidere, & singulos apices excutere statueram, nec ad alia Cartesii somnia ventilanda progredi tunc in animo habebam : & hinc rationem methodi & titulorum petes.

in ambitu ſuo comprehendit omnes perfectiones adeóque & exiſtentiam. Repl. Si nemo dubitat quod ſit Deus, nulli ſunt vel fuerunt Anthropomorphitæ, Antitrinitarii, *&c.* vid. *Sect.* 4. 2. Athei non dicunt *Deus eſt ens ſumme perfectum*, ſed *ſi Deus eſſet, eſſet ens perfectiſſimum*, Ergo prius probandum eſt eſſe, quàm quale ſit inquiras (ſaltem priúſquam ſupponas eſſe perfectiſſimum) nam quod non eſt, nulla perfectio ei convenit; adeóque quando quæritur de exiſtentia, de realitate omnium perfectionum inquiritur, ut jam jam oſtendi, ſed quoniam ſub notione *entis perfectiſſimi* ſeu *ſumme perfecti* latitare cupiunt Carteſiani, hanc latebram ipſius præcludam: quando itaque Athei inquirunt an ſit Deus, quærunt an ſit Creator & Rector mundi, & ideo inquirunt an detur ens perfectius elementis, brutis, hominibus *&c.* Facilè enim concederent Creatorem eſſe creaturis perfectiorem nihilominus multas perfectiones ipſi præripere poſſunt, quemadmodum qui dixerunt ſolem, lunam & aſtra eſſe Deos, ſpiritualem naturam, Vorſtiani ſimplicitatem, omniſcientiam & omnipotentiam ipſi præreptam velint: & fruſtra Carteſiano argumento contra eos contenderetur, quòd *viz.* in conceptu entis perfectiſſimi iſtæ perfectiones contineantur, cum non aliâ ratione Deum eſſe perfectiſſimum admittant, niſi quia continet perfectiones quas ipſi convenire credunt, quæ cum ſunt ſupra perfectiones aliarum rerum,

rerum, hinc ſtatuunt eum eſſe perfectiſſimum, cúmque ex conceptu entis perfectiſſimi convinci non poſſunt hæretici fatentes Deum eſſe; quâ rationis ſobrietate credendum Atheos hoc ariete concutiendos? Nullam enim perfectionem Deo convenire credunt; Ergo fruſtra contra eos arguitur à notione perfectionis: in idea itaque Dei includitur omnis perfectio apud ſapientes & orthodoxos, ſed non apud ignavos hæreticos & Atheos.

Sect. 12. Regerit Vir Doct. Exiſtentia tam includitur in idea Dei, quàm tres Anguli in idea trianguli (ſeu quod habeat tres angulos æquales duobus rectis) & vallis in idea montis. *Repl.* Cogor rurſus monere ignorationem terminorum Carteſianis imponere; ſi *Schookio* monenti auſcultaſſent, & Lexicon Goclenii conſuluiſſent, ſi diſtinctionem inter eſſentiam & proprietates, inter eſſentiam & exiſtentiam calluiſſent, Sophiſma hoc cum inſtantiis moroſe urgere deſiiſſent & quî potuit vir Doct. Uti exemplo trianguli a nobis confutato & retorto, *Sect. 6.* & diſſimulare quæ a nobis objecta ſunt? Sed quia cum præceptore ſæpius meminit trianguli habentis tres angulos æquales duobus rectis & montis cum valle, iterum moneo ut diſtinguat inter eſſentiam & proprietates rei, inter rem & ejus connotatum, & jam addo non omne triangulum, ſed ſolum triangulum rectilineum habere tres angulos æquales duobus rectis, & mons non ſolùm concipi, ſed & eſſe poteſt ſine

valle ; annihilatâ enim valle circumjacente, Caucaſo conſervato, erit nihilo minus mons Caucaſus, & aſcenſum & deſcenſum admittet ; & licet pater non poteſt concipi ſine filio, nemo tamen dixerit filium eſſe de eſſentia patris, ut neque ſcibile de eſſentia ſcientiæ ; Athei itaque talem ideam Dei, in quâ includitur exiſtentia, non admittent, alioqui Athei non eſſent.

Sect. 13. In conceptu (inquit Vir. Doct.) entis includitur exiſtentia, nam ens definitur, Quod exiſtit vel exiſtere poteſt, & hoc eſt, quod ait Carteſius, nihil poſſe concipi niſi ſub ratione exiſtentis. *Repl.* Ergo 1 exiſtentia non minùs eſt de eſſentia entis finiti quàm infiniti, & Carteſiano argumento licet concludere omnia poſſibilia actu exiſtere cum exiſtentia ſit de conceptu omnis entis 2. Si nihil poſſit concipi niſi ſub ratione exiſtentis, Ergo chimæra non poteſt concipi, imò neque poſſibile ; nam quod ſub ratione exiſtentis concipitur, actu datur, conceptus enim rei poſſibilis excludit exiſtentiam. 3. Si ens ſit (utait) quod tantùm poteſt exiſtere ; Ergo exiſtentia non eſt de eſſentia entis, quia ſic ſupponitur dari ens, cui exiſtentia non conveniat, ſed tantùm convenire poteſt, monui exiſtentiam poſſibilem dicere repugnantiam in adjecto, quia omnes concipiunt *exiſtentiam eſſe actualitatem rei, qua intelligitur poſita in rerum natura* qui itaque pro exiſtentia poſſibili contendunt, ipſos terminos ignorant, &

eſſentiam

eſſentiam cum exiſtentia confundunt, nam exiſtentia poſſibilis vel eſt chimæra vel ab eſſentia ne ratione (niſi forte ratiocinante) diſtinguitur, nec magis quam gladius & enſis, nam quid eſt eſſentia (loquimur de reali) niſi *quid capax exiſtentiæ* & quid eſt poſſibilis exiſtentia niſi *quid capax exiſtentiæ*, viz. actualis, ſed virum Doct. Rurſus monitum velim terminum vel connotatum poſitum in definitione relati, vel connotantis non eſſe eſſentiale relato, vel connotanti, poſſibile itaque connotat exiſtentiam cujus eſt capax, quæ tamen pro tunc, ſeu ei qua tali non convenit, tantùm abeſt, ut eſſentialiter conveniat.

Sect. 14. Ex Carteſianis itaque hypotheſibus ſic arguitur. Exiſtentia eſt de eſſentia omnis entis (ut Vir. Doct. *ſect.* 21. Cum præceptore dictitat) Ergo & chymæræ dices chimæram non eſſe ens reale. Contrà eſt tamen ens dices. ſed imaginarium & fictum; Ergo habet exiſtentiam imaginariam, fictam & impoſſibilem. Contrà exiſtentia ficta non eſt exiſtentia nec dicendum eſt chimæram exiſtere, ſed exiſtere non poſſe, at juxta Carteſianam Metaphyſicam ſic arguitur. Id quòd ponitur in definitione rei eſt ei eſſentiale, ſed exiſtentia ponitur in definitione chimæræ imo ſine (a definiri non poteſt) quid enim eſt chimæra niſi *cujus prædicata cum exiſtentia (vera ſcilicet & reali) complicari non poſſunt?* Ergo vera exiſtentia eſt de eſſentia chimæræ. 2. Non diſſimulandum eſt Atheos ſimiliter

blaſphemando blaterare exiſtentiam impoſſibilem eſſe de eſſentia imaginarii entis perfectiſſimi, & non licere argumentari ab exiſtentia imaginaria & impoſſibili ad exiſtentiam veram & actualem.

2. Sic, quod hirco-cervo eſt eſſentiale verè de ea affirmari poteſt ſed hircus & cervus ſunt ei eſſentiales, utpote partes eſſentialiter componentes; Ergo verè de eo affirmari poſſint; Ergo ens reale verè de eo affirmari poteſt: hircus enim eſt ens reale, ſimiliter & cervus.

Vel 3. Sic. Sed compoſitio ex hirco & Cervo eſt ei eſſentialis; Ergo verè de eo affirmari poteſt, ſeu ergo verè componitur, ex hirco & cervo, ergo eſt vera & realis compoſitio & non chimærica & impoſſibilis. Hinc claret hanc propoſitionem *quod alicui eſt eſſentiale vere de eo affirmari poteſt* accipiendum eſſe non abſolutè ſed hypothetice & ſub hac conditione. *Si res ſit & exiſtat* alioqui nihil vere actu & abſolute de eo affirmari poteſt, quod enim non eſt, nec eſt ſubſtantia nec accidens; non entis enim ut nulla ſunt accidentia, ita nec attributa, ut enim æternam obtineat veritatem hæc propoſitio *homo eſt animal* non habet ſenſum abſolutum, *quaſi ab æterno fuiſſet homo vel aliquid cui vere conveniret animalitas*, ſed ſenſum habet hypotheticum *ſi ſit homo eſt animal, non poteſt eſſe homo niſi ſit animal*, & ex hoc axiomate cum hac limitatione nihil concludi poterit contra Atheos

qui

qui negant Deum exiſtere: & argumenta propoſita facilem habent ſolutionem, nihil enim vere & abſolute de chimæra affirmari poterit, cum vere non ſit, nec eſſe poſſit; ſed ſciolis in hoc ut in aliis apicibus impoſuit, quod ſenſum propoſitionum eſſentialium non intellexerunt, Carteſianorum enim ignorantia pravæ diſpoſitionis oritur ex ignorantia puræ negationis, non obſtantibus ipſorum inſitis ideis.

Sect. 15. Realitas (inquit Vir. Doct.) omnium perfectionum eſt inconceptu entis perfectiſſimi; Ergo & exiſtentia. *Repl.* piget me referre blaſphemas Atheorum hypotheſes, ſed cogit Carteſianorum impudentia. Athei itaque dicerent realitatem perfectionum eſſe in conceptu Dei, ſi daretur, ſed ſi ſit tantum in conceptu & apprehenſione, ut imaginantur, negabunt realitatem ullius perfectionis ei convenire, vel dicerent imaginariam realitatem perfectionum convenire enti perfectiſſimo imaginario: inde ſic arguerent, quod rei non convenit non eſt de ejus conceptu, ſed nulla realitas rei imaginariæ convenit, perridicula itaque videtur argumentatio viri docti. Quæritur enim an detur ens ſummè perfectum & cui exiſtentia ſit eſſentialis & vir doct: probat dari ens cui exiſtentia ſit eſſentialis, quia exiſtentia eſt ei eſſentialis, ſicque probat idem per idem, neceſſe enim eſt, ut contra Atheos aliunde probet ens ſummè perfectum exiſtere, ſicque exiſtentiam

istentiam ei convenire, & hoc semel posito, poterit inquirere an essentialiter conveniat, dices ens *infinitum* includere omnes perfectiones *Resp.* Hoc non admittent Athei, nec qui pro possibilitate corporis infinitè extensi contendunt quod actu dari statuere videtur novatorum *Pythagoras*; si dixeris cum *Spinoza* Cartesium tantùm velle materiam esse indefinite extensam, *Resp.* Ut taceam materiam indefinitam actu existentem esse chimæram *Spinoza* cum Cartesio similiter explicant infinitatem partium continui & istiusmodi infinitatem partium non est cur respuant *Zenonistæ* quorum hypothesi stante, conclamatum est (inquiunt Cartesiani) de tota *Mathesi*. 2. *Resp.* Athei de infinitate non constare de Deo inquirunt, an sit? mis â quæstione de proprietatibus donec de existentia constiterit.

Sect. 16. Si possibile (inquit Vir. Doct.) sit ens cui existentia sit essentialis; Ergo actu est, nam ejus essentia in se includit quod existit; Ergo si Deus sit possibilis, est seu existit. *Repl.* Quis nescit nos posse abstrahere unam aliquam rei perfectionem etiam essentialem & de ea inquirere? Sic Athei missis aliis perfectionibus de sola existentia (adeóque ut monui de realitate omnium perfectionum) inquirunt; &, quòd possunt, audivimus Cartesium confitentem. *Sect.* 4. Quòd (cum nihil haberet quod opponeret) virum doct. consultò dissimu'âsse

mu'âſſe apparet. 2. Arnei negant poſſibile eſſe ens cui exiſtentia ſit eſſentialis vel neceſſaria. 3. Eſto concederent ens perfectiſſimum eſſe poſſibile, negarent exiſtentiam eſſe de ejus eſſentia, quia eſſentia cum exiſtentia confundi nec poteſt nec debet. 4. Licet concederent exiſtentiam eſſe ei eſſentialem, poſito quod detur, ex hac ſuppoſitone nihil ſequetur, niſi aliunde probaveris dari ſeu exiſtere, nam ſuppoſitio nihil ponit in eſſe, cum dico, ſi homo haberet alas volaret, non licet tibi inferre; Ergo homo eſt animal volatile, niſi probaveris habere alas, ſic, *&c.* Ex eo itaque quòd poſſibile ſit ens, cui exiſtentia ſit eſſentialis & neceſſaria, tantùm ſequitur ſi exiſtat neceſſario exiſtet, alias (inquit) non liceret argumentare ab eſſentia vel definitione rei & famoſis ſyllogiſmis, omne rationale eſt riſibile, *&c.* Eſſet putidum ſophiſma. *Repl.* Rationem petitam ab eſſentia vel definitione rei eſſe optimam; Sed non primo ut probetur idem per idem vel ſecundo ut ab eſt tertio adjacente concludâtur eſt ſecundum adjacens ab æterno enim verum fuit hominem eſſe animal non tamen hominem eſſe: vel 3. Ut petatur quæſi um nemo enim ita deſipit, ut neget id rei convenire quod eſſentialiter convenit ſed miſe et me arguentis ad famoſum ſyllogiſmum omne rationale eſt riſibile confugientis quo non probatur hominem eſſe rationalem quia rationale eſt ei eſſentiale, ſed colligitur proprietas ex differentia eſſentiali.

Sect.

Sect. 17. Principalis (inquit Vir Doct.) fors ſcientiæ & cognitionis, quam habemus, eſt ex inſitis ideis rerum, mentibus noſtris; nulla, n. nova ſcientia infunditur (niſi in divinis) ſed quæ ſcripta latebat, expergiſcitur & refricatur, *Repl.* Quorſum hæc ſpectant, quæ nihil ad argumentum, non aſſequor, niſi Platonicam reminiſcentiam vel *Pythagoricam Metempſychωſin* poſtliminiò recipiendam velit. Ut ut ſit, ſi fas ſit Carteſianis legere, quibus nefas eſt intelligere *Ariſtotelem*, remittendos cenſerem ad 1. poſt *anal.* 1. Ubi philoſophus contra *Platonem Pithagoram* & novatores oſtendit *animam ab ortu eſſe inſtar tabulæ raſæ in qua nihil eſt depictum*; ſed Carteſianos hîc & aliàs ignorantia terminorum decepit, quando de lumine naturali & *κοιναῖς ἐννοίαις* audiunt, inſitas (ut loquuntur) ideas intelligi credunt & ſi Carteſiani inter *κοιναῖς ἐννοίαις* (non naturaliter & ab ortu inſitas ſed naturali lumine & ſagacitate intellectûs comparabiles) eſſe Deum reponerent, nugari deſinerent, & ſeriò philoſophari viderentur.

Sect. 18. Carteſio laudem nervoſi argumenti, licet alieni, non inviderem; per me licuiſſet arroganti homini in hoc ratiocinio (licet olim ſcholis exploſo) triumphare, ſi crederem viliſſimum aliquem bajulum eo convinci, ſed quod fundamentalem veritatem ludibrio Atheorum objiciat quaſi non alio niſi triviali ſophiſmate nitatur, minime ferendum & ſanè mirari ſubit

ſciolum

ſciolum iſtum in hoc & aliis apicibus tot nactum ſequaces, ſed in ignavo & luxuriante hoc ſeculo quod doctis & ſapientibus placuit, non placet, verum non delectat, difficile non intelligitur, & arduum non inquiritur.

Art. II. *Miles expunctus: in Ducem involat, quem proſtratum & multis vulneribus confoſſum armis nudat.*

EXpuncto itaque ignavo hoc milite, quòd nihil in hoſtes poſſet, experiri licet, an cum duce congredi, & munitiſſima ipſius propugnacula aggredi audeat, qui claſſicum canens in ducem incurrit, & ſimul & ſemel varios impetus facit hoc pacto, Quod clarè & diſtinctè intelligimus ad alicujus rei eſſentiam pertinere, id poteſt de ea verè affirmari; Sed clarè & diſtinctè intelligimus. 1. Ad eſſentiam generationis pertinere quod terminetur ad eſſe ſubſtantiæ. (Sive forma de novo producatur & actione generativa efficiatur ſive non, certùm eſt novum eſſe ſubſtantiale reſultare; nam ſi ſit generatio, aliquid generatur & hoc non eſt accidens; Ergo;) 2. Ad eſſentiam corruptionis pertinere quod terminetur ad non eſſe ſubſtantiæ. 3. Ad eſſentiam alterationis pertinere quod ad qualitates terminetur; Ergo verè poteſt affirmari. 1. De generatione, quod termi-

terminetur ad &c. Ergo etiam verè contra Carteſium affirmatur dari formas ſubſtantiales & accidentales ad quas earumve unionem (ſi viz. fuerint ſubſtantiales) terminentur iſtæ mutationes & motus, niſi enim detur forma ſubſtantialis materialis ad quam ut cum materia uniendam terminetur generatio & quæ pereat, & cujus unio cum materia diſſolvetur per corruptionem, dici non poterit generatio terminari ad eſſe ſubſtantiæ & corruptio ad illius non eſſe: & niſi detur qualitas ſeu forma accidentalis, quis Oedipus oſtendere poterit, ad quid terminetur alteratos? Tolle terminos motûs & ipſos motus tollis; Ergo Carteſiani generationem, corruptionem & alterationem tollunt, & omnia naturæ Phænomena evertunt, confundunt & tenebris involvunt.

2. Omnibus præjudiciis ſemotis, clarè & diſtinctè intelligo vim activam pertinere ad eſſentiam cauſæ efficientis & vim activam materiæ, (qualem deſcribit Carteſius & eſſe inertem expreſsè fatetur) quæ eſt potentia pure paſſiva, non competere; Ergo verè affirmare poſſumus dari formas ſubſtantiales (quibus competat hæc vis activa) & qualitates ſeu potentias ſuperadditas, niſi omnem cauſalitatem & efficientiam corporibus eripiamus, imò Carteſianos cum deliris quibuſdam veteribus omnem cauſis ſecundis cauſalitatem & efficientiam denegare non primus nec injuria decernerem.

3. Clarè

3. Clarè & diſtinctè intelligo res corporeas diſtingui eſſentialiter, & ſubſtantias non poſſe diſtingui eſſentialiter per id quod iis non eſt eſſentiale, & nihil contradicentius fingi poſſe quam accidens eſſe eſſentiale ſubſtantiæ illàmve conſtituere.

4. Clarè & diſtinctè intelligimus ad eſſentiam vitalium operationum pertinere, ut a principio vitali profluant, & brutis competere complures operationes vitales, quales ſunt maginari, appetere, audire, videre, olfacere, *&c.* Ut qui hoc neget non verbis ſed verberibus ad veritatem confitendam adigendus ſit; Ergo clarè & diſtinctè intelligimus Carteſianos negantes bruta animalia vivere, eſſe animalia ſeu habere animam, eſſe ridiculos novatores philoſophi nomine indignos.

5. Clarè & diſtinctè percipimus objecta ſenſuum viſûs aûditus guſtûs & olfactûs eſſe qualitates reales ut & objectum tactûs eſſe quantum; Ergo diſtinctè & clarè intelligimus dari qualitates reales: ad eſſentiam ſenſûs pertinet ut feratur non in entia rationis, ſed realia, Ergo verè affirmare poſſumus, *&c.*

6. Clarè & diſtinctè intelligimus motum localem ex ſe & per ſe nec eſſe generativum, alterativum nec corruptivum, & per eum tantùm deferri corpora è loco in locum & per hoc eſſentialiter diſtingui ab aliis ſpeciebus motûs quod non terminetur ad ſubſtantiam, quantitatem

tem, qualitatem ſitum, figuram, &c. Sed tantum ad Ubi & hinc Latio dicitur; Ergo clarè & diſtinctè intelligimus novatores omnia non cauſæ accepta referre, quando motui locali ea deferunt.

7. Clare & diſtincte intelligimus varietatem naturarum diſpoſitionum, effectuum Carteſiano quinquercione modorum *viz.* á menſurâ, motu, quiete, poſiturâ, figurâ, omnis virtutis, activitatis ac ἐνεργείας experte provenire non poſſe nam clare & diſtincte intelligimus modos nihil aliud eſſe niſi determinationes rerum nullamque virtutem & activitatem iis competere; Ergo.

Hinc 8. Clare & diſtincte intelligimus modos Carteſianos eſſe chimæras, & nec eſſe materiales nec ſpirituales: non ſpirituales, ut conſtat, nec materiales, quia ipſi paſſim materiale cum materia confundunt, & quod non ſunt materia ſed principia illi ſuperaddita dictitant; nam ipſis

Mens, menſura, quies, motus, poſitura, figura,
Sunt cum materia, cunctarum exordia rerum.

2. Nec ſunt extenſi nec non extenſi, hic repete omnia ipſorum argumenta contra formas. 3. Nec ſunt cauſata nec non cauſata; Solum enim ens infinitum eſt non cauſatum, nec dici poſſunt cauſata, quia nihil aſſigrari poteſt à

quo

quo cauſentur: non materia (& tamen nil aliud reſtat) quia materia ex ſe eſt indifferens ad quamlibet modorum diverſitatem, nec magis exigit hunc quàm illum modum, preterea fatetur materiam eſſe inertem & non operativam, &c. & ἀφιλοσόφον eſt in tali caſu ad cauſam primam recurrere; & ſic omnia naturæ myſteria facilem explicationem admittunt, conſtat enim cauſam primam eſſe cauſam omnium. Inquiritur itaque in cauſam proximam & particularem quando inſtituitur philoſophica diſquiſitio.

9. Clare & diſtincte intelligimus motum naturalem eſſe a principio interno, & violentum ab externo, motum naturalem eſſe rei inclinationi & naturæ convenientem & violentum diſconvenientem; Ergo clare & diſtincte intelligimus, Carteſianos omnes formas cum ſubſtantiales tum accidentales, adeòque & omnem inclinationem, propenſionem, diſpoſitionem & exigentiam rerum negantes, nec motum naturalem, nec violentum nec contra nec præter naturam, adeoque & nullum agnoſcere poſſe, licet motui omnia accepta referre videri velint.

10. Clare & diſtincte intelligimus dari ſympathias & Antipathias rerum, morbos, ſanitatem, alimentum, venenum, &c. Ergo & qualitates activas & paſſivas, temperiem qualitatum εὐκρασίαν & δυσκρασίαν, &c. Ergo & Carteſianos

teſianos negantes ullas dari qualitates vel qualitatum temperiem, adeóque ſanitatem, morbum, alimentum, venenum, vitam, mortem, Sympathias, Antipathias, rerum, &c. Albo Philoſophorum non eſſe inſcribendos.

11. Clare & diſtincte intelligimus motum à nulla creata virtute motrice provenientem eſſe miraculoſum; Ergo & Carteſianos delirare, quando omnia naturæ phænomina non niſi per miracula explicari poſſe contendunt: omnia enim motui, & motum nulli virtuti motrici, nulli cauſæ producenti vel conſervanti aſcribunt; utque nullam cauſam motus aſſignant, ita neque ſubjectum deſignare poſſunt. En paucis deſcriptio admirandi motûs Carteſiani! Eſt quid cauſatum ſine cauſa, eſt quid ſucceſſivum permanens, eſt accidens migrans de ſubjecto in ſubjectum, & per ſe ſubſiſtens, ſine cauſa, ſine ſubjecto, eſt motus & res mobilis, eſt activus & influxivus, ſine actione & influxu, nec eſt materialis nec ſpiritualis, nec habet extenſionem nec caret extenſione, eſt in loco, ſed nec definitive nec circumſcriptive, &c.

12. Clare & diſtincte intelligimus dari corpora & compoſita ſubſtantialia & modos vel accidentia non poſſe componere ſeu conſtituere ſubſtantiam. Ergo & novatores omnia confundere & inconcuſſa ac lumine naturæ nota principia rejicere. *Confirm.* Clarè & diſtinctè intelli-

intelligimus formam dare, eſſe rei corporeæ, eamque ab aliis diſtinguere; Ergo & ſublatâ formâ tolli definitionem (in quâ differentia petitur a forma) & eſſentialem corporum diſtinctionem, categoriam, & ſeriem generum & ſpecierum, & (ut delirando olim dixerat *Parmenides* & *Meliſſus*) omnia eſſe unum, ſi hominem fortè exceperis. *Confirm.* 2. Clarè & diſtinctè intelligimus ex ſubſtantia & accidente non fieri ens unum per ſe (facilius poterit Hircus & Cervus, quam ſubſtantia & accidens in unam eſſentiam coaleſcere) Ergo & omnia corpora naturalia (excepto homine) juxta Carteſianam Philoſophiam eſſe entia per accidens & compoſita ex modis accidentalibus.

13. Clarè & diſtinctè intelligimus rerum proprietates à formis ſeu natura provenire, & his ſublatis illas etiam tolli & rerum naturas everti; nam (ut loquuntur veteres) τῶν ἰδιαιτήτων ἀναίρεσις τῆς φύσεως ἄρσις ἐστὶ tolle proprietates, & tolles naturam. *Confirm*, Clarè & diſtinctè intelligimus dari facultates naturales & acquiſitas, ac habitus naturales & ſupernaturales, ecce quò tendit novatorum philoſophia, ut non ſolùm omni ſtudio & diſciplinis liberalibus (ſi *Matheſin* fortè exceperis & tamen ne hic habitum

Sive ſtatuantur virtualiter, ſive actu & formaliter & diſtinctæ a materia. *vid. ideam.*

vel facultatem aliquam ſtudendo acquiri agnoſcere poſſunt) bellum indicant ſed (quod caput eſt) gratiam & ſupernaturale auxilium adeoque & omnem religionem una cum philoſophia ſobria exulare jubent hinc rotundè *Hereboord melet. vol. 2. diſp. 4. ſ. 6. Si habitus acquiſiti non ſint (ut contendit) entia realia nec infuſi erunt entia realia,*

Hæc quippe eſt ſecunda lex in quam deliriorum myſtæ jurant *cum libris nullum inquam futurum commercium* (1 enim lex fuit quod omnium quæ didicerunt oblivi ſci debeant) *Scho. met. nov. ph. ſect. 1. cap. 2.*

14. Clarè & diſtinctè intelligimus diurnam & annuam terræ rotationem, quietem ſolis & cœli ſtelliferi, *&c.* Scripturis, ſenſui & rationi repugnare; Ergo, *&c.*

15. Clarè & diſtinctè intelligimus vortices cœleſtes, globulos æthereos, circulationem motus localis, agitationem partium inſenſibilium, *&c.* Nullo fundamento niti niſi fatuâ Carteſianorum imaginatione; Ergo, *&c.*

Quæritur an Carteſius tantum Geometriæ & figuris tribuerit, quia in circulo ludit & lectoribus illudere ſtudet; Sed proh non in hortis mathematicorum, ſed in Sophiſticis Elenchis enaſcitur hic Circulus! Carteſianorum ſcientia eſt per omnia ſimilis carbonariæ fidei Pontificiorum, ſi enim *quæras* unde provenit hic & ille motus. *Reſp.* Ab hac & illa

Probl.

illa figura, ſitu, &c. Si rurſus *quæras* unde provenit hæc & illa figura, ſitus, &c. *Reſp.* Ab hoc & illo motu, vel ſi dixerit hæc provenire *ab his & illis globulis æthereis* vel *atomis & particulis inſenſibilibus*, quæritur unde iſti *atomi* vel *globuli ætherei* cauſentur. *Reſp.* à tali motu, & hunc à tali ſitu & figura provenire, ſicque ab uno ad aliud in infinitum proceditur; motum igitur circulatem licet ſemper crepet *Carteſius*, nil mirum cum ipſe ſemper in Circulo moveatur & per eandem eat redeatque viam.

Art. III. *Agitatione Phylacterii militis triumphantis exanimatur Dux proſtratus.*

FImbriam Carteſianorum demonſtrationum *quod clare & diſtincte intelligimus neceſſario eſt verum*, retinuimus non quod iſtiuſmodi phaleratis verbis aliquid tribuendum cenſerem Sed quia res ipſa loquitur, & quia jam in Carteſium Carteſianis armis pugnamus; Sed fruſtra prætenditur claritas & rectitudo niſi ſenſus vel ratio eam monſtraverit & ipſi rei ineſſe comperiemus: hoc tamen πολυθρυλλητὸν in Meditationibus ſæpiùs inculcat & in ſuâ methodo Geometricâ inter *poſtulata* reponit; Sed quæſo Metaph. med. p. 183.

Carteſi numquamne principia Philoſophiæ (quæ poſt, omni (ſed irrito) conatu concutere laboraſti) viſa ſunt tibi certa & clara? Hoc ſæpius faſſus eſt idcirco multum deſudavit, ut omnium oblivisceretur, quæ prius didicerit & ſciverit *verum tamen* (inquit) *multa prius ut omnino certa & manifeſta admiſi, quæ tamen poſtea dubia eſſe deprehendi* & initio. *Medit.* 1. *Animadverti* (inquit) *quam multa falſa pro veris admiſerim*, &c. An igitur huic principio fidendum quod ſuum authorem fefellerit? Sed hinc clarè & diſtinctè intelligimus qualia ſunt *poſtulata Carteſiana* hoc itaque imprimis & paſſim *Thraſonice prædicat* hic *Agyrta etiamſi* (inquit) *dubitationem non admittat & tanti ſit momenti ad omnem Philoſophiam è tenebris eruendam parum tamen vulgo conſideratur*, infallibilem itaque hunc ſapientiæ magiſtrum & perplexorum doctorem rogatum velim, ut nos edoceat, viam inveniat, & regulam monſtret, qua dignoſcere poſſimus, quando falsò putem me clarè & diſtinctè intelligere, & quando verè clarè & diſtinctè intelligam, hoc niſi præſtiterit, (& in æternum non præſtabit) ſumum vendit & nugaciſſime nugatur ipſiuſque hoc ſubleſium poſtulatum ſolo riſu & contemptu refutandum eſt; nam *Hæretici* tam firmiter adhæreſcunt

Medit. 3. pag. 28.

Reſp prim. p. 120. 121.

hæreſcunt ſuis erroribus ac *Archimedes* mathematicarum demonſtrationum concluſionibus, & illi illorum non minus quam hic harum rectitudinem & evidentiam crepant, & *Carteſius* quondam ita tenaciter Philoſophiæ principiis adhæſerat, ac poſt ſuis placitis & hypotheſibus, an igitur magis credendum *Carteſio*, jam crepanti certitudinem & evidentiam principiorum inconcuſſorum in naturæ penetralibus expreſſorum & inde emanantium?

Neſciebam authorem. 5. *Objecti.* hoc ipſum *Carteſio* objeciſſe vel Carteſium conatum fuiſſe reſpondere; quid autem reſpondeat conſiderandum venit *quod* (inquit)

addis non tam de veritate Pag. 424.
regulæ eſſe laborandum
quam de methodo ad dignoſcendum an fallimur nec ne, cum exiſtimamus nos aliquid clare percipere, non (inquit) *inficior. Sed hoc ipſum a me præſtitum fuiſſe contendo ſuis in locis ubi primum abſtuli omnia præjudicia, & poſtea enumeravi omnes præcipuas ideas ac diſtinxi claras ab obſcuris aut confuſis.* *Repl.* Ecce brevem & compendioſam viam veritatis indagandæ ut *viz.* Carteſium ut alterum *Pythagoram* adoremus ita ut proſcripta à ſcholis ratione, unius valeret authoritas & αὐτὸς ἐφη ſit prima & infallibilis regula veritatis. Jam remittit nos ad methodum in *meditationibus* delineatam cujus ideam

multis capitibus exhibet Doct. *Schookius*, & tandem *sect. 4. cap. ult.* concludit, *novam Cartesii methodum ad Scepticismum Enthusiasmum & Atheismum viam sternentem non tam philosophos quam deliros phreneticosque gignere*, qui etiam clare demonstrat Cartesium omnem rationem imo & religionem dubitationum fluctibus ex animis hominum extirpare conatum, ut ipse solus audiatur, & ei soli credamus, quis enim serio veritatem investigans non conatur omnia prejudicia exuere? Sed (inquit) nihil proficiet, nisi me ut infallibilem veritatis doctorem suspiciat hinc, 2. *Vir πάντων ἀνθρώπων ἄλλων*, Subjicit *se vera a falsis certa ab obscuris aut confusis distinxisse*, ubi ambabo tu *Thraso* distinxisti quod fundamentum distinctionis exhibuisti, quam rationem monstrasti. Tantum *medit. 6.* (ad quam lectorem te jam remisisse scio) enumerasti quædam entia sine ordine aut dependentia quod quivis *bubulcus* dum *pecus* circumcursat non minus utiliter & solerter præstare potuisset.

Accur. Meth. nov. Phil. sect. 1, 3. & 4.

Sed ut ad *Cartesii* principium revertamur, cum istiusmodi trutina veritatem examinandam contendat, dum mysteriorum naturæ Epopta videri velit ad *Scepticismum* viam sternit ut non injuria *Schookius* dixerit *ipsius methodum non per ambages*; Sed rectâ ad

Sect. 4. cap. 1.

ad Pyrrhoniorum deliria ducere noſque ab hoc Panſophiæ Doctore non ad ſacrarium Sophiæ ſed ignorantiæ, ſi non Moriæ, deduci, maxime cum aliâs (ut ſtatim audiemus) profiteatur ſe in phyſicis non certa ſed veriſimilia tantum proferre, cum tamen hic nihil ut verum admittendum eſſe cenſeat, quod non clare & diſtincte intelligimus, & *Reſp.* 5. *pag.* 416. *Summopere* (inquit) *cavendum nequid ut verum admittamus quod non poſſimus probare verum eſſe, & alibi inculcat nihil ſciri poſſe niſi animus ita tranquilletur ut nullam de eo dubitandi aut hæſitandi occaſionem inveniat*, judicet itaque lector num ex *Carteſii* poriſmatis non poſſit *Scepticiſmum* concludi; paſſim enim crepat ſuas demonſtrationes eſſe optimas. 2. Eas tamen non ex veris ſed veriſimilibus conſtare. 3. Nullam rationem admittendam eſſe, quæ non certo & evidenter probet aliquid eſſe verum ſeu nihil ut verum admittendum eſſe niſi ita clare & diſtincte percipiatur, ut omnes nebulæ quas ratio circa illud concitare poterit per evidentiæ Solem nullo negotio diſcuti poſſint; Ergo a primo ad ultimum neceſſario ſequitur nihil ſciri poſſe & nihil ut verum admittendum eſſe, paucis ſic, Carteſianæ demonſtrationes & rationes ſunt optimæ; Sed ſunt nullæ; Ergo nullæ expectandæ ſeu ergo optimæ ſunt nullæ. Unde *Princip. Phil. part* 4. *ſect. ult.* concludit *ſe nihil affirmare nihilque ab ullo credi velle niſi quod ipſi evidens &*

invicta ratio perſuadebit; Ergo nihil credi voluit nam, *ſect.* 204. faſſus eſt iſtiuſmodi invictas rationes reperiri non poſſe; *Sed* ut ad Carteſii poſtulatum revertamur, illud non ad hominem ſolum ſed certitudine & evidentia ipſius rei inducti uſurpavimus, ubi non fictis hypotheſibus, ſed principiis lumine naturæ notis novatorum ſomnia detegere conati ſumus; dari cauſas, effectus, generationem, corruptionem, alterationem, diſtinctionem, corpora, *&c.* Quis ita inſanit ut neget? quæ tamen ſtantibus Carteſianorum hypotheſibus defendi & explicari nequeunt.

Non vacat jam ad particulares novatorum hypotheſes concluſiones ſeu potius ſomnia deſcendere quæ nulli fundamento, rationi aut experientiæ inniti demonſtratu facile eſt & ſi res poſtularet & ſi in iſtiuſmodi ineptiis refellendis dies aliquot perdere liceret me demonſtraturum confido; vel enim a ſimilitudine particulari inepta & obtorto collo applicata generale aliquod principium & axioma colligunt vel ex ſuppoſititiis quibuſdam principiis naturæ arcana illuſtrare conantur; Sed ſi iſtiuſmodi fictis hypotheſibus indulgere liceret & ex iis arceſſere cauſas & rationes arcanorum naturæ, poterit quilibet delirans cerdo videri myſteriorum ἐποπτης & Carteſianam evidentiam crepare; ſic *Mahumedani* (ut maxime dilirantium ſomnia cum novaturientium placitis conferamus) licitantes

tantes esse quoddam animal Albehbut (non inquirimus an putetur esse piscis an avis vel potius instar vulpis ut magis phænominis naturæ explicandis inserviat) cujus caput est in oriente cauda in occidente cui habitaculum orbi lunæ contiguum cauda pendente per *torridam* hyeme, & æstate per frigidam *Zonam* & extremitate curvatâ terram ambiente, & sustentante: ex hoc commento multo evidentius quam ex fictis hypothesibus Cartesianorum plurima abstrusa naturæ mysteria explicari poterint quis enim narrationis evidentiam non videt? Si *Rhombus* 1. ascriberet maris *accessum* & *recessum* Systolæ & diastolæ istius magni animalis quod ob viscerum magnitudinem non nisi bis quotidie spirare solet; per Systolen enim attrahendo aerem attrahitur aqua marima sicque fit recessus, & trudendo aerem quando per diastolen extenduntur viscera, pellitur & tenditur aqua marina, sicque fit accessus. 2. Si attribuerit *motum terræ* concussioni caudæ istius animalis quod supponitur totum terræ globum cauda sustentare. 3. Si *tonitru*

Docent Thalmudistæ *suum Leviathan cauda sustentare totum terræ globum & caudæ concussione motum terræ concitare, recessum maris causare quando branchiis aquam attrahit accessum vero quando aquam expuit*, narrationem a Thalmudistis de Leviathan sic lepide inchoatam prosequemur de Albehbut ut fabellam hanc cum Cartesianis nugis conferamus.

tonitru ſtatuatur crepitus ventris &, 4. Si *venti* eorumque diverſitas dicantur provenire a motu & diverſitate motus membrorum iſtius Albehbut. 5. Si *pluvia* dicatur eſſe ipſius urina diſtillans per cœlum poroſum inſtar cribri ita ut tunc abundent pluviæ quando Baccho liberiùs indulget; Sed, 6. Si abſtemium fuerit urina in *rorem* reſolvitur. 7. Si dixerit *nivem* nihil aliud eſſe niſi plumas teneras avium quibus veſcitur Albehbut menſibus hybernis, quæ deſcendentes per cœlum poroſum per humidum aera diſſolvuntur. 8. Si *nubes* ſtatuantur fuligo & fumus emanans ab igne ſuperæthereo quo aſſantur, & coquuntur piſces & carnes & prandium paratur iſti immenſæ gulæ animali. 9. Quando fumum Tabaci haurit, excitatur *caligo* quæ poros terræ & aquæ (ratione ſpirituum iſti fumo inhærentium) penetrans & hinc reſpirans in *vapores* & *exhalationes* reſolvitur.

Quid plura? Hinc *Carteſii* myſteria facilem explicationem & qualem diſcipulis pollicetur (*viz.* quæ ab omnibus ſenſum comunem habentibus intelligi poſſet) obtinebunt quæ alias nullam expoſitionem admittent, quid enim 1. Sunt *vortices cœleſtes* niſi fermentatio & cibi concoctio in ſtomacho Albehbut? 2. Unde provenit diverſitas *quantitatis, poſituræ, figuræ* &c. niſi ab alteratione facta ibidem? Hinc quotidie attrahuntur & detruduntur tot acervi atomorum & particularum elementorum quæ rede-

untes

untes cum diverſa figura poſi'ura, &c. omnem diverſitatem, alterationem, &c. in rebus ſublunaribus efficiunt. 3. Unde eſt quod *particulæ inſenſibiles* circumrapiantur in gyrum? unde provenit *circulatio motus localis* & *globulorum æthereorum*, &c. niſi a rotis molæ quâ moluntur frumenta in uſum Alhehbut? & 4. Cum inquiritur movens & cauſa efficiens & conſervans *motus Carteſiani* ad iſtas molinarias rotas (quæ ob voracitatem iſtius animalis nunquam â motu ceſſant) recurrere licet. 5. Hinc explicatu facilis eſt ortus *particularum inſenſibilum*, ad quas nulla cauſæ ſublunaris vis & cauſalitas terminari poteſt: quid enim ſunt iſtæ *particulæ inſenſibiles* niſi molitura & pollen tenuiſſimis frumenti ramentis (hæc enim ſunt ſenſibilia) tenuius ponderoſis molaribus expreſſum & huc illuc diverberatum & truſum, donec in *globulos æthereos* in ſui conſervationem compingatur? Si autem quædam particulæ & pulviculi ita diſſipentur, ut coire non poſſint errones iſti hoſtibus & contrariis expoſiti, & contagioni obnoxii, tandem ad terram detruſi fiunt materia & radix omnium morborum, peſtis, febrium malignarum, veneni, corruptionis, alterationis, &c. in hiſce ſublunaribus.

Dices Alhehbut eſſe ſomnium delirantium *Mahumedanorum*; Sed quis negat dari motum, quietem, figuram, &c. *Rep.* 1. *Galilæi* & aliorum

aliorum novatorum mundum in luna minori religionis (cum magis Scripturis adverſetur) & non majori rationis ſobrietate fingi, quàm Albehbut *Mahumedanorum* & quid amabò ſunt montes, colles, turres, & alia quæ beneficio tubi optici creduntur in luna conſpici, niſi digiti (non dico caput vel pedes, &c.) Albehbut (cujus domicilium creditur eſſe lunæ contiguum) vel forte dentes, qui apparent quando ridet, & qui poterit a riſu abſtinere ſi ratione præditum eſſet & ſciret homines ita delirare ut crederent ipſius Dentes aut digitos eſſe mundum in lunâ? 2. Terram rotari tam rapidâ circumgyratione ut ſingulis horis, 225. Milliaria Germanica abſolvat Scripturis rationi & ſenſui magis repugnat: Stante itaque hac hypotheſi, nihil ſenſui tribuendum, nihil rationi, quæ ſenſui & experientiæ innititur, & homines non amplius rationales, ſed ita fatui & amentes habendi ſunt, ut cum rapidius deſultent, quàm perniciſſimi catuli curſitant, aut velociſſimæ aves in aere volitant; ſe tamen quieſcere & nequaquam moveri credant. 3. Carteſianos vortices cœleſtes, globulos æthereos, circulationem motûs, agitationem particularum inſenſibilium in gyrum, earumque compactionem in planetarum & cometarum globos varie pro earundem diverſitate & a Sole diſtantia, &c. vix majori veri ſimilitudine fingi & multo minori evidentia phænomena naturæ explicare.

4. Dari

4. Dari motum, quietem, &c. Quis ambigit? Carteſianum tamen motum à nulla virtute motrice profluentem, quietem contrarie oppoſitam motui, & quæ eandem virtutem & influxum poſtulat, quam motus quantitatem & figuram activam, &c. Non ſolum ſunt ſomnia, ſed chimæræ. 2. Non quæritur an dentur, ſed an ſint principia; non enim dubitatur an ſint homines in carcere *Bedlam* incluſi, ſed an ſunt *reges*, *prophetæ*, &c. ut ipſi imaginantur.

Dices horologium moveri ſola figura, poſitura ac partium diſpoſitione. *Reſp.* Hoc argumentum (quod tamen unice urgeri ſolet pro activitate modorum Carteſianorum) eſſe puerile & ridiculum cujus puderet veræ & Peripateticæ philoſophiæ diſcipulum & Tyronem: quis enim ita mentis alienatione laborat, ut neſciat figuram & diſpoſitionem partium non eſſe principium motus horologii quamvis itaque adſit figura, partium diſpoſitio, &c. Niſi ſit materia apta & naturali virtute & qualitatibus (quas dari negant novatores) prædita nullum motum ſequuturum conſtat: iſte igitur motus non provenit a figura & magica aliqua virtute, ſed à gravitate ponderum (ut in majoribus horologiis) vel (ut in minoribus) vel a nixu corporis præter naturam compreſſi, præter naturalem figuram (licet forte actio directione impreſſa) χέσιν, ſitum &c. recuperare conantis, ſed bene eſt quod novatores

tres nullum exemplum, nisi rei inflatu violento aut non naturali proferre possint. *Dices*, isti tamen motus profluunt à figura & partium dispositione: quia sine hac figura, dispositione partium, *&c.* non daretur talis motus. *Resp.* Nisi res esset in statu præternaturali non conaretur recuperare statum naturalem; Ergo juxta logicam novatorum motus violentus est causa motus naturalis, debuissent igitur distinguere inter causam & occasionem; *dicimus* itaque non motum sed modificationem motûs provenire a figura, dispositione partium, *&c.* Et generaliter opera naturæ non procedere ab arte ut principio productivo sed directivo; & determinatio motûs, & quicquid realitatis est in motu sic modificato in solidum ascribi debet non arti, figuræ, dispositioni partium, *&c.* Sed naturæ, & virtuti, ac facultati naturali rei: ars itaque tantum præscribit, quæ & quatenus activa applicanda sunt passivis, sed nullam vim figuris, aut situi partium confert.

Egregiam sane navavit operam *Renatus* in suis meditationibus volens ostendere hæc tria. 1. Esse aliquid. 2. Esse Deum. 3. Animam à corpore distingui; Sed (ut taceam quam stramineis argumentis pro iis contendat) cui *bubulco* non explorata sunt hæc tria principia, & tamen hic *Thraso* ut thesauro veritatum nondum ante vulgatarum intolerantissimè de isto

opere

opere gloriatur; *etenim* (inquit) *in paucis illis meditationibus quas edidi principia omnia philoſophiæ, quam paro, continentur — ea itaque eſt fortuna ſpeciminum meorum, ut quamvis non a multis intelligi potuerint; tamen à maximè ingenioſis & doctis multas veritates nondum ante vulgatas continere comperta ſunt.* Epiſt. ad Dinet.

Quales ſint iſti ingenioſi & docti doceat *Schockius*, *quis* (inquit) *hunc tenebrionem cum porculo Anticeras ablegandum non eſſe judicet & qui ſuam Philoſophiam partim ocioſis quibuſdam hominibus nullius ſtudii, nullius eruditionis partim viris quibuſdam politicis obtrudit:* & alibi, *proinde*, (inquit) *mi vir, ne orbis fias ludibrium uſquedum antiquam Philoſophiam quam tibi ignotam, adeo contemnis probe intelligas, in antro ſecure quieſce: utque paulatim in terminorum cognitionem pervenias, diligenter perlege Caſtanæi diſtinctiones aut potius lexicon philoſophicum Goclenii.* Meth. pag. 8. Ibid. ſect. 1. cap. 5. pag. 105.

Siſciſſent novatores, quid ſit ens, quid modus, quid cauſa, quid corpus, quid diſtinctio eſſentialis, quid materiale, *&c.* ſuis nugis nuncium miſiſſent, & recepta Philoſophiæ principia oppugnare conati non fuiſſent, ut in noſtra velitatione cum *Heereboordo* pro formis & natura oſtendimus; Sed recriminari non deſinent ſcioli nobiſque objicer

jicere ignorationem ſcientiarum Mathematicarum, quibus ignoratis principia Carteſianæ Philoſophiæ intelligi non poſſunt. *Reſp.* Principia phyſica non magis quam regulis Diſputerii mathematicis demonſtrationibus poſſe probari. *loc. cit.* docuimus, licet hic novator, *ſe ſubſidio Geometricarum & Algebraicarum analyſeων intra paucos menſes multarum rerum rectiſſimam ſcientiam acquiſiviſſe profiteatur*, & ſi tanta ſit μαθέσεως utilitas, cur hic *Thraſo* vel unam demonſtrationem geometricam vel Algebraicam in meditationibus metaphyſicis vel phyſicis non protulerit? In phyſicis ponuntur quædam diagrammata Alphabetaria (qualia non ſemel occurrunt apud *Ariſtotelem*) quæ licet explicationi & illuſtrationi inſervire poterint, nemo tamen dixerit, ea probationis loco adhibenda quin imo non minus poterint Diſputerianis regulis quam *Carteſii* poriſmatis ſubjici, licet itaque novatores paſſim crepent Mathematica poſtulata hypotheſes & demonſtrationes, adhuc in ipſorum cerebris volutant & nuſquam conſpici vel legi poſſunt quin imo novatorum anteſignanus, *Walt. Charleton, Phiſiol. lib. 2. cap. 2.* Contendit non licere in materiam phyſicam transferre demonſtrationes geometricas, & quid ſi dixero cum eodem authore ibid. Ne poſſe demonſtrare concluſiones mathematicas

Diſp. de continuo Mathematico ignorantiam & inſcitiam in rebus Phyſicis & mathematicarum hypotheſeων falſitatem fuſe deteximus.

thematicas niti falsis & sibi invicem oppositis hypothesibus: addit tamen ille conclusiones Mathematicas esse veras, cum ut in logicis dicitur *ex falsis verum inferri possit*, hinc tamen corruunt demonstrationes Mathematicæ, nam licet per accidens ob ignorantiam respondentis vel vi formæ ex falsis inferri poterit verum; nunquam tamen demonstrativè: cum demonstratio, ut formam legitimam, ita & principia ac propositiones veras postulet: quamvis itaque conclusiones Mathematicæ, si ad Lydeum rationis lapidem vocentur, sustineri non possunt, cum tamen Mathematicorum errores sint insensiles, & licet mentis non tamen corporis oculo discerni possint, artificibus & hominibus plebeiis pro veris habentur, & variis machinis & mirandis artefactis conficiendis non minus inserviunt, quam si ad amussim philosophiæ principiis & rationi consentaneæ essent; artifices enim non rationis præscriptum, sed sensûs judicium curant. Quid enim falsius aut monstrosius fingi potest, quam minimum pulviculum constare partibus infinitis, & esse divisibilem in infinitum, ita ut per divinam potentiam non possit in omnes suas partes dividi? Et tamen huic portentoso fundamento innituntur demonstrationes Mathematicæ. 2. Proprietates Mathematicas non probari per veras & per se causas essendi, nec causas intrinsecas (ut cum figura A probatur per figuram B sibi

extrinſecam) quis neſcit, ut taceam, non dari lineas & ſuperficies per ſe exiſtentes (ut imaginantur) nec figuras, quales illi deſcribunt, ſicque de entibus imaginariis digladiantur; quod non dentur non negabunt, ſed nec dari poſſe demonſtratu non eſt difficile, hinc de entibus chimæricis & impoſſibilibus ſunt perfectiſſimæ demonſtrationes Mathematicæ. *Vid. diſp. de continuo.*

Non pudet nos profiteri ignorantiam (quæ ſobriis ſobria & docta apparebit) noſtram in iis quæ author naturæ in penetralibus naturæ deliteſcere voluit: complures enim qualitates ſe produnt ſuis effectibus & mirandis operationibus, quarum naturam penetrare nequimus, quas ideo *occultas* appellamus, at novatoribus nihil eſt occultum, dum ſeſe occultant Carteſiani in vorticibus cœleſtibus, globulis ætheriis, inſenſili agitatione particularum inſenſilium, & in intelligibili (ſi non magica) virtute modorum, figurarum, poſitionum, numerorum, &c. *Epicuro-Gaſſendiſtæ* in inſenſilibus effluviis atomorum inſenſilium. Cum incidiſſem in *Charletoni* (cui omen in nomine, nobis enim & Gallis *Agyrtam* ſonat) *Phyſiol. lib. 3. cap.* 15. cui titulus *occultæ qualitates manifeſtatæ* avide legi ut ſcirem, *quid dignum tanto ferat hic promiſſor hiatu.* 1. Fatetur ſe non poſſe crimen intollerabilis arrogantiæ effugere, ſi negaret ullas eſſe qualitates occultas, *Art.* 1. 2. Fatetur

2. Fatetur ſe non poſſe vera, ſed veriſimilia polliceri, *ibid.* Influxus cœleſtes & non pauca ſenſibus obvia & nimis nota negat, & ſibi ſuiſque dictatis de magica virtute pulveris ſympathetici contradicit, & ſummatim omnia quæ occultis qualitatibus aſcribuntur, atomorum effluviis aſcribit; ſicque dum *montes parturiunt, naſcitur ridiculus mus.* Nam. 1. Quæritur, ſintne iſta effluvia occulta? 2. Remaneatne adhuc omnis difficultas, nam de qualitatibus occultis inquiri poterit. 1. Unde oriantur? 2. Quæ ſit earum virtus? 3. Quomodo operentur & ſuos effectus producant? An non de iſtis effluviis itidem quæri poteſt. 1. Unde & a quo cauſentur? 2. Quæ ſit illa virtus quæ hiſce atomis ineſt? Et 3. quare hiſce atomis potius quam aliis, & quare atomi effluant ex hoc potius quam alio corpore, & quare ab his potius quam ab aliis atomis tales effectus & operationes profluant?

Licet itaque Carteſius interdum ſuas conjecturas *rectitudine & evidentia Geometricas demonſtrationes æquare vel etiam ſuperare exiſtimet*, epiſt. dedic. medit. præfix. & alibi *nullam* (inquit) *rem ut veram amplecti decrevi, quam non ſcirem evidenter talem eſſe, quæque adeo dilucide & diſtincte ſe intellectui meo offerret, ut nullam amplius de ea dubitandi occaſionem haberem*, & Epiſt. ad Dinet. pag. 165. Meth. Gal. p. 30.

Spero (inquit) *me veritatem eorum omnium, de quibus in philoſophia ſolet diſputari, tam clare eſſe expoſiturum, ut quicunque illam quærent, perfacile ipſam ibi ſint inventuri*: initio tamen phyſicarum ſpeculationum cogitur fateri ſe nudas conjecturas & veriſimilia afferre; & à *Charletono* maxime laudatur quòd hanc coronam capiti ſuorum principiorum & demonſtrationum phyſicarum impoſuerit *at quamvis forte* (inquit Carteſ.) *hoc parto intelligitur quomodo res omnes naturales fieri poterint; non tamen ideo concludi debet ipſas revera ſic factas eſſe, & ſatis a me præſtitum eſſe putabo, ſi tantum ea quæ ſcripſi talia ſunt, ut omnibus naturæ phænomenis accurate reſpondeant*: hoc enim ad uſum vitæ ſufficeret. Bone Vir per nos licebit iſtiuſmodi conjecturis indulgere, modò principiis & naturæ phænomenis ſenſu, ratione & lumine naturæ notis non adverſeris & obluctaris: *Thalmudiſtarum* fabulis *Valentinianorum* œonibus & *Mahumediſtarum* myſteriis (quæ in appendice *Alcorani* de naturæ ſecretis habentur) non paucis naturæ phænomenis reſpondere claret, & evidentia narrationis negari non poteſt & ex his non minus quam ex *Carteſii* commentis non pauca naturæ myſteria ita explicentur, ut ab omnibus ſenſum communem habentibus (ut de ſuis hypotheſibus

Phyſiol. Epic. lib. 2. cap. 1.

Pr. Phil. part 4. ſect. 204.

bus gloriatur *Carteſius*) intelligi poſſint: ſi anus in angulo nens, hybernis noctibus iſtiuſmodi fabellas effutiret, tolerari poterit; ſed ut illi qui Philoſophiæ reformatores & myſteriorum naturæ Epoptæ audiri velint, ita delirent, minime ferendum eſt. Habent Peripatetici ſua problemata meteorologica & phyſica, vid. *Froymond*, & *Conimbricenſ. meteor. Gisb. Iſendor. Phyſ. Conimbricenſ.* Problemata de elementis & ſenſibus, *Ariſtotelis* & *Zimaræ* problemata, *&c.* ubi abditæ rerum cauſæ evolvuntur, & complures veritates occultæ enodantur, & phænomena naturæ principiis philoſophiæ reſpondere oſtenditur: qnia tamen probabilibus, & non demonſtrativis rationibus nituntur, ſe non dogmata vel aſſertiones, ſed problemata tradere doctiſſimi philoſophi profeſſi ſunt; non puduit novatorem, *Epiſt. ad Dinet. pag.* 170. profiteri, *ſe tantum ea principia admittere, quæ omnibus omnino philoſophis hactenus fuere communia, quæ* (inquit) *idcirco omnium ſunt antiquiſſima*, non jam Carteſium impudentiæ & mendacii coarguo; conſtat enim ipſum philoſophiæ principia paſſim (ſed irrito conatu) oppugnare et nova præter omnem rationis ſobrietatem ſubſtituere (quis enim ante hunc novatorem ipſius modorum quinquercionem dixerit eſſe principia rerum?) Sed ex confeſſione

Epiſt. ad Dinet. pag. 165.

adversarii concludimus illas solum hypotheses admittendas esse, & istiusmodi rerum causas inquirendas quæ communibus principiis quadrant, ac in quibus antiqui & moderni acquieverunt; & istiusmodi hypothesibus nititur quicquid ab *Aristotele* & philosophis citatis traditur in istis problematis; sed ab ignavo hoc seculo non legendis, cum multas & varias rerum causas exhibeant, quæ uno die disci non possunt; non enim acquiescunt viri isti ingeniosi in Homerico τὸ δ' ἀπομειβόμενος nec Cartesiano modorum quinquercione, à quo in genere & definite, omnes effectus naturales profluere docent Agyrtæ quod (inquit *doctiss. Voetius*, Choroebus quisque unius atque alterius horulæ spatio doceri posset) sed nec in specie nec individuo determinate probant aut explicant, quare aut quomodo ab eo oriantur, nec ostendere possunt, nisi quantitatis, figuræ &c. Efficaciam aliquam magicam & diabolicam esse evicerint.

Select. disp. part 1. *disp.* 45. *pag.* 874.

Pro accidentibus nescio qui modi substituuntur & hiscemateriæ Schematismis mirabilium operum patratio ita ascribitur, ut quid à superstitionibus magicis ea opinio absit, ne ocutatissimi quidem videre possint, *Rev. Suar. repurg. disp.* 15. *Sect.* 1. *not.* 20, 21.

Sect,

Sect. 2. *Luſtratur exercitus, expunguntur reliqui Carteſii Milites, & in ipſius* Equum Trojanum *inquiritur, in quo nullos milites includi vel occultari poſſe, quemque eſſe futilem machinam nullo artificio, ſed inſolenti, & fatua arrogantia in opprobrium autoris fabricatam, oſtenditur.*

Art. I. *Proſcribuntur milites ignavi.*

CArteſium ſuâ confeſſione (licèt ſubdolè) & collatis ipſius hypotheſibus, cauſam hoſtibus & Philoſophiam *Pyrhoniis* tradidiſſe oſtendimus; jam ipſius *fraudem* clarere in conducendis *militibus ignavis, perfidis & militiæ ineptis* demonſtrabimus: Hinc itaque *Novatori impudentiſſimo* hanc ignaviæ notam præ omnibus *impoſtoribus* (niſi fortè *Mahumedum*, & quoſdam deliros *Enthuſiaſtas* ei adjunxeris) inurendam eſſe, quod nullo argumento reſponſione digno nitatur; (& tamen in ignavo hoc ſeculo non paucas habet *ſectatores*) & perridiculum eſſe decantatum ipſius principium, *Ego cogito*, jam evincendum, & me facile oſtenturum omnibus, qui in luce meridianâ cecutire non amant, confido.

Quod ad Carteſii Phyſicam nihil ibi occurrit, quod argumenti ſpeciem habeat, tantum ex *fictis hypotheſibus* conatur explicare quædam naturæ Phænomena. Dices ipſum paſſim jactare evidentiam. *Reſp. evidentiam narrationis* (qualem in fabellâ de Alhehbut reperiri conſtat) Carteſianis demonſtrationibus (ut cum ipſo loquar, & ipſius *fabellas* ſic appellandas concedam) in eſſe licet non repugnarem, tamen evidentia *probationis* (de quâ inquiritur) nuſquam apparet: & apud imperitos evidentiam fabellæ & narrationis jactat, ut onere probationis (cui ſe imparem eſſe novit) liberet: quod ad *Metaphyſicas meditationes, in quibus principia omnia Philoſophiæ a ſe conſcriptæ contineri* jactat, has quatuor concluſiones ſibi probandas proponit. 1. De omnibus eſſe dubitandum. 2. *Se eſſe*, (obſervandum *Carteſium eſſe*, primum eſſe principium, & quod ſe eſſe ſit prius τῶ *eſſe Deum*, an quia ipſe novatorum *Deus* haberi vult?) 3. *Eſſe Deum*. 4. *Animam a corpore diſtingui*, O magnum Phyloſophum! Bellum diſputatorem! O inauditam Metaphyſicam, ridiculam methodum, et inſulſam tractationem rerum diſparatarum & à metaphyſicæ ſubſelliis remotarum (ſi *Deum* fortè excipies) ſed jam deſpiciendum quam ridiculis argumentis, *theſes* haſce tam malè cohærentes, & in communi *objecto*

Epiſt. ad Dinet. pag. 210.

non

n & convenientes, (quis *Oedipus* dabit objectum metaphysicæ Carteſianæ?) probet: & quod *Scepticis* cauſam prodat, & *Atheis* & *Saducæis* materiam inſultandi præbeat, paucis oſtendemus.

Quod ad primam theſin, nemo ſerio philoſophiæ ſtudio incumbens, non conatur *præjudicia* exuere, ſed Carteſiana affectata *oblivio*, ignorantia, & ſequeſtratio veritatis & cognitionis eſt. 1. Impia. 2. Pernicioſa & noxia, & 3. Fatua. 1. Eſt *impia*; dic ſodes, an *Chriſtianum* deceat abjicere vel infuſcare cognitionem *Dei* vel ad momentum? Eſt *Satanæ opus* iſtiuſmodi ignorantiam, dubitationes, & impias ac blaſphemas imaginationes exuſcitare, fovere, promovere, ſed quis, ſi non *Atheus* ſciens quid dicat, iſtiuſmodi *opus* nobis commendaret? & Deus juſto judicio *Scepticiſmi* fluctibus obruendum, & in *Atheiſmi* abyſſum detrudendum traderet inſolentes *homulos*, qui ita facerent. 2. Eſt *pernicioſa*, & viam ſcientias acquirendi præcludit, quæ non niſi per diſcurſum, ſenſus, vel infuſionem comparari poſſunt, & 1. Per *diſcurſum* ſecundum hanc methodum nihil ſciri poterit cum præexiſtentem cognitionem ex quâ iſtiuſmodi cognitio fiat manifeſtè excludat, conſule *Ariſt. poſt.* 1. *cap.* 1. 2. Neque per *ſenſus* acquiri poterit ſcientia, cum his certatim fidem detrahant novatores iſti; ergo, 3. Vel *nullo modo*, vel per

Enthu-

Enthusiasmum Diabolicum haberi poterit, non est quod à *Deo* cognitionem hominibus sic delirantibus *infundendam* putemus. 3. *Fatua* est hæc methodus *Cartesium* suo præceptore *Democrito*, qui, ut liberius Philosophari posset, *oculos* sibi eruit, solidiorem fore oportet: nam *hic* se *uno* sensu privavit, ut aliis & meditationi intellectuali melius indulgeret; at ille *omnibus* sensibus, ut malefidis rerum nunciis nuncium remittit; *hic* solo visu & Lumine exteriori se orbavit; at *ille* omne lumen, cum externum, tum internum (etiam principiorum lumine naturæ notorum) extinguendum clamitat, ut viz. *(risum teneatis)* Lumen novum & perfectius accendatur; quis non videt sic rectâ ad *scepticismum* duci, vult enim *nos* titubare, ut nunquam pedem figamus in campo *Philosophico* vel *theologico*: & hunc esse fructum *Cartesianarum dubitationum* (quicquid pretendatur) Scholæ nostræ *prob dolor*! Hodie nimis testantur.

Dices Licetne ad tempus assensum suspendere, ut postea firmius assentiamur? *Resp.* aliud esse *dubitare*, aliud *assensum suspendere*; in suspensione actus, ut & in actu abstrahente, nullum est mendacium vel dubitatio; sed *Cartesius* nos, 1. Dubitare, & 2. non tantum dubitare sed etiam pro falsis habere certissima & notissima principia, & *supponere nullum esse Deum, nullum esse cœlum, nulla corpora*, &c. & rejicere

rejicere, principia lumine naturæ nota, & fingere ea esse falsa, & quod horresco referens) *supponere ac fingere Deum esse deceptorem malignum*, &c. Prin. Phil. part. 1. sect. 2. 3. 7. medit, met. pag. 12. 13. 18. Licet itaque libero examini subjicere fundamenta, quibus nititur assensus firmissimus, sed jam non suspenditur assensus, nec dubitatur, donec & nisi fundamentum reperietur infirmum & insufficiens; extinguere enim lumen à *Deo* accensum ex libro *naturæ* vel *Scripturæ*, est animi erga fontem & largitorem luminis ingrati: & ex istiusmodi malo quid boni expectandum?

Quod ad secundam thesin cum decantato principio (statim examini subjiciendo) quo eam probare studet. Art. sequenti constabit; quàm frivolo argumento stabiliatur thesis, & quàm ridiculum sit principium cui innititur argumentum.

Tertiam itaque Thesin tribus demonstrationibus (ut vocat) confirmare laborat, quarum primum & præcipuum esse tritum & putidum *Sophisma* evicimus. Secunda petitur ab *idea Dei* in intellectu nostro existentis, & interdum videtur argumentari (nam hic & alibi sophistam agens *Protæi* instar vultum mutat, ut effugiat) ab *esse ideali* seu *cognito*, ad *esse Physicum* reale; & à parte rei; seu ab *esse objectivo* ad *esse actuale* & existentiæ, & si sic argumentari liceret non

ſolùm mere poſſibilia, ſed & impoſſibilia *Chimæras*, *Hircocervos &c.* exiſtere demonſtratu facillimum eſſet: horum enim *ideas* in mente noſtrâ exiſtere experimur. 2. Videtur argumentari non ab *idea*, ſed à realitate objectivâ idearum & in *Meth. Geom. poſt reſp. ad ſec. object. pag.* 187. hanc demonſtrationem format, *Realitas objectiva cujuſlibet ex noſtris ideis requirit cauſam, in qua illa realitas contineatur*, (& hoc inter ipſius *axiomata*, *pag.* 184. quintum locum obtinet, *ſed habemus ideam Dei*; Ergo *ejus realitas in aliquo* (& non in alio niſi in ipſo Deo) *continetur.* Iſtiuſmodi puerilis nugas refellere piget; nam ſi inquirenda ſit realitas *objectiva* cujuſlibet *ideæ*; Ergo & realitas objectiva, idearum, chimæræ, hircocervi, &c. & cauſa realitatis objectivæ non entium & impoſſibilium: & novit Carteſius Atheos blaſphemè aſſerere, *Deum* eſſe impoſſibilem; probare itaque debuit Carteſius eſſe realitatem in *objecto*, priuſquam inquirat in cauſam realitatis objectivæ; ſed hîc ut prius miſerè confundit *eſſe objectivum* cum *eſſe reali*: conſtat enim non entia & impoſſibilia cognoſci & eſſe objecta idearum, nemo tamen dixerit *eſſe objectivum* non entium & impoſſibilium eſſe *reale*. 3. Interdum videtur argumentari ab idea formali quam ſolam eſſe propriè ideam conſtat, objectum enim ideæ non magis meretur dici idea, quam objectum cognitionis cognitio (ſed ſub

am-

ambiguitate vocum latitare cupit Sophiſta.) Hinc ideam vocat *imaginem*, *med.* 3. *pag.* 37. & *conceptum*, *poſt ſec. reſp. pag.* 186. *axio.* 10. & *formam cogitationis*, *ibid. pag* 178. Sed jam perpendendum quam ridiculum ſit argumentum ab exiſtentia ideæ, ad exiſtentiam rei. *Dices* Carteſium non argumentari ab idea ad rem, ſed à perfectione ideæ Dei ad perfectionem cauſæ iſtius ideæ. *Repl.* Carteſium pueriliter falli & fallere velle, quando credit ideas rerum perfectiorum alias & perfectiores requirere cauſas, cum conſtet intellectum eſſe cauſam omnis ſui actûs & conceptûs, ſeu ideæ in ipſo exiſtentis; non enim loquimur (nec loquitur Carteſ.) de actu ſupernaturali ſpeciale Dei adjutorium poſtulante, qui tamen ab intellectu (licet elevato & adiuto) ut à cauſa & efficiente oritur. *Ad tertium Argumentum*, quia non eſt Carteſii ſed commune omnium, et quia hominum vaniſſimus audiens ab autore *prim. object.* illud eſſe *Ariſtotelis* & *Thomæ* non ſolum illud repudiat ut non ſuum, ſed etiam (licet fruſtra) refellerere conatur; hinc nos tantum conſiderabimus quid de ſuo aſſuat, & loco communis argumenti ſubſtituat, & ſic arguit à defectu virtutis *conſervativæ*, O ſubtilem diſputatorem! Sed ut jam taceam *Remonſtrantes* (*Apolog. cap.* 6.) negare influxum con-

Loc. cit. & p. 188. *meth. Geom. prop.* 3. *demonſt.*

conſervativum adeoque licèt ſit per ſe, tamen nobis non ita notum eſt, requiri cauſam conſervantem ac efficientem, ut (inquam) taceam puerili medio nititur argumentum Carteſii, *Si* (inquit) *vim haberem memet conſervandi multo magis haberem vim mihi dandi perfectiones quæ mihi deſunt per axiom.* 8 & 9. *cum illæ ſint tantum attributa ſubſtantiæ, ego ſubſtantia.* Puerile (inquam) eſt hoc argumentum, (ut reliqua) quibus quæſo non claret cauſam creatam eſſe limitatæ virtutis, & nec ſibi nec aliis omnes perfectiones conferre poſſe; licet ſupponeremus cum Arminianis nos poſſe nos ipſos conſervare; notum etiam eſt incapacitatem ſubjecti & incompoſſibilitatem rerum, excludere infinitas perfectiones; ita ut implicet & contradictionem includat divinas perfectiones convenire creaturæ, imo vel humanas convenire lapidi, &c. Quæ autem contradictionem involvunt, non dicuntur impoſſibilia ob defectum cauſæ, ſed ab defectum termini ob quem terminari poſſit cauſalitas.

Non potui hic reticere argumenta quibus ſolidè & invictè Demonſtretur Deitas, ſi Carteſii Atheiſmum refellere ſtatuerem; ſed jam ſufficiat ipſius fucum, & fallacem argumentandi methodum detexiſſe; ex uno *Mercenno* triginta ſex argumentorum claſſes colligit, D. *Voetius ſel. diſp. theol. part* 1. *diſp.* 12. *de Atheiſ. part* 4. *pag.* 212. Quibus, ut nervosè & irrefraga-

gabiliter, ita & perſpicuè & evidantiſſimè demonſtratur hæc fundamentalis et prima veritas; quid opus igitur Carteſianis (ſi Carteſii dici poſſent) putidis ſophiſmatibus moneo tamen cum eodem autore, *pag.* 213. *ſeq.* demonſtrationem ab effectis ad cauſam, ab operibus ad opificem et gubernatorem, eſſe primam et palmariam. " Tutiſſimam autem, expedi-
" tiſſimam et evidentiſſimam eſſe hanc metho-
" dum perſuadent (inquit p. 214.) Chriſtianis
" doctrina et exemplum ſpiritus ſancti, *Pſal.*
" 19. *Iſa.* 40. *Act.* 17. *&c.* quem inſcitiæ,
" pſeudogrammatis velle arguere atheiſmus eſt,
" latitans ſub pallio Chriſtiani. Quod ſi quis
" monitus pergat ineptire, et ſeiplum ac ve-
" ritatem involvere meris petitionibus princi-
" pii, aut obſcuriis aut incertis conſequentiis,
" *quales Cogito ergo ſum, & cujus idea eſt in*
" *me, illud ipſum &c.* Inducto prius Sceptici-
" ciſmo, omnique notitia naturali inſita et ac-
" quiſita eraſa, aut per dubitationem ſeque-
" ſtrata, necnon negatis et ereptis omnibus
" principiis et demonſtrationibus antehac toti
" Chriſtianiſmo uſitatis, et quidem conveni-
" enter ſcripturis: utique ſuperbis illis cauſæ
" proditoribus aut corruptoribus ſuggeren-
" dum eſt illud *Tertulliani*; Scilicet *Valentini-*
" *anos & Marionitas expectabat liberanda veri-*
" *tas.* Iiſdem etiam eorumque ſautoribus
" dicere poſſent omnes omnium ſcientiarum,

præ-

"præsertim theologiæ studiosi & magistri. *Redde Legiones.* " Facilis enim descensus A-" verni, sed revocare gradum, *&c.* Ubi no-" titia omnis, etiam de Deo et cultu Dei, de " honesto et turpi, de nemine lædendo, suum " cuique tribuendo, semel abjecta fuerit, et " principia luminis naturalis, ac regulæ con-" sequentarium cum totâ logicâ et metaphy-" sicâ profligatâ, unde quis sibi aut aliis ad " placitum theologiam naturalem aut super-" naturalem restituet, unde arma suppetent ? " quibus utramque contra infideles, fanaticos, " Scepticos, hæreticos, libertinos defendat ? " Hæc cum non sint Fori Geometrici, aut " optici, aut mechanici, theologis, & veræ " religionis, ac pietatis consortibus seriò cogi-" tanda sunt. Deus non irridetur. Væ illi homini per quem unus ex minimis scandaliza-tur. " Quid si rudiora, aut volatica, aut " distorta ingenia perplexis, ambiguis, incertis, " obscuris : (à paucis enim sua capi fatentur " novi Herostrati) illis inaniis et phantasma-" tis specie novè inventæ aut illustratæ philo-" phiæ irretita, aut ad desperationem obtinen-" dæ scientiæ adacta scepticismi et libertinismi " periculis objiciantur ; cui hoc imputabitur ? " et quid dicemus de ingratis illis qui in ipso " veritatis meridie petulantur cæcutire volunt, " semper quærentes nunquam ad cognitionem " veritatis pervenientes.

His

His rite perpenſis, cauſam Atheiſ Carteſium prodidiſſe conſtat: jam deſpiciendum quo artificio *Saducæis animæ Spiritualitatem & immortalitatem* ridendam exhibeat,

& obſervandum authorem *Synops.* Med. 2. profiteri quo conſilio judicet lector, ſe noluiſſe in meditationibus probare animæ *immortalitatem*, ſed tantum illius *diſtinctionem* à corpore, quia (inquit) *nihil conor ſcribere quod non accurate demonſtrarem* ubi innuere videtur animæ immortalitatem non poſſe demonſtrari; *Sed heus Carteſi!* quorſum diſtinctionem animæ à corpore demonſtrandam ſuſcipis, niſi illius *ſeparationem* à corpore, & ſubſiſtentiam extra corpus adeoq; & *immortalitatem* probaveris. 2. an non diſtinctionem animæ à corpore per illius ſeparationem à corpore & cogitationem probare conaris, quibus niſi illius ſpiritualem naturam adeoq; & immortalitatem eviceris, nihil præſtas? quivis enim plebeius evidentiori demonſtratione ex morte, & diſtinctionem, & ſeparationem animæ à corpore probabit, quis enim neſcit corpus mortuum diſtingui à vivo & per mortem animam (ſive ſuperſit ut anima hominis ſive pereat ut anima belluina) à corpore ſeparari? 2. quamvis videri velit (& hoc ipſius diſcipulis perſuaſiſſimum credatur) conſequenter probare animæ immortalitatem & ſpiritualem naturam & hanc unam formam agnoſcere; revera

tamen utrumq; convellere ſubdole (an dedita operà non dico) laborat eadem methodo ijſdemq; artibus quibus ſcepticiſmum incruſtare conatus fuerit 1. enim ſæpius inculcat ſuas rationes eſſe optimas, ſi non unicas quibus diſtinctio animæ à corpore probari poterit. 2. Tales rationes adfert quæ non aliam nec majorem diſtinctionem animæ humanæ quam animæ belluinæ à corpore evincunt: nam 1. Ut anima hominis ita & anima equi poterit à corpore ſeparari, & per mortem ſeparatur. *Dices*, animam bruti non ſupereſſe poſt mortem. *Reſp.* 1. Nec Carteſium dicere vel conari oſtendere animam hominis poſt ſeparationem exiſtere. 2. Hoc nihil ad ſeparationem vel diſtinctionem, ſeparatio itaq; eſt evidentiſſimum indicium diſtinctionis: quid enim notius eſſe poterit quam idem non poſſe ſeparari à ſeipſo, & quid clarius eſt quam ea ſeparari quorum uno exiſtente non exiſtit aliud, & idem non poſſe exiſtere & non exiſtere: *& hinc* clariſſime demonſtratur diſtinctio accidentium à ſubſtantia contra omnes novatores argumento quod hîc ſæpius inculcat ipſorum Pythagoras (*quæ ſeparantur neceſſario diſtinguuntur*) ſed (inquam) accidentia ſeparantur à ſubſtantia & mutantur non mutatâ ſubſtantia, ergo 2. *Quod ad cogitationem* vel apprehenſionem bruti, ridiculus videri poterit qui rem adeo certam & evidentem probare velit: ex appetitu enim motu progreſſivo, viſu, auditu &

om-

omnibus ſenſibus qui non ſolum bruto conveniunt ſed in quibuſdam brutis perfectiores & acutiores reperiuntur quam in hominibus juxta tritum diſtichon.

Nos aper auditu, linx viſu, ſimia guſtu,
Vultur odoratu, præcellit aranea tactu.

Quin imo ex electione, diſciplina fuga & proſequutione (ut nihil jam dicam de ira odio, amore, *&c.*) *umbram rationis* brutis competere acuti ſatis Philoſophi colligunt & ipſe *Carteſius med. 6. pag.* 84. docet *certum eſſe ſenſum ſitis famis doloris.* &c. *nihil aliud eſſe quam confuſas quaſdam* cogitandi *modos ab unione & quaſi permixtione mentis cum corpore exortos.* Ergo cum manifeſtum ſit ſenſum famis ſitis doloris, *&c.* brutis competere; ergo juxta Carteſij hypotheſes non ſolum cogitatio, ſed & mens ſeu intellectus adeoq; & anima ſpiritualis eſt in brutis & permiſcetur & unitur cum corpore bruti. Sed quid magis paradoxum aut à vero abhorrens imaginari poterit quam hæc munia poſſe obiri & operationes elici ſine cognitione vel objecti apprehenſione & qui ita deſipuerit ut hoc credat nil miri ſi negaverit ſolem lucere, nivem eſſe albam, ignem eſſe calidum & *ſolem* moveri ut enim hoc expreſſe ita & *illa* per ambages negant Carteſiani, quatenus dictitant nullam dari formam accidentalem aut qualitatem à

ſubſtantia diſtinctam ſi enim nulla detur qualitas nulla datur lux, albedo, calor, &c. & nulli ſubjecto hæc vere attribui poterint.

Sic paucis exhibuimus ſummam & medullam Carteſianarum demonſtrationum, eaſq; eſſe pueriles paralogiſmos Philoſopho indignos evicimus; in eis tamen ita gloriatur hic Agyrta ac ſi quid novum & reconditum, ſubtile & nervoſum in lucem protuliſſet & ſuarum Metaphyſicarum meditationum (ſeu anilium ineptiarum) *Synopſin* hoc epiphonemate claudit *hæ* (inquit) *rationes ſunt omnium certiſſimæ & evidentiſſimæ quæ ab humano ingenio ſciri poſſunt* an hominis ignorantiam an impudentiam, vanitatem & ſuperbiloquentiam magis mirabimur?

Syn. Med. pag. 5. 6.

Art,

Art. 2. *Exſibilatur futilis Carteſij machina; exploditur famoſum* εὕρημα ego cogito) *quod non eſſe Principium nec primum, nec Metaphyſicum, nec primo cognitum, & conſequens hinc illatum non ex hoc ſed ex alio antecedente, & non neceſſario nec rite ſequi, & ex eo nullum niſi ridiculum conſequens inferri poſſe oſtenditur.*

JAm *ventum* ad Carteſij grande inventum, in quo proram & puppim conſtituit *ego cogito* in quo diſcutiendo oſtendemus illud 1. non eſſe primum principium. 2. non eſſe principium Metaphyſicum. 3. non eſſe primo cognitum. 4. non eſſe principium, ſed principiatum. 5. Non eſſe univerſalem theſin, ſed particularem hypotheſin nulli concluſioni ſcientificæ probandæ inſervientem, imo & ex hoc antecedente non neceſſario nec recte inferri Carteſianum conſequens, nec ullum niſi ridiculum & à Carteſiano multum diverſum & diſparatum ipſoſq; novatores in hoc antecedente non acquieſcere ſed ad aliud confugere.

Quod ad primum; cum eſſe ſit prius quam operari, neceſſe eſt τὸ *ego ſum* eſſe prius τῷ *ego cogito* 2. Illud non poteſt eſſe primum

principium, quod non est commune omnibus scientiis, & quod omnibus conclusionibus vel ostensive vel deducendo ad impossibile probandis non inservit: sed hoc nulli conclusioni scientificæ probandæ inservire constat. 3. Tantum abest ut sit primum, ut non sit omnino principium, & tantum abest a necessitate, certitudine & evidentia requisita in principiis & maxime in primis; ut vix ulla excogitari possit propositio magis contingens, obscura & inevidens ut statim patebit.

Et hinc ad secundum demonstrandum non paucæ (si res postularet) rationes proferri possent 1. quia *Metaphysica* tantùm communia principia considerat, & ad istiusmodi particulares hypotheses non descendit. 2. Illud non est principium metaphysicum (quamvis in Cartesiana metaphysica utramq; paginam faciat) *cui potest subesse falsum*, sed huic Cartesiano principio potest falsum subesse: possum enim putare me cogitare quamvis non cogitem, ἐνεργούμενοι enim credunt se agere & cogitare, quando non ipsi, sed *Dæmon* in iis agit & operatur. *Dices*, si cogitem, non possum non cogitare *Repl.* recte & sic si ambulem non possum non ambulare, si scribam necesse est me scribere *&c.* nam *quicquid est quando est necessario est* & sic quælibet propositio de operatione maxime contingenti poterit statui principium certum & necessarium, non minus quam Cartesianum *ego cogito*, ut statim

tim fuſtus oſtendetur : ſed Carteſiani ſorte non in ſuo (*ego cogito*), ſed in eo quòd non poſſum falli *ſi putem* me cogitare ſui principii certitudinem, collocant *Repl.* 1. Potes falli, quia (ut nihil jam dicam de infuſione actuum vitalium) ſorte non *tu*, ſed *Dæmon* in te cogitat. 2. Non minùs falli poteris, dum putas te cogitare, ac dum putas te edere. 3. τὸ cogitare ſic non eſt *actus*, ſed *objectum* actûs ſeu actus *reflexe* cognitus, & ut in ſomnis putamus nos multa feciſſe, quæ forte non fecimus, ita & multa cogitâſſe, de quibus non cogitavimus. *Dices* ſi tamen putem cogito. *Repl.* Sed tuum *ego cogito*, non eſt illud τὸ puto ſed ejus objectum. 2. Idem dici poterit de hoc tuo putare ac de tuo cogitare, quòd, *viz.* Iſta opinio fortè non ſit actus Carteſii vel Carteſiani ſed Dæmonis in eo cogitantis; potes enim putare te putaſſe, quando non putaveras; Sed quicquid ſit de hoc de quo ſorte magnopere non contenderem, Carteſiani principii *vis* non conſiſtit in actu quo reflexe cognoſco, ſed in actu reflexe cognito, ut, cum dicitur *puto me cogitare* non in τῷ puto ſed in τῷ cogitare, quod poteſt non eſſe Carteſii quando putatur eſſe Carteſii, ut hactenus evicimus; ex ſuppoſitione enim quod putes te cogitare, recte ſequitur te putare, ſicut ſuppoſito quòd ambules neceſſe eſt te ambulare; ſed ſi illud τὸ *puto* reflexè cognoſcatur, & ſit objectum actus, quo putem me putare, non magis ex *eo*, quam ex

τὸ *cogitare* (quod ſupponebatur huic τῷ puto objici) poteris colligere certo te putaſſe. Nunc τὸ *ego puto*, & *cogito* non poterit ſtatui principium vel antecedens in Carteſiano Enthememate niſi reflexè cognoſcitur, & ſit objectum cognitionis, ut monui, & jam jam fuſius oſtendam, cumq; ſic reflexè cognitum non ſit certum & neceſſarium, perridicule ſtatuitur principium idq; metaphyſicum. *Dices*, videris negare nos poſſe eſſe certos quod cogitemus. *Reſ.* Nihil dixi vel ſcripſi, quod anſam iſtiuſmodi cogitationi daret; ſed è contrario hoc unum maximè contendo, cum in hac, tum in 2. parte anat. ut Carteſianorum ſcepticiſmum convellerem, & ut oſtenderem ſtultè & fruſtra diſputare de eo, quod experientiâ & ſenſu ſive externo, ſive interno manifeſtum eſt novaturientes itaq; non λόγῳ, ἀλλὰ διδήσεως καὶ κολάσεως δέεσθαι, potiùs ſenſu & verberibus, quam ratione indigere conſtat ex philoſopho, *Top.* 1. *cap.* 11. è gymnaſiis reijcit Carteſiana problemata, ut indigna homine ſobrio; & iſtiuſmodi ζητήματα τῶν Epiſcopos ridiculos exhibet, ὃ δεῖ πᾶν πρόβλημα ἐπισκοπεῖν & c. ſi tamen quis ſuæ famæ aliter velificare neſcit, niſi iſtiuſmodi ſpeculationibus indulgendo, & dubitando an ſit, an cogitet, an ambulet; oſtendi primùm non minùs neceſſariò, & fortè facilius & evidentiùs probari poſſe per tertium, quàm per ſecundum; & τὸ cogito ridiculè inter principia metaphyſica (in quibus neceſſaria

neceſſaria & eſſentialis terminorum connexio reperitur) reponi , at ſive dicatur cogito, ſive ego cogito, tyronibus notum eſt eſſe propoſitionem virtúalem, & perinde eſt (ut ſæpius fatetur Carteſius) ac ſi dixeris, ego ſum res cogitans,ergo neceſſe eſt vel ſupponas vel probes te eſſe priuſquam aſſentiaris huic propoſitioni ; te eſſe includitur in τῷ te eſſe rem cogitantem ; ergo ut Carteſii demonſtratio obtineat, neceſſe eſt ſupponi vel aliunde probari id quod probandum ſuſcepit. Quinimo oſtendi hanc propoſitionem non poſſe rigorem examinis ſuſtinere & neminem poſſe dicere ſe cogitare, niſi dixeris actum reflexum & directum poſſe eſſe ſimul, licet quivis facile advertere poſſit ſe cogitâſſe.

3. Carteſianum *ego cogito* non eſſe *primo cognitum* facile probatur. 1. Ut taceam quæſtionem de primo cognito non moveri de complexo, ſed incomplexo & pro varietate occaſionum extrinſece occurrentium & ſenſibus objectorum poſſe modò hoc modò illud prius cognoſci (ſive loquamur de complexo ſive incomplexo) quia oportet ſciri, *quid ego ſim* (ut nihil dicam de cogitatione & exiſtentia) priuſquam inquiratur *an ſim*, ne forte probavero, non me ſed aliud eſſe, et dum inquiritur qui ſim, oportet non ſolum varios terminos ſimplices, ſed etiam complexos fortè præſciri, priuſquam quid ſim ſciatur : hinc ſi cogitatio, non primo cognoſcatur, ego cogito non poteſt eſſe princi-

pium

pium primò cognitum, nam ex terminis notum eſt iſtiuſmodi principium debere conſtare ex terminis notiſſimis; ſed cogitatio non eſt primò cognitum ſed inter poſtremò cognita, quia rarò et non niſi poſt longam fortè experientiam ſolent homines reflectere ſupra ſuas cogitationes, ut inde aliquam concluſionem inferant, vel quales ſint perpendant, vel dicant ſe cogitare 2. oportet actum directum eſſe priorem reflexo cum reflexus ex ſuo conceptu eſſentiali pro objecto in quod tendat, priorem actum poſtulet; *ergo* prius eſt *hoc cogito* quam *ego cogito* nam τὸ *hoc cogito* tantùm dicit cogitationem directe terminari ad hoc et illud objectum, ſed τὸ *ego cogito* dicit intellectum reflexè tendere in ſuam cognitionem, tanquam objectum: non enim poſſum dicere me cogitare, niſi reflexè ſciam me cogitâſſe. *Dices* idem eſſe τὸ *ego cogito* et τὸ *hoc cogito* quia *cogitando hoc* cogito *Reſ.* certum eſſe me cogitare, dum hoc cogito, ſed hoc nihil ad rem; quæſtio enim eſt, an quando directe cogito, dicam, vel ſciam me cogitare, vel proferam hanc propoſitionem *ego cogito* unde ſic contra argumentari licet cogitando cogito hoc, ſed cogitando hoc non cogito me cogitare, donec per actum reflexum ſciam me cogitaſſe hoc, ergo prius *cogito hoc* quam *cogito me cogitaſſe hoc* ergo *ego cogito* non eſt prius & notius ſed poſterius & ſupponit

τὸ

τὸ *hoc cogito* ſeu hoc prius cognoſci quàm ipſum τὸ cognoſci, cognoſci poſſit.

In ſxet. Reſp. pag. 467. Videtur author hanc difficultatem vidiſſe, quam more ſuo non tollere ſed declinare laborat, ubi etiam difficultatem in primo argumento occurrentem minuere conatur. 1. Itaq; dictitat *nos cognitione innata ſcire quid ſit cogitatio, quid exiſtentia, ut quamvis fin gamus nos iſtiuſmodi cognitionem non habere; revera tamen habemus Repl.* 1. Mirum igitur eſt *Carteſium* ejuſq; diſcipulos poſt tot labores, ſtudia, progreſſus, intenta, & tantam novarum demonſtrationum lucem, non potuiſſe in hunc uſq; Diem *ideam* cogitationis ſic *innatæ* & omnibus nôtæ exhibere: ſi enim quid ſit cogitatio ſciſſent, bruta cogitare nunquam negaſſent. 2. Quod ad conceptum exiſtentiæ ejuſq; ab eſſentia diſtinctionem, de iis tot lites non extitiſſent, ſi hominibus *innatum* eſſet, ſcire quid ſit exiſtentia. 3. Supponamus licet aliquam confuſam cognitionem cogitationis & exiſtentiæ eſſe facilem, (forte eis qui ſuos hoſce confuſos conceptus vocibus cogitationis & exiſtentiæ exprimere neſciunt) quis tamen dixerit hæc eſſe primo cognita, vel eſſe notiſſima? Et niſi hoc dicatur, actum erit de hoc Carteſiano principio. 2. Ibid. ſubjicit *nos cognitione interna quæ reflexam ſemper antecedit ſcire nos cogitare Repl.* 1. *ſcire velim*, quæ & qualis ſit cognitio *externa*, à qua hanc *internam* diſtinguere & cui eam

cum opponere videtur, ſed hoc miſſo quis ſobrius diceret nos ſciendo ſcire quod ſciamus, ſeu nos poſſe ſcire quòd cogitemus vel cognoſcamus aliter niſi reflectendo ſupra noſtram cogitationem, & cognitionem adeo, ut τὸ cogitare ſeu cognoſcere fit objectum iſtius ſcientiæ, nunc quid certius eſt quam actum noſtrum diſtingui ab objecto & idem non poſſe objici ſibi? & ex terminis notum eſt τὸ cogitare quod ſcitur, eſſe objectum τῷ ſcire quo ſcitur: unde ſic arguitur quicquid ſcitur eſt objectum ſcientiæ, *ergo* ſi τὸ *cogitare* ſciatur, eſt objectum ſcientiæ quo ſcitur; & ſcitur non per actum directum ſed reflexum prorſus enim implicat, aliquid ſciri niſi per ſcientiam ſeu cognitionem, cui objicitur, & quæ in ipſum ut objectum tendat; & hoc non minus verum eſt de ipſa ſcientia, ſeu cognitione, ac de aliis: licet itaq; quis facile ſcire poſſet quod ſciat vel cogitet, ſi *viz.* velit advertere & ſupra ſuum (ſupponimus jam eſſe ſuum) actum reflectere, ut tamen quis poſſet ſcire, quod ſciat, ſine iſtiuſmodi reflectione & advertentia, prorſus implicat, & ſi in iſto caſu reflectionem in actibus intellectûs negaveris in quo quæſo admitti debet? hoc itaq; adeo manifeſtum eſt, ut illud agnoſcere cogatur, quando continuo addit (idq; explicationis vel confirmationis loco) *cum itaq;* (inquit) *quis advertit ſe cogitare atq; inde ſequi ſe exiſtere, non poteſt non ſatis noſſe quid ſit cogitatio* nunc amabo mi Carteſi.

Quid

Quid ſit advertere nos cogitare niſi reflectendo ſupra noſtram cogitationem ſcire nos cogitaſſe. Sed quorſum de re adeò manifeſta cum Tenebrione pluribus contenderem, tantum addo, non minori veriſimilitudine dici nos ambulando experiri nos ambulare, nec neceſſe eſſe ut hoc aliquo novo intellectûs actu cognoſcatur, & quid poteſt eſſe nobis evidentius quàm id quod experimur? hinc opportune monet philoſophus, verberibus potiùs quàm verbis cum eo agendum qui contra ſenſum & experientiam diſputat, & hinc τὸ ambulare nobis notius & evidentius eſt τῷ cogitare, & illud eſt medium magis idoneum quàm hoc quo probetur eſſe.

Sed jam ad alia pergamus, & 3. arguitur ex eo quòd opporteat ſcire quòd Carteſius cogitet & non aliquis genius in eo (quis enim dixerit ex cogitatione mali genij poſſe probari Carteſium exiſtere) & cûm nullum indicium monſtret quo cognoſci poſſet, quis ſit qui cogitat, ſubleſtum eſt hoc ejus principium præſupponens aliquid præcognoſcendum, quod quomodo cognoſci poſſit, non oſtendit.

4. Illud (ut monui) principium eſt notiſſimum cujus *termini* ſunt notiſſimi; ſed nec ſubjectum nec attributum Carteſiani principii eſt notiſſimum, conſtat enim accidentia ſenſibilia eſſe notiſſima, cum noſtra cognitio oriatur a ſenſibus & phantaſmatis materialibus, nunc *Carteſius* non eſt accidens, & ipſius cogitatio non eſt ſen-

ſenſibilis, ſed abdita latet in illius animo, & hic obiter obſervanda eſt craſſa Carteſii oſcitantia, cum paſſim crepet mentem & animam eſſe notiſſimam, cum occulatiſſimi Philoſophi & Theologi paſſim conquerantur animâ & mente, quæ omnia cognoſcit, nihil eſſe occultius & ignotius: & hoc maximè Carteſium decuit profiteri, qui ſæpius cogitationem cum anima confundit, & talem ideam cogitationis exhibet (ſaltem ſe exhibuiſſe jactat) quæ ſit chimæra, à cujus, *viz.* Eſſentiali & generico conceptu excluduntur tot notiſſimæ cogitationes animalium, *viz.* Omnium brutorum. *Dices* tamen notiſſimum eſſe animam eſſe. *Repl.* Non poteſt dici notiſſimum eſſe illud exiſtere cujus quidditas ita ignoratur, quia ſi ita neſciamus, quid res ſit, etiamſi in illud incidamus, neſcimus an ſit illud quod quæritur, an forte aliud: hinc, licet Carteſiani de familiariſſimis animis brutorũ quotidie forte cogitent, dari tamen negant. 2. Omnis noſtra cognitio incipit à ſenſibus ergo ἀφιλόσοφον eſt dicere res ſpirituales eſſe nobis notiſſimas. 3. Probatu facile eſſet ex philoſophia Carteſiana animam non eſſe, cum (ut articulo præcedenti evicimus) non aliâ ratione conſtare animam homini competere contendat, niſi qua brutis animam competere oſtendi poſſet; ſed negat animam ineſſe brutis; ergo juxta ipſius hypotheſes negari poterit homini animam competere. 4. Sed aliud vult Carteſius, contendit enim

enim notiſſimum eſſe non ſolum quod ſit, ſed quid ſit anima illúdq; probare conatur argumento ſe digno *animæ* (inquit) *natura omnium eſt notiſſima* ſed quare hominum doctiſſime, quia (inquit) omnia cognoſcit *quotcunq; attributa cognoſcuntur in qualibet alia re tot numerari poſſunt in mente ex eo quod illa cognoſcat atq; ideo ejus natura omnium eſt notiſſima.* O bellum philoſophum! Ergo attributa chimæræ (cum non minus à mente cognoſcantur quam attributa Carteſii) menti conveniunt ergo mens eſt ens fictum impoſſibile, *&c.* *Reſp. 5. pag. 42a.*

Sed. 4. *Ne eſſe principium* ſequentibus argumentis demonſtro 1. Principia debent eſſe ita clara & evidentia, ut cognitis terminis iis ſtatim aſſentiamur; ſed cognito quid ſit Carteſius, quid cogitatio, non cognoſcimus Carteſium cogitare, nam forte nec eſt nec cogitat, hinc. 2. Principia ſunt æternæ veritatis, at non ſemper fuit, nec ſemper erit verum Carteſium cogitare, maximè cum de hac ſingulari cogitatione quæ inſtanter perit, procedat ipſius principium. 3. In omni principio datur neceſſaria terminorum connexio, conſtat enim Carteſium exiſtere potuiſſe & extitiſſe ſine hac ſingulari cogitatione & hæc cogitatio intrinſece in ſe & quantum eſt ex parte ſui ſpectata nullam habet dependentiam à Carteſio; nam potuit à quolibet alio elici, licet poſito quod à Carteſio eliciatur, dicat reſpectum

ſpectum ad ipſum; & iſtiuſmodi hypothetica & extrinſeca neceſſitas in re maximè contingenti locum habet. 4. Non conſtat terminis univerſalibus at in creatis nulla datur ſcientia, nullum principium, & nulla demonſtratio de ſingularibus, vel in terminis non communibus. 5. Effectus non eſt principium ſuæ cauſæ, nec per eum a priori probari poterit; ſed *cogitare* eſt effectus τοῦ eſſe; Ergo τὸ eſſe non poteſt per illud probari a priori, & hîc, ut in aliis apicibus, conſtat novatores craſſâ terminorum philoſophicorum ignoratione laborare, ut neſciant diſtinguere inter principium & principiatum quod neſciunt cauſam eſſe principium & effectum principiatum; & principium complexum (de quo jam inquiritur) debere *conſtare ex primis & cauſis concluſionis* nam *ego cogito* non conſtat ex cauſa ſed ex effectu non ex priori ſed ex poſteriori ſi conferatur cum τῷ eſſe: nam cogitare ſupponit & ſequitur eſſe.

Ad quintum & ultimum jam progrediamur ubi. 1. Oſtendemus non magis ex cogitatione quam qualibet aliâ hominis operatione (ſed multo rectiùs ex multis aliis quam ex hac) colligi exiſtentiam ipſius. 2. Evidentiam & certitudinem Carteſianæ conſequentiæ examinabimus, & (quod forte mirabitur Carteſij cultor) an quis vere dicere poſſit *ego cogito* inquiremus; ubi autorem iſtius principii craſſæ ignorantiæ doctrinæ animaſticæ arguemus &. 3. Quod-

nam

nam conſequens ex eo inferri poſſit, conſideramus.

1. *Itaq; dicimus* per τὸ *ego cogito* non aliter probari me exiſtere, quàm quælibet cauſa probatur eſſe per ſuum effectum vel operationem: non enim minus certa & evidens eſt hæc conſequentia *ego ambulo* vel *edo* vel *bibo*, &c. Ergo *ſum*, quam illa *ego cogito* ergo *ſum*. *Dices* amentes & ſomniantes poſſunt opinari quod edant, ambulent, *&c.* quando non edunt, ambulant, *&c.* experientiâ enim manifeſtum eſt nos in ſomnis opinari nos multa facere, quæ non facimus, at ſive vigilemus, ſive dormiamus, ſive verè, ſive falſò opinemur & cogitemus, tamen cogitamus. *Rep.* Ut jam taceam amentes & ſomniantes etiam opinari ſe cogitaſſe quando & quæ non cogitârunt, non minus quam feciſſe vel dixiſſe, quæ non fecerunt vel dixerunt; hæc objectio non enervat noſtram nec confirmat Carteſianam conſequentiam nec noſtræ diſparem eſſe evincit nam. 1. Ad operari ſemper & neceſſario ſequitur eſſe: non enim minus neceſſarium eſt ſi edo ſum ac hoc ſi cogito ſum. 2. Citius & facilius ſcimus nos edere quam cogitare, ut omnium experientia conſtat & ratio ſuadet: nam actus directus facilior & frequentior eſt reflexo & pauci & rarò ſolent homines reflectere ſupra ſuas cogitationes & inquirere an cogitent, & (quod & probe obſervari velim cum maximè faciat ad vanitatem novatorum manifeſtandum)

nisi fiat istiusmodi reflectio per cogitationem non poterit probari cogitantem esse, ut enim necesse est, sciam me edere, ut hinc inferam me esse, non minus necesse est sciam me cogitare, ut ex eo colligam me esse. *Dices* sufficere quòd cogitem, dicam ego sufficere quod edam; utrumq; itaq; est medium idoneum quo probetur me esse, sed neutrum nisi apprehendatur & cognoscatur si enim edo, sum; & si cogito, sum sed non potest probari me esse ex eo quod edam vel cogitem, nisi sciatur me edere & cogitare. Hinc 3. Mirari licet stupendam Novatorum Subtilitatem, qui hac suâ confirmatione principii & consequentiæ Enthemematicæ principium illud convellunt & nullam esse consequentiam ostendunt: nam sic satis declarant se non acquiescere in suo τῷ *ego cogito* sed ab eo ut a muro inclinante fugere cum aliud comminiscantur, *viz.* Hoc *cogito me cogitare*, cogito (inquiunt) quando cogito vel opinor me cogitare; sed non magis certum & necessarium est me cogitare quando *puto me cogitare* quam certum est me ambulare, quando *puto me ambulare* si sermo sit de objecto istius cogitationis, seu de cognitione directâ nam ut possum opinari me ambulasse, quando non ambulavero, ita possum opinari me cogitasse quando non cogitavero, vel non illud quod me cogitâsse putaveram. *Dices*, sed jam cogitas. *Resp.* Ut jam nihil dicamus de deceptione circa hunc actum reflexum

de

de qui prius, cum dicis *ſi putem me cogitare cogito* idem eſt ac ſi diceres *ſi cogitem me cogitare cogito* (nam quid eſt putare niſi cogitare) & hoc non aliud eſt quam ſi diceres, *ſi cogitem cogito* quæ propoſitio eſt ſummè vera, ſed nugatoria & iſtiuſmodi conditionalis veritas & neceſſitas locum habet in propoſitione maximè contingenti, & de re impoſſibili nam poſito quòd chimæra ſit, verum eſt chimæram eſſe; nam *quicquid eſt, quando eſt, neceſſario eſt* 2. Hoc eſt quod volumus, & prius monuimus, hoc eſt, cogitas te cogitâſſe ſicq; ab actu directo ad actum reflexum recurritur & (ſicut fateri cogitur ipſe Carteſius. *Reſp. Sept. pag.* 467. Dabitur progreſſus in infinitum) nam non jam eſt Sermo de eo quod *eſt* ſed de eo quòd *ſcimus eſſe* nam niſi ſciam me cogitare, non poſſum ex mea cogitatione colligere me eſſe; at conſtat nos non poſſe ſcire nos cogitare niſi novo actu reflectamus ſupra noſtram cogitationem & ſicut hoc actu ſupra illam cogitationem reflectimus, ita poſſumus adhuc novo actu ſupra hunc reflectere, ut ſciamus an cogitaverimus & ſic in infinitum, & hic (ut aliâs) ſe prodit ignorantia novatorum, qui neſciunt diſtinguere inter actum directum & reflexum, & iſtiuſmodi principium jactant, quòd non ſit enunciatio (loquor de vera) cum a nullo vere, & cum judicio proferri poſſit, fateor verum eſſe me cogitare, uti verum eſt me ambulare; Sed neutrum affirmi-

re poſſum, niſi illud ſciam & cognoſcam : judicium enim ſupponit apprehenſionem, & enunciatio terminorum conceptum. Hinc præterea, non poſſum dicere *me cogitare* ſed *cogitaſſe*, quia oportet actum extitiſſe priuſquam apprehendam, vel dicere poſſim eum exiſtere, & licet ſimul, & quam primùm res aliqua ſenſibilis exiſtit, apprehendere poſſum illud exiſtere, non ita tamen eſt in actibus intellectûs qui cum non niſi reflexè cognoſcantur, non poſſint cognoſci, niſi poſtquam extiterint : actus enim reflexus præſupponit actum directum, in quem ut objectum tendat, idem enim actus noſtri intellectûs non poterit ſibi objici & eſſe ſui repreſentatio, & imago; Sed hoc ſciolis impoſuiſſe videtur, cum nulla obſervabilis intercapedo vel intermiſſio in qua advertant ſe non cogitare intercedat inter actum directum & reflexum, cumq; reflexus ſtatim ſequatur directum, hinc directum cum reflexo confundunt.

Dices ſentiendo & intelligendo, percipio me ſentire & intelligere, priuſquam reflexè cogitem vel advertam, quod ſit objectum ſenſationis & intellectionis. *Reſ.* in ipſo τῷ ſentire & intelligere eſſe quandam perceptionem, ſed objecti ſenſati & cogniti, non verò ipſius ſenſationis & intellectionis donec advertamus & reflectamus ſupra noſtram ſenſationem & cognitionem : fateor nos poſſe facile & ſine morâ advertere & reflectere, ſed quod non ſemper ſic ad-

advertamus conſtat; & quod non poſſimus percipere noſtram ſenſationem vel intellectionem, ſine iſtiuſmodi actu reflexo evincit ratio: nam ſenſatio & intellectio non poſſunt percipi, niſi ſunt objectum actûs quo percipiuntur, ſed actum creaturæ ſibi ipſi obijci repugnat: cum itaq; actus noſtri intellectûs, inter ſe & cum ſenſationibus ſint connexi, ſæpe non poſſunt facilè & ſine accurata probatione & examine diſtingui; non tamen debent confundi a Philoſopho profitente ſe diſtinguenda enucleatè exhibiturum. Poſſum itaq; concipere ſenſationem & cognitionem in actu ſignato & in univerſali, non conſiderato hujus aut illius objecto; ſed quî ſingularem aliquam ſenſationem aut cogitationem, ut hic & nunc exercitam, non conſiderato objecto cujus ſit imago & repreſentatio, & ad quod dicit neceſſariam & inſeparabilem habitudinem, percipere potero. Et quidſit percipere me ſentire, & intelligere ſeu cogitare, niſi reflexè cognoſcere & apprehendere ſenſationem & cogitationem ut hic & nunc excercitam? & quî hoc fieri poſſit, ſine novo & reflexo actu intellectûs non aſſequor.

Sed ſi perceptio includatur in ſenſatione & cogitatione, cur amabò, Carteſius relictâ ſenſatione, ad ſolam cogitationem confugit? Cum enim noſtra cogitatio dependeat & oriatur à ſenſibus ut citiùs & evidentiùs ita non minùs certò & neceſſariò per τὸ video, audio, &c. Ac

per τὸ cogito probare potuiſſet τὸ ſum, ſed ſcire aveo cur miſſis his ratiociniis ſe non recipiat ad ſuum τολυθρύλλητον, quod clarè & diſtinctè percipio eſt verum? Quod ſi alicubi obtineat, maximè ubi verè & evidenter percipio; nam licet ridiculum appareat argumentum hoc tibicine ſultum, ad convincendum adverſarium; cúm quilibet poſſit pretendere (& Carteſiani jactent) ſe clarè & diſtinctè percipere ſuas ridiculas nugas, ſi tamen manifeſtâ experientiâ, & ſenſu (ſive externo ſive interno) aliquid percepero, omnem mihi dubitationem excluderet hæc perceptio; unde cum clarè percipiam me eſſe, cogitare, videre, ambulare, edere &c. nullo opus eſt mihi argumento ad hoc probandum, nec ullum occurreret, quod ita efficaciter ac evidenter me convinceret, ac immediata quam habebam ipſius rei perceptio; & hinc ſuſpicienda ſuavis adminiſtratio, admiranda ſapientia & provida Dei manus; ut in univerſalibus ratio ſuppleat defectum ſenſûs; & in ſingularibus ſenſui & perceptioni obviis ratio deficiat, titubet, vacillet; non eſt itaq; cur quis mentis alienatione non laborans dubitet an ſit, vivat, ſentiat, intelligat, amet, habeat manus & pedes, *&c.* Cum evidenter percipiat ſe eſſe, vivere, *&c.* ſed ſi eò inſaniæ proceſſerit, fruſtra ad aſylum cogitationis (quam percipere non poterit donec evanuerit) ſe reciperet.

Et hinc ſequitur potius τὸ *ego ambulo* quam τὸ

ego

ego cogito esse antecedens seu medium (ridiculi sunt qui alterutrum vocaret principium) quo probetur me esse cum actu directo sciam & experiar me jam ambulare, sed non nisi actu reflexo scio meam cogitationem & non me jam cogitare sed *cogitasse*.

Missa itaq; authori Geometricâ ac Algebraicâ nos Physicam enthemematis Cartesiani analysin subiciemus. 1. *Ad Antecedens* ego (inquit Cartesius) cogito dicimus te hoc dicere non posse sed pro tuo *ego cogito* ponendum esset *ego puto me cogitavisse*. 2. Licet putes te cogitare, quæritur tamen an verè vel falsò hoc putes. 1. Fortè tantùm somniâsti te hoc vel illud cogitâsse. 2. Fortè non tu sed malus genius in te. 3. In scholis disputatur an actus vitales possint infundi, & Dominicani ita loquuntur ac si crederint de facto primum actum fidei non esse nostrum sed nobis infundi à Spiritu Sancto. 4. Omnes tuæ professionis Theologi dictitant accidens posse existere sine subjecto. Dicerent ergo illi fortè esse cogitationem & non rem cogitantem, cui ut subjecto insit.

2. *Ad consequentiam ergo* (inquis) *sum* ergo (inquam) vel tu vel aliquis genius in te est. 2. Ergo est aliquid; sed an illud sit tantùm cogitatio existens sine subjecto (ut tu non semel fateri videris, & te esse cogitationem diserte affirmas) an res aliqua cogitans ex tuo antecedente collato cum ridiculis tuis hypothesibus

certò & neceſſariò non colligitur; ſed 3. Supponamus rem cogitantem exiſtere, an tamen res illa ſit homo an brutum non oſtenditur: quis enim ſobrius negabit brutum eſſe rem cogitantem? Sed fortè non caſu contigit, quod Carteſii demonſtratio, qua ſe eſſe probaverit, inter ipſum & brutum non diſtinguat. 4. Ponamus Carteſium putare ſe cogitâſſe, non ſequitur Carteſium eſſe, ſed fuiſſe, & extitiſſe; quia (ut probavimus) non poſſumus ſcire nos cogitare, ſed cogitâſſe, & non ex actu reflexo & preſenti, ſed ex directo & præterito, qui eſt objectum reflexi probat Carteſius ſe eſſe, & ſi ad reflexum recurratur, dabitur progreſſus in infinitum: nam de hoc actu reflexo redit prior difficultas an *viz.* Sciam ſeu putem me putâſſe & adhuc an putem me putaſſe putaſſe, & ſic in infinitum, verùm licet ſit actus directus, qui ſit medium in Carteſiano enthememate, non tamen poteſt eſſe medium (ut etiam oſtendimus) niſi reflexè cognoſcatur, ut enim τὸ ambulare non poteſt eſſe medium qua probetur τὸ eſſe, niſi cognoſcatur: non tamen eſt cognitio ambulationis, ſed ipſa ambulatio, quæ eſt medium quo probetur ambulantem eſſe. Ita ſimiliter licet cogitatio reflexe cognoſcatur, non tamen eſt reflexa ipſius cognitio, ſed ipſa cogitatio, quæ cognoſcitur, quæ eſt medium in hoc ratiocinio, ſed hæc cogitatio non jam exiſtit ſed extitit, ergo ex eo tantùm

tùm probatur Carteſium extitiſſe, ſed non probatur eum exiſtere.

3. *Ad conſequens* ponamus Carteſium eſſe, quid emolumenti reipublicæ literariæ, quod fundamentum ſcientiarum inde exculpes? quas concluſiones probabis & quid amabò præſtabis niſi forte eviceris ſcholarum opprobrium & Philoſophorum ludibrium extitiſſe? O magnum philoſophum, acutum inventorem, & ſtrenuum veritatis aſſertorem, qui id aſtruit, quòd Pyrrhoniorum nemo negaverit! Quis enim mentis alienatione non laborans ambigit, an ſit vel cogitet, licet de veritate (non metaphyſicâ ſed Logicâ) ſuarum cogitationum maxime dubitaverit, quinimo nobiliſsimus innovator fatetur *rationes quas affert non eſſe valde utiles cum tantum probent ea de quibus nemo unquam ſanæ mentis ſerio dubitavit, Synop: medit. pag.* 5. Ubi hominum modeſtiſſimus jactat, *ſe omnes rationes attuliſſe quibus rerum materialium exiſtentia poſſit concludi.* Ubi *V. D.* ſunt iſtæ rationes? luſtravimus tuas & nullam invenimus, quâ ullius rei materialis exiſtentia concludi poſſet, niſi dixeris diſtinctionem animæ à corpore (quam ſtabilire conaris) ſupponere exiſtentiam corporis ſed ut non dicam qualia ſint Carteſii argumenta, ſic non probatur ſed ſupponitur corpus ut & animam exiſtere quod ad acutum ipſius inventum & principium *ego cogito* conceptus & (ut loquitur) idea rerum quas

medit. 6. enumerat, non magis hinc pendent, quam fulgur à deambulatione Socratis, nam quamvis Carteſius nunquam extitiſſet vel cogitâſſet, eædem ſuiſſent ideæ, ut licet Socrates non deambulâſſet non minus fulgurâſſet, &c. Quin imo jeunus hic Novator licet omnia innovare ſtuduit, nihil tamen innovare potuit, ſed omnia ibidem (ut prius oſtendimus) experientiæ, rationi & lumini naturali cum Peripateticis accepta refert: & hîc claret ex nobili ipſius machinâ *ego cogito* nullam concluſionem ſeu veritatem ſcitu dignam poſſe probari, & nihil artificioſum à peritiſſimo artifice, politiſſimo penicillo hinc exculpi poſſe. *Sed de Carteſianis nugis ſatis,*

Vix Priamus *tanti totaq;* Troja *fuit.*

FINIS.

Cp 2
O/R 147

Cole [illegible]
AN

+1.L

F183225